

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANA BİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

**ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARININ
KURULUŞU İŞLEYİŞİ VE DENETİMİ**

Yüksek Lisans Tezi

MUSTAFA KEMAL ATA

İstanbul, 2006

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANA BİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

**ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARININ
KURULUŞU İŞLEYİŞİ VE DENETİMİ**

Yüksek Lisans Tezi

MUSTAFA KEMAL ATA

Danışman : PROF. DR. TURAN YILDIRIM

İstanbul, 2006

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar

Giriş

Birinci Bölüm

1. KAMU HİZMETİ VE EĞİTİM HAKKI.....	1
1.1. KAMU HİZMETİ.....	1
1.1.1. TANIMI	1
1.1.2. KAMU HİZMETİNİN GENEL İLKELERİ.....	3
1.1.2.1. Süreklilik ve Kesintisizlik İlkesi.....	3
1.1.2.2. Eşitlik İlkesi.....	4
1.1.2.3. Değişkenlik ve Uyum İlkesi.....	4
1.1.2.4. Genellik ve Tarafsızlık İlkesi.....	5
1.1.2.5. Kamu Hizmetlerinin Bedelsizliği / Ücretliliği Sorunu.....	5
1.1.3. EĞİTİM KAMU HİZMETİNİN NİTELİĞİ.....	7
1.2. EĞİTİM HİZMETİ.....	8
1.3. EĞİTİM ÖĞRETİM HAKKI	10
1.3.1. ANAYASALARIMIZDA EĞİTİM HAKKI.....	12
1.3.1.1. 1924 Anayasası	13
1.3.1.2. 1961 Anayasası.....	13
1.3.1.3. 1982 Anayasası.....	14
1.3.2. Uluslararası Düzenlemeler.....	18
1.3.2.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi.....	18 .
1.3.2.2. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi	19 .
1.3.2.3. Birleşmiş Milletler Ekonomik Sosyal Kültürel Haklara İlişkin Sözleşme..	19
1.3.2.4. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.....	20 .
1.4. EĞİTİMİN ÖZELLEŞMESİ.....	21

İkinci Bölüm

2.ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI KURULUŞU.....	24
2.1. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARININ TARİHÇESİ.....	24
2.2. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI ÇEŞİTLERİ.....	27
2.2.1. ÖZEL OKULLAR.....	27
2.2.1.1. Özel Türk Okulları	28
2.2.1.2. Özel Eğitim İlköğretim Okulu	28
2.2.1.3. Özel Yabancı Okullar	28
2.2.1.4. Özel Azınlık Okulları	28
2.2.1.5. Milletlerarası Özel Öğretim Kurumları	28
2.2.2. ÖZEL DERSHANELER	28
2.2.3. ÖZEL KURSLAR.....	29
2.2.4. ÖĞRENCİ ETÜT EĞİTİM MERKEZLERİ	29
2.2.5. MOTORLU TAŞIT SÜRÜCÜ KURSLARI.....	29
2.2.6. MUHTELİF KURSLAR	29
2.3. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARININ KURULUŞU.....	31
2.3.1. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMU AÇMA	33
2.3.1.1. Özel Öğretim Kurumu Açma Şartları	34
2.3.2. ÖĞRETİME BAŞLAMA ŞARTLARI.....	36
2.3.3. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDA ÖĞRETİME BAŞLAMA.....	38
2.3.3.1. Okulun Denklığının Tanınması ve Kaldırılması.....	38
2.4. KURUMUN DEVREDİLMESİ.....	40
2.4.1. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDA KURUCULUK HAKKININ KAYBEDİLMESİ.....	40
2.4.2. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDA KURUCUNUN KURUMU KAPATMASI.....	41
2.5. YABANCI VE AZINLIK OKULLARININ KURULUŞU	42
2.5.1. YABANCI KAVRAMI.....	42
2.5.1.1. Yabancı Okulları ve Azınlık Okulları Ayırımı ve Bu Okulların Hukuki Dayanakları.....	43
2.5.1.2. Yabancıların Türk Öğretim Kurumlarına Giriş Hakkı	44
2.5.1.3. Yabancı Okulların Açılması.....	47
2.5.1.4. Yabancıların Yüksek Öğretim Kurumu Açma Hakkı	48
2.5.1.5. Yabancıların Öğretim Özgürlüğü	52
2.5.1.6. Yabancıların Türkiye'deki öğretim Kurumlarında Çalışabilmesi.....	52
2.5.2. AZINLIKLARIN ÖĞRENİM ve ÖĞRETİM ÖZGÜRLÜĞÜ.....	55

2.5.2.1. Azınlık Kavramı.....	55
2.5.2.2. Azınlık Okullarındaki Öğretmenlerin Hukuki Statüsü.....	55
2.5.3. YABANCI ve AZINLIK OKULLARININ İŞLEYİŞİ ve DENETİMİ....	58

Üçüncü Bölüm

3. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARININ İŞLEYİŞİ.....	61
3.1. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDA EĞİTİM ÖĞRETİMİN İŞLEYİŞİ.....	61
3.1.1 KAYIT KABUL İŞLEMLERİ.....	63
3.1.2. ÖĞRENCİ NAKİLLERİ.....	64
3.1.3. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDA ÜCRETSİZ OKUYACAK ÖĞRENCİLER.....	66
3.1.4. ÖĞRENCİ ÜCRETLERİ TESPİTİ.....	68
3.2. KURUM AÇISINDAN İŞLEYİŞ.....	71
3.2.1. MALİ TEMİNAT.....	71
3.2.2. SERMAYE ŞARTI.....	71
3.2.2.1. En Az Ödenmiş Sermaye Tespiti.....	72
3.2.2.2. Kurum Sermayesinin İncelenmesi ve Takibi.....	72
3.3. ÖZEL ÖĞRETİM KURUM KAZANÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ.....	73
3.3.1. ÖZEL OKULLARA SAĞLANAN VERGİ İSTİSNASI	73
3.3.1.1 Vergi İstisnasından Yararlanabilecek Özel Okullar.....	74
3.3.1.2. Vergi İstisnasına Konu Olabilecek Kazançlar.....	75
3.3.1.3. İstisnadan Yararlanma Şekli ve İstisnanın Süresi	75
3.3.1.4. İstisnadan Yararlanan Kurumun Satılması veya Devredilmesi	76
3.4. KURUM PERSONELİNİN NİTELİKLERİ GÖREV YETKİ VE SORUMLULUKLARI.....	76
3.4.1. KURUM YÖNETİCİLERİ.....	76
3.4.2. KURUM PERSONELİNİN GÖREVLENDİRİLMESİ.....	77
3.4.3. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMUNDA GÖREVLİ PERSONELİN GÖREV YETKİ VE SORUMLULUKLARI.....	78
3.4.4. ADAY ÖĞRETMENLERİN DURUMU.....	79
3.4.5. PERSONEL İLE YAPILACAK SÖZLEŞME.....	81
3.4.6. PERSONELİN İŞTEN AYRILMASI.....	84

Dördüncü Bölüm

4. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARININ DENETİMİ.....	85
4.1. EĞİTİM KURUMLARININ DENETİMİNİN GEREKLİLİĞİ.....	85
4.2. DENETİM İLE İLGİLİ KANUNLAR.....	87
4.2.1. TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI.....	87
4.2.2. TEVHİDİ TEDRİSAT KANUNU.....	88
4.2.3. 1739 SAYILI MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUNU.....	88
4.2.4. 3797 SAYILI MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI TEŞKİLAT ve GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN.....	89
4.2.5. 625 SAYILI ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI KANUNU.....	90
4.2.6. TÜRK CEZA KANUNU.....	91
4.3. TEFTİŞ DENETİM ve SORUŞTURMA.....	92
4.3.1. TEFTİŞ.....	92
4.3.2. TÜZEL KİŞİLİĞE HAİZ KURULUŞLARIN DENETİMİ.....	92
4.3.3. TEFTİŞİN ANLAMI.....	96
4.3.4. İNCELEME VE SORUŞTURMA İŞLEMİNİN ANLAMI.....	97
4.3.5. İNCELEME ve SORUŞTURMA SONUÇLARINA GÖRE YAPTIRIMLAR.....	97
4.3.5.1. Kuruma Uygulanacak Yaptırımlar.....	97
4.3.5.1.1. Geçici Kapatma.....	97
4.3.5.1.2. Sürekli Kapatma.....	98
4.3.5.2. Personele Uygulanacak Yaptırımlar	98
4.3.5.2.1. Personele Uygulanacak İdari Yaptırımlar.....	99
4.3.5.2.2. İşten El Çektirme.....	99
4.3.5.3. Adli Yaptırımlar.....	100
4.3.5.4. Mali Yaptırımlar.....	100
4.3.6. İNCELEME ve SORUŞTURMA GEREKTİREN UYGULAMALAR..	100
4.3.6.1. Yerleşim Planında İzinsiz Değişiklik Yapmak.....	101
4.3.6.2. İzinsiz Öğretmen Ve Personel Çalıştırmak.....	101
4.3.6.3. Öğretmenlik Özelliklerini Taşımayan Kişilere Kurumunda Ders Verdirmek.....	102
4.3.6.4. Resmi Okul Öğretmenleri Çalıştırmak.....	102
4.3.6.5. Velileri Yanıltıcı Reklam Ve İlan Vermek.....	102
4.3.6.6. İzinsiz Kurum Nakli Yapmak.....	103
4.3.6.7. Kontenjan Üzerinde Öğrenci Kaydetmek	103

4.3.6.8. Kurumunu Usulsüz Kapatma.....	104
4.3.6.9. Temel ve Hazırlayıcı Eğitimi Tamamlamayan Aday Ders Verdirmek	104
4.3.6.10. Çalışanların Görevine Usulsüz Olarak Son Vermek.....	105
Sonuç.....	107
Kaynakça.....	109
Ekler.....	116

KISALTMALAR

AIHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AMKD	Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisi
AY	Anayasa
AYM	Anayasa Mahkemesi
C.	Cilt
ÇHB	Çocuk Hakları Bildirisi
DMK	Devlet Memurları Kanunu
E.	Esas
İHEB	İnsan Hakları Evrensel Bildirisi
K.	Karar
K. No	Kanun No
K. Tarihi	Kanun Tarihi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
METK	Milli Eğitim Temel Kanunu
MMHK	Memurun Muhakematı Hakkında Kanun
ÖÖK	Özel Öğretim Kurumları
ÖÖKK	Özel Öğretim Kurumları Kanunu
ÖÖKSY	Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesi
RG	Resmi Gazete
RGS	Resmi Gazete Sayısı
RGT	Resmi Gazete Tarihi
s.	sayfa
S.	Sayı
SSK	Sosyal Sigortalar Kanunu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TTK	Tevhidi Tedrisat Kanunu

GİRİŞ

Eğitim, öğrenim ve öğretim çok geniş kapsamlı kavramlardır.

Eğitim; insanların bilgilerini, davranışlarını, bedeni, ahlaki, düşünsel yeteneklerini, yaratma güçlerini oluşturmak ve geliştirmek için yapılan çalışmaların tümünü kapsar. Öğretim ise genel olarak bilgi aktarımıdır. Öğretim bilgi aktarımı işlevi ile bireyin eğitiminde önemli bir yer tutar. Bu nedenle eğitim öğretimden daha kapsamlı bir kavramdır. Bununla beraber eğitim ve öğretim kavramları eş anlamlı olarak da kullanılmaktadır. Bu kavramları birbirinden kesin çizgileri ile ayırmak zordur. Bu çalışmada da eğitim kavramı dar anlamda öğrenim yerine geçerek kullanılmıştır.

Biz bu çalışmamızda özel öğretim kurumları konusunu açıklayacağız. Özel öğretim kurumlarının kapsamı geniştir. 625 sayılı kanundaki tanıma göre; okul öncesi eğitim kurumları, ilköğretim okulları, orta öğretim kurumları, çeşitli kurslar, etüt eğitim merkezleri özel öğretim kurumu olarak belirtilmektedir. Çalışmamızda daha çok okullar üzerinde duracağız.

Eğitim insanların en temel ihtiyaçlarından. Toplum içerisinde yaşayan her bireyin eğitim temel haklarından. Devler vatandaşlarının bu haktan yararlanması için azami gayret gösterir ve gerekli tedbirleri alır. Bu sebepten dolayı eğitim kamu hizmeti olarak görülmektedir. Biz bu çalışmamızda eğitim kamu hizmetinin özel teşebbüsler tarafından üstlenilerek yerine getirilmesi konusunu ele alacağız. Toplumsal ihtiyaçların çeşitlenmesi ve çoğalması karşısında kamu kurumlarınca sunulan eğitim hizmetinin gelişmelere ayak uydurması beklenmektedir. Devletin bu konuda hantal bir yapıya sahip olması ve eğitim talebinde bulunan nüfusun fazla olması doğal olarak kaliteyi düşürmektedir. Devletin sunduğu hizmetin yanında özel girişimcilerinde eğitim kurumu açarak öğretim alanında faaliyette bulunmalarının sınırlarını da bu çalışmamızda ele alacağız. Ülkemizde eğitim hizmeti alanında özel öğretim kurumlarının payı % 1,9 seviyelerinde bulunmaktadır. Bunu diğer ülkelerle kıyasladığınız zaman alt sıralarda bulunduğumuzu söyleyebiliriz.

Özel Öğretim Kurumları ile ilgili faaliyetler 1965 yılında çıkarılan “Özel Öğretim Kurumları Kanunu” na göre yürütölmektedir. Kanunun çıktığı tarihten günümüze kadar değışiklikler yapılmasına rağmen en kapsamlı değışiklik çalışmamızın hazırlandığı sırada halen TBMM de görüşölmektedir. Bu değışikliğin özel öğretim kurumları için yararlı olacağı kanaatindeyiz.

Ayrıca çalışmamız içerisinde Azınlıklar ve Yabancıların eğitim öğretim hakları konusunu da inceleyeceğiz.

Özel öğretim kurumları okullar, kurslar, dershaneler olarak belirlenmesine karşın biz çalışmamızda daha çok okullar üzerinde duracağız. Bu okulların kuruluşu işleyişı ve denetimi konularında ayrıntılı bir inceleme sunacağız. Ancak bu konuya girmeden önce eğitimin bir kamu hizmeti olduğunu düşünürsek, kamu hizmetinin tarifinden başlayarak konu ile ilgili geniş bir bilgi aktaracağız. Buradan hareketle eğitimin, kamu hizmetleri içerisindeki yeri ve özel teşebbüsün bu alana girmesi konusunu daha net açıklamış olacağız.

Birinci Bölüm

1. KAMU HİZMETİ VE EĞİTİM HAKKI

Eğitim hakkının kamu hizmeti ile ilişkisinden dolayı çalışmamızda öncelikle kamu hizmeti kavramını açıklamamızın yaralı olacağı kanaatindeyiz. Bu sebeple birinci bölümde kamu hizmeti ve eğitim ilişkisini inceleyeceğiz.

1.1. KAMU HİZMETİ

1.1.1. TANIMI

Kamu hizmetinin tanımını Türk idare hukukunun kurucularından S.Sami ONAR' ın ifadesi ile yapacak olursak; “Devlet veya diğer amme hükmi şahısları tarafından veya bunların nezaret ve murakabeleri altında umumi ve kolektif ihtiyaçları karşılamak ve tatmin etmek, amme menfaatini sağlamak için icra edilen ve umuma arz edilmiş bulunan devamlı ve muntazam faaliyetlere amme hizmeti denilmektedir¹. Bu ifade ile kamu hizmeti açıkça ifade edilmiştir.

Kamu hizmeti kavramının taşıdığı anlam kullanılış yerine göre değişmektedir. Kamu hizmeti kavramı bazen faaliyet, uğraş bazen de kamu kuruluşu anlamında kullanılmaktadır². Anayasanın 128. maddesindeki “devletin kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür” ifadesinde kamu hizmeti faaliyet uğraş anlamında kullanılmıştır. Yine Anayasanın 70. maddesindeki “Her Türk kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir” ifadesinde kullanılan “kamu hizmeti” kavramı kamu kuruluşları anlamına gelir. Kamu hizmeti kavramının yasalarda, yargı kararlarında çoğunlukla kullanılmasına rağmen tek bir tanımını görememekteyiz. Nitekim kamu hizmeti kavramı konusundaki belirsizliğe dikkat çeken Anayasa Mahkemesi’ 9.12.1994 tarih ve 1994/43 esas sayılı karar ne göre “en geniş tanımı ile kamu hizmeti, devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel ve ortak gereksinimleri karşılamak, kamu yararı ya da çıkarını sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş bulunan sürekli ve düzenli etkinliklerdir” denilmektedir. Anayasa,

¹ Sıdık Sami ONAR, *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, İstanbul, Marifet Basımevi, 1952, s. 13.

² A. Şeref GÖZÜBÜYÜK, Turgut TAN, *İdare Hukuku* C.I, 2.Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2001,s. 541.

yasa ve yargı içtihatlarında tanımı yapılmayan kamu hizmeti kavramının, öğretide çeşitli açılardan tanımı yapılmıştır³. Bu tanımlamalar *organik – maddi ve şekli* açıdan sınıflandırılabilir.

Organik açıdan kamu hizmeti ; belli bir görevi yürütmek için bir kamu tüzel kişisi tarafından tahsis edilmiş olan ajan ve vasıtaların bütünü olarak tanımlanmıştır.

Maddi açıdan kamu hizmeti; Karşılansında kamu yararı olan toplumsal bir gereksinimi karşılayan faaliyettir. Anayasamızın 47. maddesinde yer alan “Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler.....devletleştirilebilir” hükmündeki kamu hizmeti kavramının “faaliyet” anlamında kullanıldığı görölmektedir.

Şekli açıdan kamu hizmeti; Bir faaliyetin kamu hizmeti sayılabilmesi için kamusal yönetim usullerine tabii tutulmuş olması gerekir.

Liberal dönemde idarenin faaliyet alanı savunma, kolluk faaliyetleri ve bireylerin güçlerinin yetmediği ya da yürütemediği alanlarda faaliyetlerde bulunmakla sınırlı idi. Bu dönemde idare bu faaliyetleri doğrudan kendi idaresi ve sorumluluğu altında ve değişik usuller kullanarak yerine getiriyordu. Buna göre kamu hizmetleri idarenin kamu yararını sağlamak amacı ile kamusal yönetim usulleri ile yürüttüğü faaliyetlerdi⁴.

Günümüzde devletin liberal yapıdan sosyal bir yapıya yönelmesi sonucu, devlet ekonomik ve sosyal yaşama geniş bir ölçüde müdahale etmeye başladı. Özel teşebbüslerce yürütölmekte olan faaliyetleri de üstlendi. Bu sonuçla idarenin faaliyet alanı genişledi. Bu bağlamda yukarıda bahsettiğimiz organik, maddi ve şekli ölçütleri birlikte kullanarak kamu hizmetinin tanımını yapmak imkânsızlaştı. Organik ölçüte göre bir kamu hizmetinin sadece idare tarafından yürütölməsi ilkesi değişti. Günümüzde birçok kamu hizmetinin imtiyaz usulü ile özel kişilere gördürölebileceği kabul edilmektedir. Anayasa Mahkemesinin 22.12.1994 tarih ve 1994/70 esas sayılı kararına göre kamu hizmetlerinin yalnızca devlet ve kamu tüzel kişilerinca yürütölmesinin gerekli olmadığı görüşündedir. Maddi ölçüt de kamu hizmetini açıklamaya yeterli gelmemektedir. Yapılan her faaliyet niteliği ne olursa olsun, kamu hizmeti olmaya elverişlidir. Ancak bunun siyasal organlar tarafından kamu hizmeti olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Şekli ölçütte de değişim meydana gelmiştir. Devletin ekonomik

³ Metin GÜNDAY, *İdare Hukuku*, 8. Baskı, Ankara: İmaj Yayıncılık, 2003, s.295.

⁴ Günday, s.296.

ve sosyal yaşama müdahalesi ile önceden özel kesim tarafından yürütülmekte olan bazı faaliyetler kamu hizmeti haline dönüşmüş ve özel hukuk rejimine tabi tutulmuşlardır.

Günümüzde kamu hizmetinin tanımını yapacak olursak, siyasal alanın örgütünce (devletçe) kamuya yararlı olarak kabul edilen bir kamu kuruluşunun kendisi ya da denetimi ve gözetimi altında özel kesim tarafından yürütülen faaliyetlerdir.

1.1.2. KAMU HİZMETİNİN GENEL İLKELERİ

Süreklilik ve kesintisizlik, eşitlik, değişkenlik ve uyum, genellik ve tarafsızlık ilkesi, günümüzde kamu hizmetinin klasik genel ilkeleri olarak kabul edilmektedir. Bunlara bedelsizlik (meccanilik) ilkesini de ekleyebiliriz. Ancak bu ilkenin günümüzde gittikçe önemini yitirdiği görülmektedir.

1.1.2.1. Süreklilik ve Kesintisizlik İlkesi

Kamu hizmetleri toplumun ortak ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hizmetler olmalarından dolayı sürekli ve düzenli biçimde görülmeleri ⁵ gerekmektedir. Kamu hizmetleri karşılanmasında kamu yararı bulunan bir ihtiyacı karşılayan faaliyetler olarak kabul edildiğinden, bunların sürekli ve düzenli bir biçimde yürütülmesi gerekir. Karşılanan ihtiyaç geçici olmadığı için hizmet de sürekli'dir. Zamanla ihtiyaçlar değişecektir. Ama ihtiyaç devam ettikçe hizmet de sürecektir. Kamu hizmetlerinin karşılanmasını maliyetin artması, kazanç sağlanamaması gibi sorunlar etkilemez. Bu gibi sebeplerle kamu hizmeti aksatılamaz. Karşılanmasının aksatılması toplumdaki kamusal yaşayışı bozacağından, idare bu faaliyetleri kesintisiz sürdürmek ve geliştirmek zorundadır.

Kamu hizmetinin sürekli olması ve ihtiyaç duyan herkese sunulması, bu hizmetleri karlı olmaktan çıkarmaktadır ve kar amacı güdülmeden yürütülmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu sebeple kamu hizmeti faaliyetlerini daha çok kamu kuruluşları üstlenmektedir. İdarenin denetiminde özel sektör tarafından yürütülen faaliyetlerde de kar amacı güdülmemektedir. Özel okulların kuruluş amacı ve faaliyetlerinin yürütümünü buna örnek gösterebiliriz.

⁵ Anayasa Mahkemesi,09.12.1994, E.994/43-K994/42-2, RG;24.01.1995, sayı 22181,s.22. (Anayasa Mahkemesi kamu hizmetini, topluma sunulan "sürekli ve düzenli etkinlikler" olarak tanımlamaktadır.)

Kamu hizmetinin süreklilik kuralı, kamu personelinin grev hakkı konusunda ciddi tartışmalara yol açabilir⁶. Ülkemizde asli ve sürekli görevliler olan memurlara esasen grev hakkı tanınmamıştır. Aynı kuralın imtiyaz sözleşmesi ile kamu hizmetini yürüten şirketlere de yansıtıldığı görülmektedir. Hizmetin aksatılmasında ceza, öngörülmeven durumlar için de tazminat ödemesi yapılmaktadır. Sonuç olarak kamu hizmetinin en temel özelliği sürekliliktir.

1.1.2.2. Eşitlik İlkesi

Kamu hizmetinin yerine getirilmesinde uyulması gereken temel ilkelerden biri de eşitliktir. Kamu hizmeti belli bir kişi veya kişilerin yararlanması için kurulup yürütülemez. Hizmet önceden belirlenmiş kurallara uygun olarak herkesin yararlanabileceği şekilde yürütülür.

Anayasa'daki tanımında eşitlik, kişilerin devletle olan ilişkilerine yönelik bir ilkedir. Anayasa'nın 10. maddesindeki ifadesiyle kanun karşısında “herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri unsurlar bakımından eşit konumdadır. Kamu hizmetlerinde eşit davranış ve eşit yararlanma temel ilkedir. Yine Anayasa'mızın 10. maddenin sonuncu fıkrasında, doğrudan idareye yönelik bir eşit muamele yükümlülüğü getirilmiştir. “Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.” Bu hükümle “kamu hizmetlerinde eşitlik ilkesi” Anayasamızda açıkça düzenlenmiştir.

Ancak bireylerin kamu hizmetleri karşısındaki eşitliği mutlak bir eşitlik anlamına gelemmez. Bu eşitlik, kanunların ve düzenleyici işlemlerin belirlediği nesnel koşul ve niteliklere sahip olanlar arasındaki bir eşitliktir. Yani aynı koşul ve nitelikleri taşıyanlar kamu hizmetlerinden yararlanabilirler ve bunların işleyişine katılabilirler.⁷

1.1.2.3. Değişkenlik ve Uyum İlkesi

Bu ilkeye göre kamu hizmetleri toplumun ihtiyaçlarındaki değişime uyum sağlaması gerekir. Değişen ve gelişen koşullar karşısında kamu hizmetlerinin de yeniden şekillendirilmesi zorunludur.

İdare toplumun ihtiyaçlarına göre sürekli gelişen ve değişiklik gösteren kamu hizmetlerini gelişmelere göre düzenlemek zorundadır. Değişkenlik ilkesi pek çok İdare

⁶ Yıldızhan YAYLA, *İdare Hukuku*, II. Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1990, s. 63.

⁷ Günday, s.301.

Hukuku ilke ve kuralının idareye tanınan yetkilerin varlık nedenidir. İdarenin takdir yetkisinin varlık nedenlerinden biri de kamu hizmetlerinin değişken olma ve uyarlanma niteliğidir. Yasama organı kamu hizmetlerini değişen ve gelişen koşullara uydurabilmek için sık sık kanun değiştirmek zorunda kalacağından ve bu da gecikmelere yol açacağından, idareye takdir yetkisi tanınmak suretiyle değişikliklere daha kolay uyulacağı düşünülmüştür⁸.

1.1.2.4. Genellik ve Tarafsızlık İlkesi

Tarafsızlık ilkesi eşitlik ilkesinin bir uzantısıdır. Tarafsızlık ilkesine göre kişilere hak verilmez. Bu ilke ile idareye ödev yüklenir. İdare kamu hizmetlerini yürütürken siyasal düşünce, etnik köken, dinsel inanış bakımından yararlananlar arasında ayırım yapamaz. Kamu görevlisi de aynı şekilde görevini yapmakla sorumludur.

1.1.2.5. Kamu Hizmetlerinin Bedelsizliği / Ücretliliği Sorunu

Kamu hizmetlerinin bedavalılığı daha önce açıkladığımız süreklilik, eşitlik, değişkenlik tarafsızlık gibi kabul edilmiş bir ilke değildir. Bedelsizlik ancak anayasa ve kanunlar tarafından öngörülmesi durumunda öngörüldüğü kamu hizmetleri için geçerli olabilecek istisnai bir ilkedir. Kamu hizmetlerinin sınırlı olduğu zamanlarda, bu hizmetler, gerçek anlamıyla parasız, bedavadır. Bugün de geleneksel kamu hizmetleri bu durumda görülmektedir. Yollardan, parkların, köprülerin pek çoğundan yararlanmalarda bedelsizdir. Fakat zamanla, kamu hizmetlerinden yararlananlar da hizmet türlerinin artması gibi çoğalmış; parasız hizmetlerin yükünün aslında o hizmetten yararlanamayanlara da yüklendiği görülmüş ve halkın ödeme gücü dikkate alınmakla birlikte, hizmetten yararlananlardan belli bir para alınması kabul edilmiştir. Gerçekte bu para bir bedel değildir. Çünkü özel kişilerin faaliyetlerindeki gibi fiyat ya da ücret hesaplama değil ilgili kişilerin veya kitlenin ödeme gücünü de dikkate alan bir katılma payı elde etme amacına dayanmaktadır. Mesela Anayasamızın 42. maddesinin beşinci fıkrasına göre “ilköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır.” demekle, eğitimle ilgili kamu hizmetlerinde “*bedelsizliği*” kural kabul etmediğini ortaya koymuştur. Ancak paralı hizmetler de kar amacı güdülen bir faaliyet de değildir. İdarenin yürüttüğü kamu hizmetlerinden bir kazanç elde etmesi düşünülemeyeceği gibi, hizmetten yararlananlardan alınan paralarla

⁸ Günday, s.301.

da o hizmetin maliyetinin karşılanması da düşünülemez. Nitekim, yüksek öğretim hizmetinde Anayasamızın 130. maddesinin 2. fıkrasında “harç”tan söz etmiş; ayrıca vakıflar tarafından Yüksek Öğretim kurumları kurulabilmesinin başlıca şartı olarak “kazanç amacına yönelik olmamayı” aramıştır⁹.

İktisadi nitelikli kamu hizmetlerinin karlılık ve verimlilik esaslarına göre yürütülmesi esas olduğu için, bu hizmetler karşılığı olarak hizmetten yararlananlardan alınan paraların kar elde etme amacına yönelik bir fiyat olduğu düşünülebilir. Zira her ne kadar bu hizmetlerin karlılık ve verimlilik esaslarına yürütülmesi öngörülmekte ise de, asıl amaç toplumsal gereksinimleri gidermek suretiyle kamu yararını sağlamak olmalıdır.

Hiçbir kamu hizmeti bedelsiz (karşılıksız) değildir. Bireyler sunulan kamu hizmetinin maliyetine doğrudan veya dolaylı olarak katılır. Ancak kamu hizmetinden yararlanma anında para ödemeyebilirler. Bazı kamu hizmetleri kullanım koşulu bakımından parasızdır. Piyasada üretilip satılan mal ve hizmetlerin tüketimi doğrudan para ödenmesi koşuluna bağlı olmakla birlikte kamusal mal ve hizmetlerin kullanımında para ödemek zorunlu olmayabilir. Bedelsiz olarak sunulan kamu hizmetleri de karşılıksız değildir. Bunların karşılığı kullanıcının da dahil olduğu kolektif vergi ödeyicileri kitlesi tarafından üstlenilmektedir. Yani dolaylı vergi uygulaması, tüm bireyleri kapsayacak bir vergilendirmeye olanak tanımaktadır. Bu nedenle eğitim kamu hizmetinin kullanıcısı olan öğrenci vergi vermiyor ama hizmetten karşılıksız yararlanıyor düşüncesi doğru değildir.

Kamu hizmetlerini bedelsiz olduğu görülse de dolaylı yönden yararlananlar bedel ödemektedir. Her yeni değer üretimi yine değer kullanılarak sağlanmaktadır. Kamu hizmetlerinin maliyeti, kural olarak insanların üretimden aldıkları paylardan vergi ve benzeri adlarla kamu gelirleriyle karşılanır. Kamu hizmetlerinin karşılığı giderler yine kamudan sağlanır. Anayasa’mıza baktığımız zaman ilköğretim dışında hiçbir kamu hizmeti için “parasızlık” öngörülmemiştir. Kamu hizmetleri için karşılıksızlık mümkün değildir. Parasızlık ise genel bir ilke değildir.

Hukukumuzda kamu hizmetinden yararlanmanın bir karşılığı bulunduğu ve paralı olabileceği Anayasamızın vergi ödevi ile ilgili 73. maddesinde belirtilmiştir. 73. maddeye göre “herkes kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi

⁹ Yayla, s.65.

ödemekle yükümlüdür.” İfadesinden de anlaşılacağı gibi kamu hizmetlerinin bedeli toplumca karşılanacaktır. Yine aynı maddenin 3. fıkrasında “vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.” İfadesi ile mali yükümlülüğten bahsedilmiştir.

Bu hüküm dışında Anayasa’ımızda yüksek öğretim kamu hizmetinin paralı olabileceğine olanak tanıyan bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre yüksek öğretim kamu hizmeti kullanıcılarından bedel alınabileceği Anayasa’mızın 130. maddesinin 9. fıkrasında “yüksek öğretime giriş... ve alınacak harçlar, devletin yapacağı yardımlar ile ilkeler... kanunla düzenlenir” şeklinde ifade edilmiştir.

1.1.3. EĞİTİM KAMU HİZMETİNİN NİTELİĞİ

Eğitim kamu hizmeti yapısı bakımından virtüel kamu hizmeti olarak karşımıza çıkmaktadır. Virtüel kamu hizmeti kuramına göre özel teşebbüsün halkın günlük kollektif ihtiyaçlarını karşılamak üzere gösterdiği bazı faaliyetler kamu hizmeti niteliğindedir. “Ulaşım, haberleşme, öğretim gibi genel ortak ve sürekli, aynı zamanda zorunlu ihtiyaçları tatmin eden özel faaliyetler organik anlamda kamu hizmeti olmakla beraber öğretime bunlara virtüel kamu hizmeti denilmektedir¹⁰”.

Özel teşebbüsler tarafından da yürütülen bazı etkinliklere maddi anlamda virtüel ya da işlevsel kamu hizmeti olarak bakmanın önemi bunların denetlenmesinde ortaya çıkmaktadır. “Nitekim bunlar üzerindeki denetim salt kolluk amacıyla gerçekleştirilmemekte, içerik denetimi de yapılmakta yani uyulması gereken tüm hususları kapsayan, borçlar yükleyen, giderek personelin atanmasında bile idarenin yetkili olması sonucunu doğuran bir yetki anlamındadır¹¹”. Özel okullarda yürütülen hizmet böyledir. Özel öğretim kurumlarının kuruluşu Anayasamıza göre serbesttir. Yürütülen hizmet kamu hizmeti niteliğindedir. Çünkü idarenin denetini ve gözetimi altında yürütülmektedir. Eğitim öğretim sırasında okullarda kullanılacak araç gereçler, kitaplar uyulacak müfredat açıkça yönetmeliklerle belirtilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı bu kurumları denetlerken hizmetlerin içeriği ile de ilgilenmekte olmasından dolayı özel okulların faaliyetleri yukarıda tanımladığımız virtüel kamu hizmeti sınıflandırması içerisine girmektedir.

¹⁰ İlhan ÖZAY, Günışığında Yönetim, İstanbul: 2004, Filiz Kitabevi, s. 226.

¹¹ Özay, s.227.

1.2. EĞİTİM HİZMETİ

Kamu hizmeti olarak eğitim konusu Anayasa'mızın 42. maddesinde düzenlenmiştir. Anayasa'mız bireylerin eğitim hakkının gereklerini yerine getirmek üzere devlete ödevler yüklemiştir. Anayasa'nın "eğitim hakkı ve ödevi" başlıklı 42. maddesinin 4. fıkrasında yer alan "ilköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır" hükmü eğitim kamu hizmetinin niteliğini göstermektedir. Bu hükümde de görülebileceği gibi eğitim kamu hizmeti yararlananlara ilköğretim çağında bedelsizdir. Ancak bu konuda özel teşebbüslerin oluşturulamayacağı anlamı çıkarılmamalıdır. Kamu kesiminin yanında özel kesiminde eğitim alanında faaliyette bulunduğunu görmekteyiz. Özel kesimin faaliyetleri kar amacı gütmekten ziyade hizmetin daha iyi sunulması ve geliştirilmesi bakımından önemlidir. Özel kesimin yürüttüğü eğitim hizmetleri iktisadi alan dışında kaldığı için kar amacı güdülmeden yerine getirilen bir kamu hizmeti halinde görülmektedir. Toplumun eğitim ve öğretim ihtiyaçlarının sağlanması Devletin en başta gelen ödevlerinden sayılmıştır. Devlete yardımcı olarak özel teşebbüslerce kurulan eğitim kurumlarının kamu hizmeti faaliyeti yerine getirdiği ve kar amacı güdemediği için sosyal devlet ilkesi ile çelişmeyeceği kanaatindeyiz. Devletin başta gelen ve ekonomik faaliyet olarak görülmeyen bir ödevi için yardımcı olmak üzere açılan özel öğretim kurumlarının kar amacı güden faaliyet olarak görülmemesi gerekmektedir. Zira kar amacı güdülerek yapılan bir eğitim faaliyetinin, sosyal devlet ilkesine uygun olmayacağı ortadadır. Anayasa mahkemesi de bu konuya kararlarında yer vermiştir. Buna göre, devletin iktisadi nitelikte olmayan temel görevleri, sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak, "devletçe ve devlet kaynaklarıyla ve kazanç amacı güdülmeksizin görülmesi" gereken hizmetlerdir. Özel kesimin bu hizmetleri yerine getirilmesine katılımı ancak ticari nitelik taşımayan ve kazanç amacı gütmeyen örgütlenmeler aracılığı ile mümkün olabilecektir. Anayasa Mahkemesinin kararında kamu hizmetlerinin paralı olması kar sağlama amacından farklı olarak değerlendirilmektedir.

Anayasa Mahkemesi, yüksek öğretim kamu hizmetine ilişkin bir diğer kararında "yüksek öğretim paralıdır" kuralının iptali istemini reddetmiştir. Kamu hizmetleri arasında ayırma giden ve iktisadi nitelikte olmayan kamu hizmetleri için kar amacını dışlayarak kamusal finansmanı zorunlu kılan yaklaşımı geliştirdiği 12.01.1971 tarihli kararından sonra Anayasa Mahkemesinin içtihadı "paralı kamu hizmeti" anlayışı

çerçevesinde gelişmiş, temel kamu hizmetlerinin kar sağlama amacıyla kullanılamayacağı hassasiyeti terk edilerek ticarileşmeye hukuki olanak sağlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi, 26.03.1974 tarihli 1973/32 esas sayılı kararında “belli başlı kamu hizmetleri içinde” yer alan yüksek öğretim hizmetinden yararlananlardan karşılık alınmasının Anayasa'ya aykırı olmadığına karar vermiş, 14.06.1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 38. maddesinin 1. fıkrasında yer alan “yüksek öğretim paralıdır” kuralının iptal istemini reddetmiştir. Ayrıca kararında anayasal görev eşittir kamu hizmeti denklemi kullanılmıştır. Bu karardan çıkarılan sonuca göre, devletçe yerine getirilen kamu hizmetlerinin finansmanı genel olarak vergilerle karşılanır, ancak devletçe yürütülen bir kamu hizmetinin özelliği gerektiriyorsa, bu hizmetten doğrudan doğruya yararlananlardan ayrıca bir karşılık istenmesine hukukça bir engel bulunmamaktadır.

1982 Anayasa'sı döneminde özel eğitim kurumlarının niteliğinin değerlendirildiği bir kararda, özel eğitimin ticari niteliği açık bir şekilde belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesinin, özel öğretim kurumlarına belli oranda ücretsiz öğrenci okutmaları zorunluluğu getiren düzenlemeye ilişkin verdiği 12.04.1990 tarih ve 1990/4 sayılı kararında, kamu hizmetine ilişkin birçok nokta değerlendirilmiştir. “Devlet eğitim kurumları dışında kalan tüm eğitim kurumları özel eğitim kurumudur. Özel eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığının gözetim ve denetimi altında faaliyette bulunmaktadır. Bu kurumların devletin görevleri arasında yer alan, vatandaşa eğitim-öğretim verme konusundaki işlevi ticari yanına karşın, bir kamu hizmeti sayılmaktadır.” Anayasa Mahkemesi devletin görevleri ile kamu hizmetleri arasında bağlantı kurmayı bu kararda da sürdürmüştür. Eğitim öğretim devletin görevleri arasında sayıldığından bir kamu hizmetidir. Bu görevlerin yerine getirilmesinde, devlete bir tekel kurma yükümlülüğü veya hakkı verilmemişse özel teşebbüslerinde faaliyette bulunması mümkündür. Özel kesimin bu işlevi ticari nitelikte olsa bile yerine getirilmeye çalışan faaliyetin niteliği değişmez ve kamu hizmeti olarak kalmayı sürdürür. Anayasa mahkemesinin kararını incelediğimizde şu saptamaları yapabiliriz. Buna göre kamu hizmeti faaliyeti ile kar sağlama bağdaşabilir. Ancak devletin kurumları tarafından yapılacak denetim faaliyetin işleyişinde meydana gelebilecek sakıncaları düzeltir. Kararda ifade edildiği gibi özel eğitim öğretim kurumlarının ticari yanı bulunmaktadır. Ticaretin amacı kar sağlamadır. Ticaretin amacı yapılan faaliyetin konusunu yerine getirmek değil artı değer sağlamaktır. Para eşittir artı para mantığı ile yatırım yapılır.

Faaliyetin içeriğinin gerçekleşmesini sağlamak içinse devlet kurumları tarafından denetim yapılır. Eğitim öğretim gibi bir faaliyette olsa bu hizmetin sunulmasında özel teşebbüslerinde devreye girmesi faaliyetin mutlaka ticari nitelik kazanmasına yol açacaktır. Anayasa mahkemesi ise bu faaliyetlerin denetlenmesi sonucu kar amacının ortadan kalkacağı görüşündedir.

Eğitim kamu hizmetleri alanında faaliyet gösteren özel teşebbüslerin ticari nitelik taşıdığı Danıştay'ın bir kararında da kabul edilmiştir. Danıştay 1. Dairesi, 1996/93 Esas, 02.05.1997 tarihli kararında Danıştay, özel okul işletmeciliği faaliyetinin, iktisadi işletme niteliği taşıdığından katma değer vergisine tabi olduğuna karar vermiştir. *“... eğitim ve öğretim hizmeti yapmak için özel okul işleten vakfın bu faaliyeti, iktisadi işletme niteliği taşıdığından elde edilen okul ücretlerinin, Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinin 3. fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmamaktadır. Öte yandan vakfın, vakıf senedinde öngörülen amacına uygun faaliyette bulunması faaliyetin ticari ve iktisadi niteliğini ortadan kaldırmayacağından vakfın bu faaliyet nedeniyle yaptığı hizmetlerin vergi dışı bırakılmasını gerektirmez.*

... Bu durumda, vakfın orta öğretim düzeyinde gerçekleştirdiği özel okul işletmeciliği faaliyetinin hem iktisadi bir faaliyet olmasından dolayı 3065 sayılı kanunun 1. maddesinin 3. fıkrası kapsamına girmesi nedeniyle katma değer vergisine tabi bulunduğu, hem Bakanlar Kurulu kararı ile vergi muaafiyeti tanınmış olsa dahi söz konusu özel okul işletmeciliği faaliyetinin, ilim ve fenni yayma ve özendirme niteliğinde bir faaliyet olmadığından aynı kanunun 17. maddesinin 1. fıkrası kapsamında bulunmadığı sonucuna ulaşıldığından, tahakkukun kaldırılması yolundaki ısrar kararında hukuka uygunluk görülmemiştir.”

1.3. EĞİTİM ÖĞRETİM HAKKI

İnsanların doğuştan birtakım haklarının bulunması, Devlet otoritesinin bunları yaratmayıp sadece benimsemekle kaldığını gösterir. Özgürlükler var olan sözleşme ile toplum hayatına aktarılan ve devletçe korunacak kavramlardır. Hakları ise, yasalarla, yazılı hukuk belgeleri ile bu özgürlüklerin kullanılmasını sağlamak amacı ile yöneticiler

ortaya koymuşlardır¹². Ayrıca “hak” lara siyasi bir toplumda Devlet iktidarının sağladığı bazı olanaklardır¹³ diyebiliriz.

İnsan hakları konusunda “İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin sözleşmeye Ek Protokol” ile Eğitim hakkı uluslararası düzeyde ifade edilmiştir. Eğitim hakkı, bu protokolün 2. Maddesinde “Eğitim Hakkı” başlığı altında tanımlanmıştır. Buna göre; “Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz, devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama hakkına saygı gösterir.”¹⁴ ifadesi ile açıklanmıştır. Ek protokolün 2. maddesinde öngörülen eğitim hakkı esas itibarı ile temel eğitime yöneliktir. Devlet ilk temel eğitimi herkese sağlamakla yükümlüdür¹⁵. Böylece hukuk devletinin bağlı olduğu insan hakları, devletlerin anayasalarına, Anayasanın temel ilkelerinden biri olarak katılmıştır¹⁶.

Eğitim hakkı sosyal hakların başında gelir¹⁷. Eğitim öğretim hakkı toplum içinde yaşayan her bireyin en temel hakkıdır. Beşikten mezara kadar herkes talim ve terbiye hakkına sahiptir.¹⁸ Hiçbir birey bu haklardan mahrum bırakılamaz, engellenemez. Hükümlerlik gücünü elinde bulunduran devlet, bu konuda gerekli her türlü tedbiri alır.

Eğitim hakkı aynı zamanda “Devletin Temel Amaçları ve Görevleri” ni belirten Anayasanın 5. maddesinde ifade bulan, “...insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır” biçiminde bireyler için, bir hak ve devletin de bir görevidir¹⁹. Eğitim demokrasi ile sıkı sıkıya bağlıdır. Eğitim ve öğretim özgürlüğü, kişiye inançlarını, manevi niteliklerini kazanma ve gerçekleştirme olanaklarını sağlar²⁰.

¹² İlhan AKIN, *Kamu Hukuku*, 6. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 1993, s. 264.

¹³ Hüseyin Nail KUBALI, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları ve Siyasi Rejimler*, I.Baskı, İstanbul 1964, s. 318.

¹⁴ A. Şeref GÖZÜBÜYÜK, *Anayasa Hukuku*, 12. baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2003, s. 344.

¹⁵ Safa REİSOĞLU, *Uluslararası Boyutlarıyla İnsan Hakları*, İstanbul, Beta Yayınları, 2001, s.121.

¹⁶ Mehmet AKAD, *Genel Kamu Hukuku*, , İstanbul, Filiz Kitabevi 1997, s. 235.

¹⁷ İbrahim Ö. KABOĞLU, *Özgürlükler Hukuku*, İstanbul, Afa Yayınları 1994, s. 268

¹⁸ Ali ŞAFAK, *Hukuk Sözlüğü*, İstanbul, Temel Yayınları,1996, s.119

¹⁹ Bihterin DİNÇKOL, “Zorunlu Din Eğitim ve Öğretimi” Bağlamında 1982 Anayasasının 24 üncü ve Medeni Kanunun 266 ncı Maddeleri Arasındaki Çelişki, Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 5, S.1 – 3 (Ocak-Aralık 1990), s.95–96

²⁰ Tarık Zafer TUNAYA, *Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku*, 5. Baskı, İstanbul, Ekin Yayınları 1982, s.227.

Günümüzde gelişmiş ülkelerin temeline bakıldığında eğitime verilen değer ortaya çıkar. Refah seviyesinin yükselmesiyle eğitim arasında sıkı bir ilişki vardır. Çağlar boyunca uygarlıkların bilim ve teknolojinin ilerlemesi ile gelişmesi ve zenginleşmesi göz ardı edilemez. Bireyin kendini geliştirmesi toplumun gelişmesine itici güç olmuştur. Eğitim ve bilgi olmadığı müddetçe kişiler, hak ve özgürlüklerin farkına varamayacakları gibi; toplumsal olarak da çağdaş bir seviyeye ulaşmak mümkün değildir²¹. Eğitim konusu günümüze kadar sürekli değişen, sürekli yenilenen yaşayan bir yapıdır.

Cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllardan bu güne eğitim- öğretim hakkı anayasalarımızda yer almıştır. 1961 Anayasasında “öğrenimin sağlanması” başlığını taşıyan hüküm 1982 AY. (Anayasa)’da “eğitim” i de kapsayacak şekilde düzenlenmiştir²². 1982 AY. 42. maddesi “*Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi*” başlığı ile bu alanı düzenlemiştir²³. Buna göre ; “Kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.” denilmektedir. Bu bağlamda eğitim ve öğrenim hakkının yasal temeli ve güvencesi oluşturulmuş bulunmaktadır. Hak ve ödevlerin korunmasında en etkili kurum olan Anayasa Mahkemesi; bunların düzenlenmesi ve sınırlandırılmasında tek araç olan yasaların Anayasa’ya uygunluğunu inceleyerek yasama organının denetlenmesini üstlenmiştir²⁴. Böylece hak ve özgürlüklerin anayasal korunması da sağlanmıştır.

Aynı zamanda bu yasa metninde ilköğretimin zorunlu olduğu da belirtilmiştir. Bu kamu hizmeti devlet okullarında parasız olarak sağlanacaktır. Araştırma konumuzu oluşturan özel öğretim kurumları ile ilgili hüküm altıncı fıkra da belirtilmiştir. “*Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.*” denilmektedir.

1.3.1. ANAYASALARIMIZDA EĞİTİM HAKKI

Eğitim hakkı, yapılan bütün Anayasa' larımızda yer bulmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren eğitime özel bir önem verilmiş 1924 yılında çıkarılan Anayasa ile güvence altına alınmıştır.

²¹ Seyithan GÜNEŞ, *Teori ve Uygulamada Kişi Özgürlüğü ve Güvencesi*, İstanbul: Kazancı Hukuk yayınları, 1998, s. 165

²² Burhan KUZU, *1982 Anayasası Temel Nitelikleri ve Getirdiği Yenilikler*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1990, s.265.

²³ A. Şeref GÖZÜBÜYÜK, *Anayasa Hukuku*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2000, s.366

²⁴ Erdoğan TEZİÇ, *Anayasa Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınları, 1991 s. 178

1.3.1.1. 1924 Anayasası

1924 yılında kabul edilen Anayasanın 87. maddesinde “*Kadın, erkek bütün Türk’ler ilköğretimden geçmek ödevindedirler. İlköğretim devlet okullarında parasızdır.*” denilmektedir. İlköğretimin topluma faydası çok büyüktür, gelişme düzeyi ile yakından ilgilidir. Bu amaçla cumhuriyetin ilk yıllarında okuryazarlığın geliştirilmesi ve dil birliği üzerinde durulmuş, öncelikle öğretim birliği sağlanmıştır. Bu dönemde üç ayrı tipte okul mevcuttu. Bunlar;

1. Kur’an öğretimi ve Arapça’ ya ve ezberciliğe dayalı mahalle mektepleri
2. Çağdaşlaşma amacıyla kurulan Tanzimat okulları, idadiler, sultaniler
3. Yabancı dille öğretim yapan kolejler ve azınlık okulları mevcuttu.3 Mart 1924 te 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Yasası çıkarılmıştır. Bu yasa ile birinci maddede belirtilen okullar kapatılarak ortadan kaldırılmış, İkinci maddede yer alan okullar geliştirilmiş, üçüncü maddedeki okullar da Eğitim Bakanlığının kontrolüne alınmıştır.

1.3.1.2. 1961 Anayasası

1961 Anayasasının 50. maddesinde öğrenim ve eğitim konusu güvence altına alınmıştır. Buna göre;

1. *Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama Devletin başta gelen ödevlerindendir.*

2- *İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için mecburîdir ve Devlet okullarında parasızdır.*

3- *Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlama amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar.*

4- *Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları, topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.*

5- *Devlet, tarih ve kültür değeri olan eser ve anıtların korunmasını sağlar*²⁵. İfadesi ile eğitim ve öğretim faaliyetleri yasal güvence altına alınmıştır.

²⁵ Servet ARMAĞAN, *Temel Haklar Ve Ödevler*, I.Baskı, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1980, s.81

1961 Anayasamızda yukarıda da ifade edildiği gibi öğrenme bir hürriyettir, bir haktır. Ancak öğrenme için gerekli şartları hazırlamak devletin vazifesidir. Başarılı ancak maddi imkânlardan yoksun öğrenciler devlet tarafından ve her türlü tahsil derecelerinde okutulması anayasal bir zorunluluktur²⁶.

Eğitim ve öğrenim hakkına ilişkin 1961 anayasasındaki temel hüküm "halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamak devletin temel görevi" olarak belirtilmiştir. 1982 anayasası bu ilkedен vazgeçerek 1961 anayasasındaki sosyal devlet ilkesinin tersine bu hakkı diğer sosyal haklar mertebesine indirerek bu ayrıcalığa son vermiştir.

1.3.1.3. 1982 Anayasası

1982 Anayasası Temel hak ve özgürlükler konusunda dolgun bir katalog çıkarmıştır²⁷. 1982 Anayasasında eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi konusu üçüncü bölüm Sosyal ve iktisadi haklar ve ödevler başlığı altında 42. madde de düzenlenmiştir.

Buna göre;

“II. Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi

Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır.

Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.

Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

²⁶ Armağan, s. 82

²⁷ Bülent TANÖR, *İki Anayasa 1961 ve 1982*, III. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 1994, S. 96

Devlet, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları sağlar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

Türkçe’ den başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yaşan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası antlaşma hükümleri saklıdır²⁸” denilmektedir.

Bu düzenlemeye göre “öğrenim hakkı” genel ve sosyal bir hak olarak değerlendirilmiştir. Öğrenim hakkının temel gerçekleşme yeri ilköğretim olduğu belirtilmekte ve bu sebeple maddenin 6. fıkrasında ilköğretim zorunlu kılınmıştır. Anayasal bir zorunluluk olarak ortaya çıkan ilköğretimin zorunlu olması sebebi ile devlet okullarında parasız ilkesi kabul edilmiştir. Ayrıca kız ve erkek vatandaşlar arasında ayrım yapılmayacağı belirtilmiştir²⁹.

Öğrenim ve öğretim fert bakımından hak olarak tanınırken Devlet bakımından “başta gelen ödevlerden” sayılmıştır³⁰.

Maddenin 1.2.6. fıkraları demokrasinin gelişimi için asgari düzeyde fayda görülecek şartlardandır. İlköğretimin zorunlu olmasının temel hedeflerinden birisi bireylerin manevi ve ekonomik şahsiyetlerinin gelişmesine yardımcı olmaktır. İlköğretimin zorunlu olmasının getirdiği diğer bir yükümlülükte ilköğretim çağında bulunan küçüklerin kanuni temsilciler tarafından okula devam konusunda zorlanabilmeleridir. 2. fıkroda “öğrenim hakkının kapsamı kanunla düzenlenir” denilerek kanun koyucuya eğitim alanını düzenleme konusunda yetki verilmektedir. Bu sebeple sadece ilköğretim çağında bulunanların eğitimi değil ilköğretim çağı dışında bulunan bütün bireylerin eğitimi için düzenleme yapma görevi kanun koyucuya verilmiştir. Bu kanunla öğrenim hakkı, ilköğretimin zorunluluğu ve okuryazarlığı

²⁸ Suna KİLLİ, A. Şeref GÖZÜBÜYÜK, *Türk Anayasa Metinleri*, 2. Baskı, İstanbul, 2000, s. 276.

²⁹ Gözübüyük, *Anayasa Hukuku*, (2003), s. 374.

³⁰ Zafer GÖREN, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Yorumu*, I. Basım, Ankara, 2002, s. 470.

yaygınlaştırmak yükümlülüğü devlete özel eğitime muhtaç olanlar dahil öğretim kurumları açma ödevini yükler. İşitme engelliler, spastik özürllüler, görme engelliler, üstün zekâlılar için okullar açmak devletin görevi olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitim hakkı ve ödevi diğer haklardan farklı olarak devlete kendiliğinden harekete geçme görevi vermektedir. Örnek olarak okula gönderilmeyen ilköğretim çağındaki bir çocuk için veli zorlanır, para ve hapis cezası vb. müeyyidelerle cumhuriyet savcılığı tarafından işlem yapılır.

Kanunun üçüncü fıkrasında belirtilen eğitim ve öğretimin devletin gözetim ve denetimi altındadır ifadesi ile eğitim ve öğretimin sağlanması güvence altına alınmıştır. Buna göre Devletin gözetim ve denetimi, eğitim ve öğretimin sağlanmasının, güvenlik altında gerçekleşmesinin temel şartıdır³¹.

Devlet hükümlerlik sahası içerisinde eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütülmesini sağlayacak ve denetleyecektir. Bu denetimin çerçevesi, Eğitim ve öğretime katılanların tümünün Anayasaya sadakatini temin etmektir³². Eğitim ve öğretim özgürlüğü, hiçbir şekilde Anayasanın temel felsefesine ve ilkelerine aykırı davranmanın bahanesi olamaz. Devlet bu özgürlüğün kullanılmasında Atatürk ilkelerine çağdaş bilim ve eğitim esaslarına uyulmasını gözetecektir.

Kanunun yedinci fıkrasında “Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir” ifadesi ile özel okulların da kurulabileceği belirtilmiştir. Buna göre özel okulların kurulması serbesttir. Özel okullar, devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olmak zorundadırlar. Devlet bu amacı sağlayacak tedbirleri almakla yükümlüdür.

Anayasa, orta öğretim bakımından bir zorunluluk ve dolayısıyla devlet bakımından da parasız yerine getirilmesi gerekli bir ödev gerektirmiyor. Bu düzeyde hatta ilköğretim düzeyinde özel okulların varlığı kabul edilmektedir³³.

Bu düzeyde özel yüksek okulların kurulması da serbesttir. Ancak A.Y. 130. madde de özel üniversite kuruluşuna yer verilmemiştir. Anayasanın 130. maddesinde “...üniversiteler Devlet tarafından kanunla kurulur” hükmü bulunmaktadır. Ancak

³¹ Osman Selim KOCAHANOĞLU, *Gerekçeli ve Açıklamalı Anayasa, I. Baskı*, İstanbul, Temel Yayınları, 1993, s. 87.

³² Gören, s. 471.

³³ Mümtaz SOYSAL, *100 Soruda Anayasanın Anlamı*, İstanbul, 1987, s. 236.

kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından devletin gözetimi ve denetimi altında üniversiteler kurulabilir.

Anayasanın 42. maddesinin sekizinci fıkrasında “Devlet, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır” ifadesi yer almaktadır. Buna göre Devlet, maddi imkândan yoksun başarılı öğrencilere burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapma görevini yüklenir. Bu ödev, bireylerin öğrenimlerinin başarısı ve kabiliyetleri ölçüsünde devam eder. Bu hükmün bir amacı da, Devlet dışında burs veren çeşitli hukuki yapıdaki kuruluşların gençler üzerindeki olumsuz etkilerini önleme ödevini devlete yüklemektir.

Kanunun dokuzuncu fıkrasında “Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.” İfadesi yer almaktadır. Bu ifade Anayasaya, 12 Eylül öncesindeki eğitim ve öğretim özgürlüğünün zorbalıkla engellendiği durumlara tepki olarak konulmuştur³⁴.

Anayasadaki 42. maddenin son fıkrasına göre³⁵, Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Ana dili olarak Türkçeden başka dilin okutulup öğretilemeyişi elbette anadilleri Türkçe olmayan vatandaş açısından çelişkili bir durum olarak gözükmektedir. Zaten bu hüküm, Anayasanın da belirttiği gibi eğitim ve öğretim kurumlarında yabancı dillerin okutulmasını ve yabancı dille eğitim ve öğretim yapılmasını engellemez. Aynı biçimde ana dili olarak Türkçenin okutulması, ana dilleri Türkçe olmayan vatandaşların okullardaki eğitim ve öğrenim dışında ana dillerini konuşmalarına, hatta istenirse o dilde okul dışı eğitim görmelerine engel değildir. Nitekim Lozan Antlaşması, Müslüman olmayan azınlık durumundaki vatandaşların eğitim ve öğrenim bakımından da kendi ana dillerini kullanmakta serbest bırakılmalarını zorunlu kılıyor. “Milletlerarası antlaşma hükümleri saklıdır” ifadesi ile bu amaçla kanunda yer almıştır³⁶.

³⁴ Mümtaz SOYSAL, *100 Soruda Anayasanın Anlamı*, 11. Baskı, , Ankara, Gerçek Yayınevi, 1997, s.158

³⁵ Zafer GÖREN, *Anayasa Hukukuna Giriş*, I. Baskı, İzmir:Fakülteler Kitabevi, 1997, s.509

³⁶ Soysal, s. 158

Eğitim – öğretim dilinin Türkçe olacağı bütün Anayasa’larımızda açıkça belirlenmiştir. Ancak 1982 AY. 42. maddesi 9. fıkrasında belirtildiği gibi bunun bir istisnası vardır. Lozan Antlaşması ile güvence altına alınan yabancı çocukların devam edeceği milletlerarası okullar bu hükmün dışındadır.

Günümüze kadar gelindiğinde eğitim-öğretim alanında önemli gelişmeler kaydedildiği ancak yeterli düzeyde geliştirilemediği görülmektedir. Bu sebeple devletin yetersiz kalması sonucu açılmaya başlayan özel okullar gittikçe yaygınlaşmış, devletin üzerinde bulunan yükü paylaşmaya başlamıştır.

1.3.2. Uluslararası Düzenlemeler

1.3.2.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Bu konudaki ilk düzenlemeler 1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’dir. Buna göre İHEB (İnsan Hakları Evrensel Bildirisi)’nin 18. maddesinde; "Herkes; vicdan, din ve düşünce özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, din veya kanaat değiştirme özgürlüğünü, dinini veya kanaatini tek başına veya topluca ve açık olarak veya özel olarak öğrenme, uygulama ve açıkça belirtme özgürlüğüne sahip olmayı gerektirir." İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 26. maddesi eğitim ve öğrenim özgürlüğüne ilişkin olup şu hükümleri taşımaktadır³⁷;

"1. Her insan eğitim hakkına sahiptir. Eğitim en azından ilk ve temel eğitim evrelerinde parasız olmalıdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki öğretimden herkes yararlanabilmelidir. Yüksek öğretim herkese yeteneklerinin ve başarılarının elverdiği ölçüde, tam bir eşitlikle açık olmalıdır.

2. Eğitim insan şahsiyetinin tam gelişmesini ve insan haklarıyla temel özgürlüklerin gözetilmesini güçlendirmeyi amaçlamalıdır. Tüm uluslar, tüm ırk ve din toplulukları arasında anlayışı hoşgörüyü ve dostluğu teşvik etmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışın korunması yolundaki çalışmalarına destek olmalıdır.

3. Çocukların hangi eğitimden geçeceklerini belirlemek herkesten önce ebeveynlerin hakkıdır." Maddenin üçüncü fıkrası, ebeveynlerin çocuklarını istedikleri gibi eğitebileceklerini ifade etmiş, dini eğitim verilir verilmemesine ilişkin tercih hakkının ana ve babalara ait olduğunu belirtmiştir. Bu ifade ile Anayasamızın 24. maddesinin 4.

³⁷ Safa REİSOĞLU, *Uluslararası Boyutlarıyla İnsan Hakları*, I. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2001, s.121.

fıkrasında yer alan “Din ve ahlak eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır” ifadesi çatışma halindedir³⁸.

1.3.2.2. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi’ nin 51. maddesinde; "Bedensel, zihinsel veya toplumsal bakımlardan güçlüğü bulunan çocuklara özel durumun gerektirdiği özel sağaltım, öğretim, eğitim ve özen sağlanacaktır" ifadesi yer almaktadır. ÇHB (Çocuk Hakları Bildirisi) ile özel eğitime muhtaç engelli çocukların durumları hüküm altına alınmıştır. “Hiç olmazsa temel eğitim düzeyinde parasız ve zorunlu bir eğitim çocuğun hakkıdır. Genel kültürünü arttırmak yeteneklerini, bireysel muhakeme kabiliyetini, ahlaki ve toplumsal sorumluluk duygularını geliştirmek ve toplumun yararlı bir üyesi olmak için çocuğa eşitlik koşullarına göre bir öğretim sağlanacaktır. Eğitimde ona rehberlik eden sorumlulara yol gösterecek ilke çocuğun yararlarının en iyi şekilde gösterilmesidir. Bu sorumluluk ilk önce anne ve babanıdır.” Birleşmiş Milletler ÇHB’ nin 7. maddesinde; “Eğitim gibi aynı amaçla, çocuğa oyun oynaması ve eğlenmesi içinde tam fırsat verilecektir. Çocuğun bu hakkını tam kullanmasını sağlamak için toplum ve kamu yetkilileri çalışacaklardır.” Birleşmiş Milletler ÇHB’ nin 9. maddesinde; Çocuk savsaklanma ve zulmün ve sömürünün her çeşidine karşı korunacaktır. Hiçbir şekilde ticaret konusu olamaz. Çocuk asgari bir yaştan önce herhangi bir işte çalıştırılmaz, hiçbir şekilde sağlığına ve eğitimine zarar verecek yada fiziksel, zihinsel ahlaki gelişimini durduracak herhangi bir uğraş yada iş de çalıştırılmaz” ifadeleri ile çocuklar ile ilgili haklar uluslar arası düzeyde hüküm altına alınmıştır.

1.3.2.3. Birleşmiş Milletler Ekonomik Sosyal Ve Kültürel Haklara İlişkin Sözleşme

Bu sözleşmenin 13. maddesi ile taraf devletler herkesin eğitim görme hakkına sahip olduğunu, ilk öğretimin herkes için zorunlu ve parasız olduğunu, orta öğretimin teknik ve mesleki eğitim dahil çeşitli biçimlerinin her önlem alınarak ücretsiz eğitimi yaygınlaştırması yolu ile herkese açık olması, anne ve babaların devletçe konmuş yada onanmış belli eğitim ölçülerine uyan okulları seçme özgürlüğünün bulunması ve çocukların anne ve babaların kendi inançları doğrultusunda ahlak ve din eğitimi

³⁸ Bihterin (Vural) DİNÇKOL, *1982 Anayasası Çerçevesinde ve Anayasa Mahkemesi Kararlarında Laiklik*, I. Baskı, İstanbul, Kazancı Yayınları, 1992, s. 127.

görmesinin sağlanması hükümlerini belirtmişlerdir. Bu sözleşmeyi Türkiye imzalamamıştır.

UNESCO tarafından 14.12.1960 tarihli sözleşmeye göre herhangi bir kişi veya grup herhangi bir eğitim düzeyinde eğitim görmek hakkından yoksun bırakılamaz. Eğitim olanakları herkes için eşittir. Aynı cinsten öğrenciler için ayrı eğitim sistemlerinin ve eş değerde eğitim sistemlerinin kurulması gerekmektedir. Öğrencilerin anne ve babalarının isteklerine göre isteklerine uygun din ve dil gereklerine göre ayrı eğitim sistem ve kurumlarının kurulması ve sürdürülmesi bir ayrımcılık olarak sayılamayacağını belirtmiştir.

1.3.2.4. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Bu sözleşmenin 26 maddesi şu şekildedir:

1. Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yüksek öğrenim yeteneğe göre herkese eşit olarak sağlanır.

2. Eğitim, insan kişiliğinin tam geliştirmeye ve insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yöneliktir. Eğitim tüm milletler, ırklar ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu özendirir ve BM' in barışın korunması yolundaki çabalarını daha da geliştirir.

3. Ana-babalar, çocuklarına verilecek eğitimi seçmede öncelik hakkına sahiptirler." Bu sözleşmenin ek 1 nolu protokole göre "Kimse eğitim hakkından mahrum edilemez. Devlet eğitim ve öğretim alanında üstleneceği görevleri yerine getirmesinde ana - babanın bu eğitim ve öğretimi kendilerinin dini ve felsefi inançlarına göre sağlamak hakkına riayet edecektir"³⁹.

İnsan hakları divanı bir kararında eğitimin dogmatik bilgiler içermemesi ve devletin eğitim ve öğretim görevlerini yerine getirirken bilgilerin objektif, eleştirisel ve çoğulcu bir yaklaşımla verilmesi gereğine işaret edilmiştir⁴⁰.

Bu hükümlerin amacı devletin eğitim ve öğretimde ana-babanın dini ve felsefi inançlarına aykırı, dogmatik bilgiler vermemesi, totaliter rejimlerin çocukları etkileyip sistematik bir şekilde doğmalarını ve ideolojilerini çocuklara aşılmasına engel olmaktır. Türkiye yukarıda bahsettiğimiz, 1 Nolu protokolü onaylarken 2. maddeye çeklince koyarak 3 Mart 1924 tarih ve Tevhidi Tedrisat Kanunu hükümlerini saklı

³⁹ Muharrem BALCI; *Eğitim Ve Öğretimde Haklar ve Yükümlülükler*, I. Baskı, İstanbul: Danışman Yayınları, 1998, s.1104.

⁴⁰ Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan Oğuz SANCAKDAR, *A.İ.H.S. Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu*, II. Baskı, Ankara: Seçkin, 2004 s. 534

tuttuğunu bildirmiştir⁴¹.

Tüm bu açıklamalardan sonra uluslar arası düzeyde insan hakları bağlamında eğitim hak ve hürriyetinin ana hatları şu şekilde sıralanabilir:

Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim hakkı herhangi bir nedenle engellenemez. Eğitimde fertlerin ve ailelerin inanç ve düşünceleri gözetilir, çocuklara bu yönde eğitim verilir. Asla buna aykırı davranılamaz. Eğitim düzenlemelerinde toplumun, ana babanın tercihleri önemlidir.

Özel okullarda eğitim ve evde eğitim gelişmekte ve hatta desteklenmektedir. Eğitim hakkı kişiliğin tam gelişmesine ve insan haklarına ve temel hürriyetlere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim süreci sadece fertlerin hak ve hürriyetlerini gözetken değil, bunları ömür boyunca gözetecek fertleri yetiştirme süreci olmalıdır. Din eğitimi engellenemez, bu yönde baskı da yapılamaz. Devletler, çocukların kendi inançları doğrultusunda din eğitimi görmelerini sağlamayı üstlenir. Eğitimde eşitlik esastır. Eşit şans verilmesi ve her seviyede yatay ve dikey geçiş imkânı sağlanması esastır.

1.4. EĞİTİMİN ÖZELLEŞMESİ

Kamu hizmetleri, aslında bir bütündür. Bunun yerine getirilmesi de ilke olarak devlete aittir. Ancak toplum hayatının gittikçe genişlemesiyle çoğalan kamu hizmetlerinin mutlaka klasik idare kuruluşları tarafından görülmesi koşulu artık aranmamakta, bunların dışında özel kişilerce de gerçekleştirilebileceği kabul edilmektedir. Başka bir deyişle, kamusal hizmet ünitelerinin nitelik ve özellikleriyle uyushabildiği ölçüde, kamu ve özel hukuk kurallarından oluşan karma nitelikte yapılandırılmaları mümkündür. Bu sebeptendir ki, kamu hizmetleri ne suretle yürütülürse yürütülsün kamu kurum ve kuruluşlarının gözetim ve denetimleriyle hizmeti yönlendirme yetkileri var olduğu sürece, hizmet kamusal niteliğini korumuş olur. Kamu hizmetinin özelleştirilmesi ihtiyacı toplumsal refahı ve kaynak kullanımının maksimuma çıkarılma düşüncesinden doğmaktadır⁴². Topluma sunulan hizmetlerin maliyeti yine toplum tarafından karşılanmaktadır. Bu sağlanan kaynaklardan azami

⁴¹ Feyyaz GÖLCÜKLÜ – A. Şeref GÖZÜBÜYÜK, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, II. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, 1998, s. 381.

⁴² Özhan ÇETİNKAYA, *Türkiye’de Devlet İşletmeciliği ve Özelleştirme*, Bursa: Ekin Kitabevi, 2001, s.169

faidanın sağlanması gerekmektedir. Eğer toplum üyeleri arasında çeşitli dengesizlikler var ise bunları giderecek düzenlemelerin yapılması gerekir⁴³.

Anayasamıza göre eğitim ve öğretim devletin gözetim ve denetimi altında yapılmakta, asli ve sürekli görevleri arasında bulunmaktadır. Devlet özel ilk ve orta dereceli okulların açılmasına izin vermekte, bu asli görevini özel öğretim kurumlarına devredebilmektedir. Özel öğretim kurumlarının faaliyetinin niteliğini yukarıda “virtüel kamu hizmeti olarak açıklamıştık. Milli Eğitim Bakanlığının özel öğretim kurumları üzerindeki yetkisi sadece yüzeysel denetim değildir. İçerik olarak da yapılan hizmetin denetimi yapılmaktadır. Yapılan faaliyetin müfredata uygunluğu kurumların teftişi ile sağlanmaktadır. Kuruluş izni verdikten sonra kurumlar her yıl genel teftişe tabi tutulmakta ve denetleme sürekli sağlanmaktadır. Özel öğretim kurumlarının, devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak kurulmalarının kanunla düzenlenmesi de yine Anayasa gereğidir. Anayasanın 42. maddesi gereği yürürlükte bulunan 625 sayılı ÖÖKK (Özel Öğretim Kurumları Kanunu)’nun 2. maddesi, özel öğretim kurumlarının bakanlığın denetim ve gözetimi altında olduğunu belirtmek suretiyle Anayasaya uygun düzenleme getirmiş ve özel öğretim kurumlarının faaliyetlerini sadece kazanç sağlamak için düzenleyemeyeceklerini belirtmek suretiyle gelir sağlarken sosyal içerikli kamu hizmetinin bu kurumlar vasıtası ile yerine getirilmesi öngörülmüş bulunmaktadır.

Eğitim hizmetinin özelleştirilmesi kanımızca yerinde bir düzenleme olacaktır. Ülkemizde her yıl yüksek öğretim hariç okul öncesi, ilköğretim ve lise düzeyinde yaklaşık on dört milyon öğrenciye eğitim verilmektedir. Durum böyle olunca Devletin yükünü tahmin etmek hiçte zor olmayacaktır. Resmi öğretim kurumlarının yanında özel öğretim kurumlarının da faaliyet göstererek bu yükün paylaşılması gerektiği kanaatindeyiz. Devlet özel öğretim kurumları üzerinde denetim faaliyetini aksatmadan yürütmelidir. Eğitim içerisindeki özel öğretim kurumlarının payı günümüzde % 019 seviyesindedir. Bu oranın % 20 lere yükseltilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Genç ve eğitim talebi yüksek bir nüfusumuz vardır. Bunun genç nüfusa kaliteli bir eğitim sunulması açısından yararlı olacağı kanaatindeyiz. Ayrıca özel öğretim kurumlarının bu faaliyeti Anayasa'nın 42. maddesinde belirtildiği gibi kar amacı güdülmeden yapılacağı için “sosyal devlet” ilkesini de zedelemeyecektir. Özel öğretim kurumlarının başarısı ortadadır. Her yıl yapılan fen liseleri öğrenci seçme sınavlarında ve diğer Öğrenci

⁴³ Meryem KARAN, *Sosyal Politika*, Bursa, Ezgi Kitabevi, 2000, s. 11

Seçme Sınavlarında başarı oranları oldukça yüksek gözükmemektedir. Bunda maddi imkânların yeterliliğı büyük önem taşımaktadır. En fazla 25 kişilik sınıflarda yapılan eğitimle, 50 – 60 kişilik sınıflarda yapılan eğitimin karşılaştırılamayacağı açıktır. Bu sebeple eğitim hizmetin içinde özel teşebbüsün payının arttırılmasının faydalı olacağı kanaatindeyiz. Ancak devletin bu alandan tamamen çekilmemelidir. Böylece devlet resmi okulların yanında denetim yetkisini üstlenerek hizmetin kontrolünü yine elinde bulunduracaktır. Bu alana ayırdığı kaynağı da mevcut resmi öğretim kurumlarında daha iyi hizmet vermek için kullanabilecektir.

İkinci Bölüm

2.ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI KURULUŞU

2.1. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARININ TARİHÇESİ

İnsanların öğrenme ihtiyacı, insanlık tarihi kadar eskidir. Eski çağlarda örgütlü bir öğretim sistemi olmadığına göre, ilk öğrenmeler bire-bir yöntemi ile gerçekleşmiştir. Daha sonra öğreticinin tek, öğrenenlerin birden fazla olması ile örgütlü öğretim sistemine (okullaşmaya) doğru gidilmiştir.

İnsanların daha çok öğrenme isteği duyması ise okul sistemi dışında ücretle ders alma "özel ders" ihtiyacını ortaya çıkartmıştır. Özellikle bazı sanat dallarında (müzik, resim gibi) eskiden beri bazı tanınmış isimlerden özel ders almak bir ayrıcalık olarak görülmüştür. Bu durum günümüzde de devam etmektedir. Okul yolu ile öğrenme sistemi geliştikten sonra da, daha çok öğrenme, daha iyi öğrenme isteği ile beraber, ücretle ders alma ihtiyacı gene devam etmiştir. Bununla da ücretli (paralı) öğretim yapan kurumlar, Türkiye'deki adıyla "**Özel Öğretim Kurumları**" doğmuştur⁴⁴. Özel öğretim anlayışı Selçuklular döneminde, üst düzey yöneticilerin bilim adamlarının almış oldukları özel derslerle başlamış, Osmanlı imparatorluğunun yüzünü batıya çevirdiği dönemde yoğunlaşmıştır. Osmanlı İmparatorluğunun eğitim sistemi içerisinde yer alan Medreselerin 16. yüzyılda bozulmalarından dolayı eğitim kalitesi düşmüştür. Tanzimat' tan sonra açılan batı örneği okullarda istenilen gelişmeyi sağlayamamışlardır. Özel öğretim kurumları Maarif Nezareti'nin (Milli Eğitim Bakanlığı) kuruluşundan itibaren diğer öğretim kurumlarıyla beraber devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet göstermişlerdir⁴⁵. 10 Şubat 1864'de Meclis-i Maarif'in ikiye bölünerek özel okullar dairesinin kuruluşuyla özel öğretim kurumlarıyla ilgilenen müstakil bir daire meydana gelmiştir. Özel okullarla ilgili düzenleme çalışmaları yapılmış ve 1869 Maarif – i Umumiye Nizamnamesi çıkartılmıştır. Bu nizamname ile ilk ve orta öğretim düzenlenmiştir. Bu Nizamnamenin özel okullarla ilgili olarak "Mekatib - i Hususiye" bölümünde 129, 130, 131. maddelerinde düzenlemelere gidilmiştir. İlgili bu maddelerde Özel okulların cemaatler, Vakıflar tarafından Yabancılar tarafından kurulan okullar olduğu, ücretli ya da ücretsiz olabileceği, masraflarının kurucuları tarafından karşılanacağı, ders programlarının kitaplarının, Maarif Nezaretinin ya da mahalli maarif idaresinin denetiminden geçeceği, izinle kurulacağı açıkça belirtilmiştir.

⁴⁴ Hasan EREN, *Özel Okullar*, I. Baskı, İstanbul: Türkiye Özel Okulları Birliği Yayınları, 2005, s.9.

⁴⁵ Eren, s. 10.

Bu nizamnameden sonra yapılan uygulamada özel öğretim alanında faaliyet göstermek üzere 25 Haziran 1873 de orta öğretim düzeyinde bir kurum olan Düşşafaka'nın kurulduğunu görüyoruz⁴⁶. Tanzimatla birlikte 19. yüzyılın ikinci yarısında yabancı okulların sayısı ile Azınlık okullarının sayısında büyük artış olmuştur. Bunlar Türk ve Müslüman olanlar haricinde Osmanlı topraklarında yaşayan diğer vatandaşlara hitap etmiştir. 04.09.1891 – 12.04.1902 tarihleri arasında Maarif Nazırı Olan Ahmet Zühtü Paşanın hazırlattığı 1894 tarihli raporda, Osmanlı topraklarında yabancılara ait 413, azınlık ve gayrimüslimlere ait 4.547 özel okul bulunduğu, bunlardan 498,inin ruhsatlı, 4.049'unun ise ruhsatsız olduğu belirtilmiştir⁴⁷.

Özel okullarla ilgili olarak kapsamlı ilk resmi belge, 1856 tarihli Islahat Fermanıdır. Bu fermanla; Osmanlı Egemenliğinde olan herkes, okullara ilişkin yönetmeliğin dışına çıkmamak suretiyle gerek yaşça ve gerek yapılan sınavlar sonucunda gereken şartları taşıyor ise Osmanlı Devletinde açık bulunan ve öğretim yapan askeri ve sivil okullara gidebilmektedir. İlk özel okullar, imparatorluk bünyesindeki azınlık mensupları çocuklarının devam ettiği okullardır. Daha sonra yabancılar tarafından açılan özel okullar faaliyete geçmişlerdir. Yabancılar tarafından açılan okulların, kendi ülkelerinin eğitim sistemlerinin etkilerini de yansıtmaları, eğitimin yanı sıra yabancı dili de öne çıkarmaları Türk çocuklarının bu okullara yönelmelerine yol açmıştır. 1878 – 1908 yılları arasında, özel eğitime muhtaç vatandaşlarımızın gidebileceği özel okullar başta olmak üzere ; Zadehan Mektebi, Dilsizler ve Körler Okulu, Şemsül Maarif, Mekteb – i Hamidiye , Dar'utta'lim, Nümune – i Terakki, Mekteb – i Osmani, Rehber – i Marifet, Ravza – ı Terakki, Maşrik – i Füyüzat, Aşiret Mekteb – i Hümayunu gibi özel okullar bulunmaktadır⁴⁸.

Günümüz özel Türk okullarının ilk örneği Özel Darüşşafaka Öğretim Kurumlarıdır. Halen Özel Darüşşafaka İlköğretim Okulu ve Lisesi olarak faaliyet göstermektedir. 1877 yılında kurulan Terakki Vakfı Okulları ve 1885 yılında Feyz – i Sıbyan adıyla açılan Özel Fevziye Okulları da halen faaliyette bulunan ilk özel Türk okullarıdır. Cumhuriyet döneminde açılan Özel Türk okulu ise Türk Eğitim Derneği tarafından Ankara'da açılan özel okuldur⁴⁹.

⁴⁶ Hasan Ali KOÇER, *Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi*, II. Baskı, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1991, s.116

⁴⁷ Eren, s. 12.

⁴⁸ Koçer, s. 154

⁴⁹ Eren, s. 26.

Atatürk 1925 yılı TBMM(Türkiye Büyük Millet Meclisi) açış nutkunda özel öğretim konusu ile ilgili olarak,

“Büyük Millet Meclisi’nin ve Hükümet-i Cumhuriyetin azami gayret ve vesait sarf ettiği müsellemler olmakla beraber, ilim ve tahsilin feyiz ve nuruna olan iştiaak, umumu tatmin edebilmekten çok uzaktır. Önümüzdeki sene için devletçe yapılabilecek azami fedakârlığı rica ederken, erbab-ı yesardan olan vatandaşlarımıza da şayan-ı sahabet olan çocuklarımızı hususi teşebbüslerle okutup yetişmelerini ehemmiyetle tavsiye ederim.”⁵⁰ demek suretiyle düşüncelerini belirtmiş ve özel okul açılmasını tavsiye etmiştir.

Özel okullar bugünkü statülerine 08.06.1965 tarih ve 625 sayılı yasa ile kavuştu.

1876 Kanun-i Esasiyesinde yer alan “*Emr-i tedris serbesttir. Muayyen olan Kanuna tebaiyyet şartıyla her Osmanlı umumi ve hususi tedrise mezundur*” (Madde 15) ve “*bilcümle mektepler devletin taht-ı nezaretindedir...*” hükümleri çerçevesinde Osmanlı topraklarında üç türlü özel okulun faaliyette bulunduğunu görüyoruz. Bunlar :

1. Çoğunlukla Müslümanlar tarafından açılmış medrese ve mektepler,
2. Azınlıkta bulunan ve Osmanlı cemaatlerince (Rum, Ermeni, Yahudi) açılmış özel okullar ve kuruluşlar,
3. Yabancıların (Fransız, Alman, İtalyan, Amerikalı, vb.) açtıkları kurumlardır.

II. Meşrutiyet’in ilanından sonra 1909 Maarif-i Umumiye Kanun Tasarısı’nda özel öğretime geniş ölçüde yer verilerek bu devirde çıkarılan Mekatib-i Hususiye Talimatnamesi’nde (1915) Türk özel öğretimini teşvik edici tedbirler getirilmiştir⁵¹. Cumhuriyetin ilanından sonra çıkarılan kanun ve yönetmeliklerle Lozan Antlaşması’nın teminatı altında bulunan azınlık ve yabancı okullar dahil bütün özel okullar, resmi okullara uygun şekilde, eğitim ve öğretimde birlik ve bütünlüğe kavuşturulmuştur.

Bu tarihten itibaren günün gelişen ve değişen şartlarına uygun olarak özel öğretim kurumlarının Bakanlık merkez teşkilatındaki ilgili birim de gelişerek bugünkü

⁵⁰ Hilal DEMİR, “*Özel Okullarda Yabancı Dil Öğretiminin Tarihi ve Günümüzdeki Yeri*”, 2004, <http://www.ingilish.com/hd6.htm> (Erişim Tarihi 04.09.2005), par. 29

⁵¹ Koçer, s. 134.

halini almıştır. Günümüzde özel öğretim kurumları ile ilgili işlemler Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğünce yapılmaktadır.⁵²

2.2. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI ÇEŞİTLERİ

Yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulmuş olan ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetimi altında bir ücret karşılığında hizmet veren öğretim kurumlarının hepsine birden özel öğretim kurumları denilmektedir. 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nda; özel öğretim kurumları *“Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, kurumları ve bu düzeyde haberleşme ile öğretim yapan kuruluşlar, çeşitli kurslar, dershaneler, öğrenci etüt eğitim merkezleri, biçki dikiş yurtları ve benzeri kurumlar”* olarak ifade edilmekte, bu kurumların amacı ise aynı kanunun 2. maddesinde: *“Bu kurumlar faaliyetlerini sadece kazanç sağlamak için düzenleyemezler. Ancak Türk Milli Eğitimi'nin amaçları doğrultusunda eğitimin kalitesini yükseltmek, gelişmelerine fırsat ve imkân verecek yatırımlar yapmak üzere gelir sağlayabilirler.”* denilmek suretiyle belirlenmektedir. Özel okulların başarı ölçütü de Anayasamızın 42. maddesinin altıncı fıkrasına göre *“devlet okullarının düzeyi”* olarak gösterilmiştir⁵³.

625 sayılı kanunun hükümleri çerçevesinde ülkemizde faaliyette bulunan özel öğretim kurumlarını aşağıdaki şekilde sınıflamak mümkündür.

2.2.1. ÖZEL OKULLAR

Günümüzde özel okullar anayasanın 42. maddesine dayanılarak çıkarılan 1965 tarihli 625 sayılı kanun ve buna bağlı olarak yürürlüğe konulan yönetmelik ve yönergelerle hukuki dayanak altına alınmış, devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet yapmaktadırlar. Özel okulların türleri günden güne artmaktadır. Bilhassa 1985 yılından itibaren meydana gelen gelişmelerle anaokulu, ilköğretim okulu ve lisenin yanında fen liseleri, mesleki teknik öğretim veren endüstri meslek ve bilgisayar liseleri açılmıştır.

Özel okulları şu şekilde sınıflayabiliriz:

⁵² İstanbul Ticaret Odası Dergisi, *“Türkiye’de ve Dünyada Özel Öğretim Kurumlarının Eğitimdeki Yeri”*, Yıl: 1993, Sayı: 2, s.8.

⁵³ Niyazi ALTUNYA, *Anayasa Hukuku Açısından Türkiye’de Eğitim Ve Öğrenim Hakkı*, I. Baskı İstanbul: MEB Yayınları, 2003, s. 54.

2.2.1.1. Özel Türk Okulları

Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılan okullardır. 2004/2005 eğitim-öğretim yılı itibarı ile, 321 özel bağımsız anaokulu(11.353 öğrenci), 224 özel ana sınıfı (6.598 öğrenci), 578 özel ilköğretim okulu(168.048 öğrenci), 263 özel lise(22.598), 96 özel fen lisesi(6.449 öğrenci) 226 özel Anadolu Lisesi(32.746 öğrenci)ve 15 Güzel Sanatlar Lisesi(274 öğrenci), 20 özel mesleki ve teknik orta öğretim okulu (1.090 öğrenci) mevcuttur.

2.2.1.2. Özel Eğitim İlköğretim Okulu

Özel eğitime gereksinim duyan bireyler için açılmış okullardır. 2004/2005 eğitim-öğretim yılı itibarı ile 55 özel eğitim ilköğretim okulu (1.191 öğrenci) mevcuttur.

2.2.1.3. Özel Yabancı Okullar

Yabancı gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılan okullardır. 2004/2005 eğitim-öğretim yılı itibarı ile 2 özel ana sınıfı, 2 özel ilköğretim okulu(26 öğrenci), 14 özel yabancı lise(7.207 öğrenci) mevcuttur.

2.2.1.4. Özel Azınlık Okulları

Azınlıkta bulunan Müslüman olmayan cemaatlerce (Rum, Ermeni, Musevi) açılmış okullardır. 2004/2005 eğitim-öğretim yılı itibarı ile 5 özel bağımsız anaokulu (18 öğrenci), 9 özel ana sınıfı, 30 özel ilköğretim okulu (2.421 öğrenci), 12 özel azınlık Lisesi(796 öğrenci) mevcuttur.

2.2.1.5. Milletlerarası Özel Öğretim Kurumları

Yalnız yabancı uyruklu öğrencilerin devam edebileceği, yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişiler tarafından, doğrudan veya Türk Vatandaşlarıyla ortaklık yolu ile veya Türk vatandaşlarınca veya tüzel kişiliklerince açılan öğretim kurumlarıdır. 2004/2005 eğitim-öğretim yılı itibarı ile, 6 özel ana sınıfı, 11 özel ilköğretim okulu(662 öğrenci), 4 özel milletlerarası lise(93 öğrenci) mevcuttur.

2.2.2. ÖZEL DERSHANELER

Özel dershaneler öğrencileri zayıf oldukları derslerden yetiştirmek, seviyelerini yükseltmek ve belli alanlarda ilerlemek maksadıyla araştırma ve inceleme

yapmak, ilgileri doğrultusunda ihtisaslaşmak isteyen öğrencilere gerekli imkân ve ortamı sağlamak amacıyla açılan özel öğretim kurumlarıdır. .

2004 / 2005 öğretim yılı itibarı ile 2.984 özel dersane (784.565 öğrenci) faaliyet göstermektedir.

2.2.3. ÖZEL KURLAR

Yaygın eğitim kurumu olarak faaliyet gösteren, öğrencilere olduğu kadar yetişkinlere de hitap eden, belli alanlarda beceri ve meslek kazandırmayı gaye edinen özel öğretim kurumlarıdır. 2004/2005 öğretim yılı itibarı ile 3.704 özel kurs (1.059.147 öğrenci) faaliyet göstermektedir.

2.2.4. ÖĞRENCİ ETÜT EĞİTİM MERKEZLERİ

Öğrenci etüt eğitim merkezleri 625 sayılı kanunun bazı maddelerini değiştiren 3035 sayılı kanunla milli eğitim sistemimize mal edilmiştir. Dersane şeklinde faaliyet gösteren ancak küçük çapta eğitim veren kurumlardır. Öğrencilere okullardaki derslerine takviye amacı ile bu merkezlerde ders bazında eğitim yapılmaktadır.

2.2.5. MOTORLU TAŞIT SÜRÜCÜ KURLARI

2918 sayılı Karayolları Kanunu'nun 123. maddesi ile 625 sayılı kanuna dayanılarak hazırlanan yönetmeliklerin hükümleri doğrultusunda motorlu taşıt sürücüsü yetiştirmek maksadıyla açılan özel öğretim kurumlarıdır. 2004/2005 öğretim yılı itibarı ile 1.925 özel motorlu taşıt sürücü kursu faaliyet göstermektedir(868.251 öğrenci).

2.2.6. MUHTELİF KURLAR Çeşitli alanlarda kişi bilgi ve yeteneklerini geliştirme amacıyla açılan kurslardır. 2004/2005 öğretim yılı itibarı ile, 1.779 özel kurs düzenlenmekte ve bundan 190.896 kursiyer yararlanmaktadır.⁵⁴

Yukarıdaki veriler ışığında ülkemizde öğretim kurumları içerisinde özel öğretim kurumlarının payı;

⁵⁴ Milli Eğitim Bakanlığı, *İstatistik Verileri*, 2006, http://sgb.meb.gov.tr/daireler/istatistik/TURKIYE_EGITIM_ISTATISTIKLERI_2005_2006.pdf (08.02.2006), s.26 – 27

Okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim de okuyan öğrenci sayıları bakımından yaklaşık 0,018 düzeyindedir.

Okul Öncesi Anaokulu ve Anasınıflarında okuyan öğrenci genel toplamı:
434.771

Özel Okul öncesi Eğitim kurumlarında okuyan öğrenci toplamı: 17.969

İlköğretim okullarında okuyan öğrenci genel toplamı:10.565.389

Özel İlköğretim okullarında okuyan öğrenci toplamı: 172.348

Orta Öğretimde okuyan öğrenci genel toplamı: 1.937.055

Özel orta Öğretimde okuyan öğrenci genel toplamı: 70.163

Mesleki ve Teknik Orta Öğretimde okuyan öğrenci genel toplamı: 1.102.394

Özel Mesleki ve Teknik Orta Öğretimde okuyan öğrenci toplamı: 1.090

<u>Okul Türü</u>	<u>G.Öğr. Toplamı</u>	<u>Özel Okul Öğr. Sayısı</u>	<u>Oran</u>
Okul Öncesi	434.771	17.969	0,041
İlköğretim	10.565.389	172.348	0,016
Orta Öğretim	1.937.055	70.163	0,036
Mesleki Ort Öğretim	1.102.394	1.090	0,00098
Genel toplam	14.039.609	261.570	0,01863

Bu çalışmada yukarıda ifade edilen özel öğretim kurumlarından özel okullar üzerinde durulacaktır.

2.3. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARININ KURULUŞU

Özel Öğretim Kurumlarının kuruluşu 625 sayılı kanunda belirtilmiştir. 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 1. maddesinde; “*özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzelkişiler tarafından açılan okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim kurumları ve bu düzeyde haberleşme ile öğretim yapan kuruluşlar, çeşitli kurslar, dershaneler, öğrenci etüt eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, bîçki dikiş yurtları ve benzeri kurumların kurum açma, öğretime başlama, eğitim, öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarının eğitim, öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi konularındaki hükümleri kapsar.*” denilmektedir.

Özel öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetimi altındadır. Kamu kurumlarının denetimi altında yürütülen eğitim öğretim faaliyeti, bu sebeple kamu hizmeti niteliğini kaybetmemektedir. 625 sayılı kanunda “Bu amaçla kurulan kurumlar, faaliyetlerini sadece kazanç sağlamak için düzenleyemezler” denilmektedir. Ancak, 3035 sayılı kanunla eklenen “Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda eğitimin kalitesini yükseltmek, gelişmelerine fırsat ve imkân verecek yatırımlar ve hizmetler yapmak üzere gelir sağlayabilirler”. İfadesi ile faaliyetlerinin sonucunda elde edilen gelirin mahiyeti belirlenmiştir. Bu ifade ile özel okulların kazançlarının vergiden muaf olduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Nitekim bu konu ile ilgili olarak 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu’ nun 12. maddesinin 6. fıkrasında “...hususî mektep... İşletmesi ticarethane sayılır” hükmü bulunmaktadır. Danıştay 11. Dairesinin 1995/1838 esas ve 01.06.1995 tarihli kararına göre özel okulların faaliyetleri ticari işletme faaliyeti olarak kabul edilmekte ve vergilendirilmesi buna göre yapılmaktadır.

625 sayılı ÖÖKK nun 3. maddesi 3. fıkrasında özel öğretim kurumu açılmayacak haller belirtilmiştir. Buna göre : “Askerî okullar, din eğitimi ve öğretimi yapan özel öğretim kurumları ile emniyet teşkilatına bağlı okulların aynı veya benzeri özel öğretim kurumu açılmayacağı” belirtilmiştir.

Bu konu ile ilgili olarak dini eğitim yapan Kuran Kursları konusuna da çalışmamızda yer vermemiz gerektiği kanaatindeyiz. 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri hakkında Kanuna göre Kur’an Kursları Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından açılmakta ve denetlenmektedir. Kur’an Kursları, devletin din eğitimi yapmak amacı ve Diyanet İşleri Başkanlığı aracılığı ile açtığı ve mali

sorumluluklarını üstlendiği kurslardır⁵⁵. Bu kurslar, Diyanet İşleri Başkanlığının izni ile illerde müftüler tarafından açılmaktadır ve buralarda çeşitli yaş ve öğrenim gurubunda kursiyerlere “yüzünden Kur’an okuma” ve “Hafızlık” eğitimi verilmektedir.

633 sayılı kanuna 1999 yılında eklenen ek madde ile “İlk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri dışında, Kur’anı Kerim ve mealini öğrenmek, hafızlık yapmak ve dini bilgiler almak isteyenlerden ilköğretimi bitirenler için, Diyanet İşleri Başkanlığınca Kur’an kursları açılır. Bu kurslardaki din eğitim ve öğretimi kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlıdır. Ayrıca ilköğretimin 5 inci sınıfını bitirenler için tatillerde ve Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetiminde yaz Kur’an kursları açılır⁵⁶” düzenlemesi getirilmiştir. Kur’an Kursu, Diyanet İşleri Başkanlığı dışında vakıf ve dernekler dahil hiçbir dernek veya tüzel kişilik tarafından açılamaz⁵⁷. Türk Ceza Kanununun 263. maddesine göre “Kanuna aykırı olarak eğitim kurumu açan veya işleten kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır” ifadesi ile yasa dışı eğitim kurumlarına uygulanacak yaptırım belirtilmiştir.

TCK. 263. maddesinin gerekçesine bakıldığında "Kurumsal nitelikteki bir eğitim ve öğretim faaliyetinin kanuna aykırı olarak okul veya dersane açmak veya işletmek suretiyle yürütülmesi, suç olarak tanımlanmıştır. Kurumsal nitelikte eğitim ve öğretim faaliyetinde bulunmak amacına yönelik okul veya dersane açılmasına suç oluşturulabilmesi için bunun açılış veya işletiliş koşulları bakımından kanuna aykırı olması gerekir. Eğitim ve öğretim faaliyetinin kurumsal nitelikte olabilmesi için; bunun, bina, malzeme ve personel altyapısı itibarıyla süreklilik arz etmesi, meydana gelen yapılanmada belli bir program çerçevesinde, belli kurallara uygun olarak yürütülmesi ve ayrıca aranan koşulların varlığı halinde isteyen herkese açık bir faaliyet olması gerekir.⁵⁸" ifadesi ile TCK 263. maddesine göre kurumsal nitelikte olmayan ve yasadışı

⁵⁵ Ahmet N. YÜCEKÖK, *Türkiye’de Örgütlenmiş Dinin Sosyo-Ekonomik Tabanı (1946–1968)*, I.Baskı, Ankara: Sevinç Matbaası, 1971, s. 143

⁵⁶ T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı, Mevzuat, “633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, <http://www.diyanet.gov.tr/turkish/mevzuat/kanunicerik.asp?id=1422>, (Erişim Tarihi 04.05.2006) Ek Madde III.

⁵⁷ T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı, Mevzuat, *Diyanet İşleri Başkanlığı Kuran Kursları ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği*, <http://www.diyanet.gov.tr/turkish/mevzuat/icerik.asp?id=2204> (Erişim Tarihi 04.05.2006) Madde 7. Par. 9.

⁵⁸ Emine KAPLAN, “İzinsiz Kurslara Ceza Yok” Cumhuriyet Gazetesi, 31/05/2005, s. 9 http://www.barobirlik.org.tr/calisma/basinda_yargi/2005/05/31.htm (Erişim Tarihi 05.04.2006) s. 19–20.

açılan kurslara yaptırım uygulanıp uygulanamayacağı tartışma konusu olarak ortaya çıkmaktadır.

2.3.1. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMU AÇMA

Özel Öğretim Kurumu açma ifadesi ile Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılan; Okul öncesi eğitim, İlköğretim, Ortaöğretim kurumları İlköğretim veya orta öğretim düzeyinde haberleşme ile öğretim yapan kurumlar, ile çeşitli kurslar, dershaneler, öğrenci etüt eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, biçki dikiş yurtları ve benzeri kurumların açılması ifade edilmektedir.

Yürürlükte bulunan 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları kanununa göre Özel Öğretim Kurumu açmak için Milli Eğitim Bakanlığında "Kurum açma izni" alınması gereklidir. Yeni açılacak özel öğretim kurumlarının; Türk Milli Eğitiminin ve kalkınma plânlarının hedef ve ilkelerine uygun olup olmadığı, branşı, eğitim-öğretim seviyesi ve açılacakları bölgeler, Milli Eğitim Bakanlığınca kararlaştırılması yasal zorunluluk olmanın yanı sıra doğru ve gerçekçi bir yaklaşımdır. Bu değerlendirmelere göre kurum açma izni verilir. Uygulanacak teşviklerle ilgili olarak 625 Sayılı Kanunda özel kreşler, anaokulları ve meslek teknik okulları ile kalkınmada öncelikli yörelerde açılacak özel okullar öğretime başladıkları tarihten itibaren beş yıl süre ile gelir vergisi ve kurumlar vergisinden muaf tutulurlar ifadesi yer almaktadır. Ayrıca kalkınmada öncelikli yörelerde açılacak özel okullar ile özel meslek teknik okullarına öncelik tanınmaktadır.

Eğitimle ilgili olarak bu Kanuna göre yapılacak yatırımlar, kalkınma plân ve programlarında uygun görülen teşvik araçlarından yararlandırılır. 2001 – 2005 dönemini kapsayan Sekizinci 5 Yıllık Kalkınma Planı⁵⁹ içerisinde eğitimin yaygınlaştırılmasında merkezi idarenin yanı sıra mahalli idareler, gönüllü kuruluşlar ve özel sektörün katkısının sağlanması gerekliliği ifade edilmiştir. Bu amaçla hukuki ve kurumsal düzenlemeler çerçevesinde Özel Öğretim Kurumları Kanununun çeşitli teşvik imkânlarını kapsayacak şekilde yeniden düzenleneceği belirtilmektedir. Bu konu ile ilgili kanun tasarısı hazırlık çalışmaları halen Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde devam etmektedir.

⁵⁹ Devlet Planlama Teşkilatı, “*İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi: Eğitim*”, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/egitim/egitim.htm> (Erişim Tarihi 18.03.2006), md. 702.

Ayrıca açılmayacak özel öğretim kurumları 3035 sayılı kanunla belirlenmiştir. Buna göre; askeri okullar, din eğitimi ve öğretimi yapan özel öğretim kurumları ile emniyet teşkilatına bağlı okulların aynı veya benzeri özel öğretim kurumu açılmaz ifadesi kanunda belirtilmiştir.

2.3.1.1. Özel Öğretim Kurumu Açma Şartları

Özel öğretim kurumlarını düzenleyen 625 sayılı kanuna göre çıkartılan “Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği” ne göre Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişilere, özel hukuk tüzel kişilerine veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilere; Kanun'un ilgili maddelerine göre Bakanlıkça "Kurum Açma İzni" verilir. Buna göre özel okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim kurumları ve bu düzeyde haberleşme ile öğretim yapan kuruluşlar, çeşitli kurslar, dershaneler, öğrenci etüt eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, bîçki dikiş yurtları ve benzeri kurumların açılabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığınca öncelikle “ kurum açma izni” verilmesi gerekmektedir. Kurum açma izninin verilebilmesi için Kurum temsilcisine ve kurumun açılacağı binaya ait bir takım belgeler istenmektedir.

Özel öğretim kurumu açmak için bazı belgeler istenmektedir. Bunlar şöyle sıralayabiliriz:

1. Dilekçe.(Dilekçe örneği Ek:I de verilmiştir)
2. Kurucu tüzel kişi ise,

Özel öğretim kurumu açılacağına dair; Ticaret Sicil Gazetesinde yayımlanmış veya noterlikçe onaylanmış, tüzük, vakıf senedi veya ana sözleşme, Kurucu temsilcilerine dair noter onaylı yönetim kurulu kararı, nüfus cüzdanı örneği, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olduğuna dair sağlık raporu, ahlâken kötü bir şöhrete sahip bulunmadığına ve ağır hapsi gerektiren veya yüz kızartıcı yahut kastî bir suçtan dolayı altı ay veya daha fazla hapis cezası ile mahkûm edilmemiş olduğuna ilişkin Cumhuriyet Savcılığı belgesi, istenmektedir.

Kurumun açılacağı binanın standartlarını belirlemek için istenen belgelerde Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 5. maddesinde belirtilmiştir.

Kurumun açılacağı binanın standartları Özel Öğretim Kurumları Standartları Yönergesinde belirtilmiştir⁶⁰.

Ayrıca “Umuma Açık Yerler ve İçkili Yerler ile Resmi veya Özel Öğretim Kurumları Arasındaki Uzaklığın Belirlenmesine Ait Yönetmelik” çıkarılmıştır. Buna göre; Umuma açık yerler ve içkili yerler ile okul binaları arasında kapıdan kapıya en az 100 metre uzaklığın bulunması zorunludur.

Ayrıca umuma açık yerler ve içkili yerler ile özel eğitime muhtaç bireylerin devam ettikleri öğretim kurumları ve okullar dışındaki diğer özel öğretim kurumlarının aynı binada bulunmaması da zorunludur.

Umuma açık yerler ile içkili yerlerin açılmasına izin verilirken; o yerin en az 100 metre civarında okul bulunup bulunmadığı ve özel eğitime muhtaç bireylerin devam ettikleri öğretim kurumları ile okulların dışındaki diğer özel öğretim kurumlarının aynı binada bulunup bulunmadığının tespit edilmesi amacı ile mahallî kolluk kuvvetlerince inceleme yapılır.

Okulların açılmasına izin verilirken; o yerin en az 100 metre civarında umuma açık yerler ile içkili yerlerin bulunup bulunmadığı, özel eğitime muhtaç bireylerin devam ettikleri öğretim kurumları ile okulların dışındaki diğer özel öğretim kurumlarının açılmasına izin verilirken de aynı binada umuma açık yerler ile içkili yerlerin bulunup bulunmadığının tespiti, il millî eğitim müdürlüklerince yapılır.

Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce faaliyette bulunmak üzere ruhsat verilen umuma açık yerler ile içkili yerlerin ve öğretim kurumlarının kazanılmış hakları saklıdır. Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce ruhsat verilen umuma açık yerler ile içkili yerlerin devredilmesi hâlinde kazanılmış hakları sona erer. Ancak umuma açık yerler ile içkili yerlere ait ruhsat sahiplerinin iş yerini; eşlerine, çocuklarına veya yasal mirasçılarına devri hâlinde işletme hakkı korunur. Hakkın kullanılmasından sonra kazanılmış hakları sona erer.

Ayrıca, umuma açık yerler ve içkili yerler ile öğretim kurumlarının, iş yeri faaliyet konusunun değiştirilmesi veya ceza alarak sürekli kapanması durumunda kazanılmış hakları sona erer.

⁶⁰ *Özel, Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi*, Özel Okullar Birliği, 2004, İstanbul, Özel Okullar Birliği Yayınları, s. 8.

Ancak bu mesafenin uygulanmasında bazı istisnalar mevcuttur. Bunlar; 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu kapsamında bulunan belgeli işletmelerde, 100 metre mesafe ve aynı binada bulunmama şartı aranmaz.

Turizmin yoğun olduğu yörelerde, okulların yaz tatiline girdiği süre içerisinde umuma açık yerler ile içkili yerleri açmak veya mevcut iş yerini bu şekilde işletmek isteyenlere, 100 metre mesafe ve aynı binada bulunmama şartı aranmaksızın ruhsat verilir. Bu ruhsat, verildiği yıla ait yaz tatili dönemi için geçerlidir.

“Kurum Açma İzni” alındıktan sonra 3 yıl içinde “Öğretime Başlama İzni” almayan kurucunun kurum açma izni iptal edilir.

Özel öğretim kurumuna ad verilirken de bazı kurallara uyulacağı özel öğretim kurumları yönetmeliğinin 8. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre kuruma verilecek ad kurumun amacına, düzeyine uygun olması belli bir anlam taşıması, Milli Eğitimin temel amaçlarına uygun olması ve Türkçe olması gerekir. Resmi ve diğer özel öğretim kurumlarında kullanılan ad ve unvanlar da kullanılamaz. Bu kurala uymayanlar hakkında Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre işlem yapılacağı da kanunda ayrıca belirtilmiştir.

Özel öğretim kurumlarına verilecek ad, valilik teklifi ve Milli Eğitim Bakanlığı onayı ile verilir ya da değiştirilir.

2.3.2. ÖĞRETİME BAŞLAMA ŞARTLARI

Bir özel öğretim kurumunda öğretime başlayabilmek için “öğretime başlama izni” alınmalıdır. Bunun için gerekli olan belgeler ÖÖK Yönetmeliğinin 9. maddesinde aşağıdaki gibi belirlenmiştir. Bu belgelerle en geç öğretim yılı başından üç ay önce Milli Eğitim Bakanlığına başvurulur. Bu izin alınmadıkça öğrenci kaydı yapılamaz. Bu yerinde bir uygulamadır. İzin alınmadan açılacak kurumlara yapılacak kayıtlar ile telafisi imkansız zararlar ortaya çıkacaktır.

Kurum açma izni alan kurucu veya kurucu temsilcisi öğretime başlama izni alabilmek için gerekli belgeler yönetmelikle belirlenmiştir.

Yönetmelikte istenen belgelerle birlikte valiliğe başvurularak öğretime başlama izni müracaatı yapılır.

Yapılan başvuru sonucunda valilikçe, kurumda öğretime başlamak için gerekli hazırlıkların yapılıp yapılmadığı ilköğretim müfettişlerine incelettirilerek, rapor düzenlettirilir.

Bir özel öğretim kurumunda öğretime başlayabilmek için Özel Öğretim Kurumlarında belirtilen belgelerle en geç öğretim yılı başından üç ay önce Bakanlığa başvurulur. Okul öncesi öğretim kurumları kurslar ve öğrenci etüt eğitim merkezlerinin öğretim yılı başı her ayın ilk iş günüdür. Öğretime başlama izni alınmadıkça kurum öğrenci kaydı yapamaz ve öğretime başlayamaz.

İlköğretim ve orta öğretim okulları için öğretim yılının başlamasından 15 gün sonra verilen öğretime başlama izinleri, ertesi ders yılından itibaren geçerlidir. Okul öncesi eğitim ve özel eğitim okulları ile milletlerarası öğretim kurumları bu hüküm kapsamı dışında tutulmuştur. Bu uygulama ile öğretim müfredatının sağlıklı uygulanması ve birlikteliğin sağlanması amaçlanmıştır. Ancak adı gecen okulların bu hükme uymaması ayrıcalık olarak ortaya çıkmaktadır. Bürokratik işlemlerin çok uzun tutulması sonucu böyle bir durum ortaya çıkmaktadır. Bakanlığa başvurmak yerine bu işlemleri valilikler yürütse idi bu tür gecikmeler meydana gelmeyecektir.

Özel öğretim kurumlarının öğretime başlama tarihinin tespitinde hükmi şahsiyet form dilekçesinin valilikteki evraka giriş tarihi esas alınmaktadır. Buna göre başlama tarihi tespit edilir.

Özel orta öğretim okullarına öğretime başlama izni Bakanlık Müfettişlerince; okul öncesi eğitim ve ilköğretim okulları ile diğer kurumlara ise ilköğretim müfettişlerince düzenlenecek nihaî rapora göre Bakanlık tarafından verilir.

Bakanlıkça "Öğretime Başlama İzni" alan kurucuya ait ruhsatname valiliklerce düzenlenerek bir adedi kurucuya verilir, bir adedi Bakanlığa gönderilir ve bir adedi de valilikte saklanır. Eğer açılacak öğretim kurumu motorlu taşıt sürücüleri kursu ise il emniyet müdürlüğüne de bir nüsha gönderilir. Ruhsatnamelerde yer alan bilgilerde değişiklik olması hâlinde, valiliklerce yeniden ruhsatname düzenlenir ve bir nüshası Bakanlığa gönderilir. Özel öğretim kurumlarına verilecek ruhsatname örneği Ek: II de verilmiştir.

Özel öğretim kurumlarından öğretime başlama izni almış olan bir kurum iki yıl içinde öğretime başlamazsa veya öğretime başladıktan sonra ara verirse ya da iznin

alınış amacından başka amaçlarla kullanıldığı teftiş raporlarıyla anlaşılırsa öğretime başlama izni iptal edilmektedir. Bu konu ile ilgili olarak 23.06.1985 yılında yapılan bir değişiklikle yukarıdaki belirtildiği şekilde öğretime başlama izni iptal edilen bir kurum bir yıl içinde yeniden öğretime başlama izni almazsa özel öğretim kurumu kapatılır.

2.3.3. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDA ÖĞRETİME BAŞLAMA

Öğretime başlama konusunda hazırlıklarını tamamlayan Özel Okullar, öğretime başlama iznini kurucunun isteği üzerine, bütün sınıflar için alabilecekleri gibi, kademeli olarak da alabilirler.

Öğretime başlama iznini bütün sınıflar için veya kademeli olarak almak isteyen kurucu, Kanun'un 10 uncu maddesine göre şartların yerine getirilmesi kaydıyla öğretim yılı başından 3 ay önce Bakanlığa müracaat eder. Ön inceleme raporu neticesine göre kurumun, müstemilat ve araç gereç yönünden durumu uygun görüldüğü takdirde öğretime başlama izni Bakanlıkça verilir.

Ancak öğretime başlama iznini kademeli olarak alan okullar, açılacak her ileri sınıf için, yukarıda belirtilen şartları yerine getirerek öğretime başlama iznini valilikten alırlar.

Böylece öğretime başlama izni verilen bir kurum sadece izin almış olmaz. Öğretime başlama izni verilmekle birlikte ilköğretim ve orta öğretim okullarının denkliği de tanınmış olur. Bu okullar öğretime başlandığı yıl içinde genel teftişe tabi tutulurlar.

2.3.3.1. Okulun Denkliğinin Tanınması ve Kaldırılması

Öğretime başlama izninin verilmesiyle okulların denkliği de tanınmış olur. Bakanlıkça yapılan denetim veya gerek görülecek hallerde yapılacak teftiş sonucunda eğitim, öğretim ve bu faaliyetleri doğrudan doğruya etkileyen yönetim bakımından çalışmaları ve durumu yeterli görülmeyen okullara,

1. Bakanlıkça belirtilen süre içerisinde şartlara uymaları bildirilir.
2. Verilen süre içerisinde şartları yerine getirmeyen okulların denkliği öğretim yılı sonunda kaldırılır. Ertesi yıl yapılacak teftişte çalışmalarının yeterli olmadığı tespit edilen okullar öğretim yılı sonunda kapatılır.

Okullar dışındaki kurumlarda; kanun, yönetmelik ve umumi emirlere aykırı hareketi veya aykırı harekette ısrarı tespit edilen özel öğretim kurumu olayın özelliğine göre geçici veya sürekli olarak Bakanlıkça kapatılır.

Ancak, kurum açma ve öğretime başlama iznine esas olan şartlardan biri veya bir kaçının ihlali veya ortadan kalkması halinde kurum uyarı yapılmaksızın geçici veya sürekli kapatılabilir.

Sürekli kapatılan özel öğretim kurumu aynı isimle olmamak üzere kurum açma ve öğretime başlama izinlerini yeniden almak şartıyla faaliyetine başlayabilir.

Denkliği kaldırılan okulların öğrencilerine aşağıdaki işlemler uygulanır:

1. Denkliği kaldırmak suretiyle kapatılan okulların öğrencilerin müfredatla ilgili dersleri ile ilgili sınavları o ilde dengi ve benzeri okullar bulunduğu takdirde Bakanlığın izni alınarak, milli eğitim müdürlüğünün tayin edeceği okullarda yapılır.

Dengi ve benzeri okulların bulunmadığı yerlerde denkliği kaldırılarak kapatılan okul öğrencilerinin sınava girecekleri okullar Bakanlıkça tespit edilir.

Bu sınavlar, ara ve son sınıflar için başarı ve denklik sınavı olarak kabul edilir.

2. 23 Ağustos 1923 Tarih ve 340 sayılı Kanuna bağlı Lozan Barış Antlaşmasının 40. ve 41.maddeleriyle ilgisi bulunan okullarda denkliği kaldırıp da yeniden denkliği tanınmayanlar, Bakanlığın onayı alınarak öğretime denkliği kaldırılmış olarak devam edebilirler. Bu takdirde bu okullar diploma düzenleyemezler. Ancak, öğrenciler resmi bir okulda okul dışından bitirme sınavlarına girebilirler.

Bakanlıkça veya kurucuları tarafından kapatılan özel okulların öğrencileri; resmi ve özel benzeri okullara nakledilirler.

Denkliği kaldırılmak suretiyle kapatılan özel okulların öğrencilerinin nakil işlemleri, müracaat ettikleri okulların mevzuatına göre yapılır.

Bu durumdaki okulların öğrencileri ile ilgili her türlü işlem kaydoldukları okullar tarafından yapılır.

2.4. KURUMUN DEVREDİLMESİ

Kurumun devri aşağıdaki şekilde yapılır.

Kurum, eğer kuruculuk koşullarını taşıyan başka bir gerçek veya tüzel kişiliğe devir edilecekse aşağıdaki belgeler istenir:

Noterlikçe tanzim edilmiş devir senedi, bina kiralık ise okullarda öğretim süresi kadar, diğer kurumlarda ise en az bir yıllık noterlikçe onaylı kira sözleşmesi, yeni kurucu gerçek kişi ise yeni kurucuya, tüzel kişi ise kurucu temsilcisine ait kurum açma için gerekli koşullar ve belgeler, yeni kurucuya ait en az ödenmiş sermaye belgesi ile malî teminat belgesi, yönetici, öğretmen, uzman ve usta öğreticilerin yenilenen teklif formu ve iş sözleşmesi, kurumun valilikçe ve Bakanlıkça yapılmış denetimleri sonucunda tespit edilmiş herhangi bir eksikliğin bulunmadığını veya eksikliklerinin giderildiğini gösterir rapor, kurumun faaliyetlerinden dolayı vergi ve sigorta primi borcu bulunmadığını ve icra dairelerinden herhangi bir takibatın olmadığını gösterir resmî belge veya kurumun vadesi gelmemiş de dahil olmak üzere borç ve alacaklarının kurumu devralacak kişi veya tüzel kişiler tarafından mı, kurumu devreden kişi veya tüzel kişiler tarafından mı üstlendiğini gösterir noterde düzenlenmiş taahhütname, tamamlanarak Bakanlığın izni ile devredilir. Devir yapılan kuruma valilikçe ruhsatname düzenlenir.

Kurucusu tüzel kişilik olan kurumlarda kurucu temsilcisi değişikliği ise, kurucu temsilcisi değişikliğine ait noter onaylı yönetim kurulu kararı ve kurucu temsilcisine ait kurum açma için gerekli koşullar ve belgeler tamamlanarak Bakanlıkça yapılır. Kurucu temsilcisi değişikliği yapılan kuruma valilikçe ruhsatname düzenlenir.

Kurum devri işlemleri ile kurucu temsilciliği değişikliği işlemleri sonuçlandırılmadıkça, kurum devredilmiş veya kurucu temsilcisi değişikliği tamamlanmış sayılmaz.

2.4.1. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDA KURUCULUK HAKKININ KAYBEDİLMESİ

Kurucu gerçek kişinin, kuruculuk şartlarını kaybetmesi halinde şartları taşıyan bir kimsenin "Kurucu Temsilcisi" olarak gösterilmesi, kurucu tüzel kişi olduğu takdirde ve temsilcisinin bu şartları kaybetmesi veya ölümü halinde şartları taşıyan başka bir

temsilcinin bir ay içinde usulüne göre seçilip bildirilmesi gerekir. Bu durumda kurucu temsilcileri de kanun ve yönetmeliklerde kurucular tarafından yapılması gereken işlemleri yaparlar.

Kurucunun ölümü halinde, ÖÖK Yönetmeliğine göre kanuni mirasçıların aralarından oybirliği ile seçecekleri şartları taşıyan bir kimseyi bir ay içinde geçici olarak temsilci göstermeleri gerekir. Bunun imkânsızlığı halinde genel hükümlere göre işlem yapılır.

2.4.2. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDA KURUCUNUN KURUMU KAPATMASI

Kurucu gerçek kişi veya tüzel kişilik temsilcisi okullarda en az altı ay önce, okullar dışındaki kurumlarda bir öğretim döneminde uygulanan eğitim süresinin toplamı gün sayısı kadar zaman önce Bakanlığa, kurumun yönetici, öğretmen ve öğrencilerine yazılı olarak bildirmek şartıyla kurumunu kapatmak isteğinde bulunabilir. Valilikçe yapılacak inceleme sonucunda kurumun öğrenci, yönetici, öğretmen ve diğer personeli ile özlük ve sair hakları açısından ilişkisinin kalmadığının bildirilmesi halinde uygun görüldüğü takdirde kurum Bakanlıkça kapatılır. Kurumun faaliyetlerinden dolayı vergi, sigorta primi borcunun bulunmadığını ve icra dairelerinden herhangi bir takibatının olmadığına dair ilgili dairelerden alınacak resmi belgelerin ibrazı halinde Bakanlıkça mali teminatı iade edilir.

Özel öğretim kurumunun yapmış olduğu hizmet dolayısıyla yukarıdaki prosedürün uygulanması yerindedir. Virtüel kamu hizmeti niteliğinden dolayı yerine getirilen hizmet içerik bakımından da denetim altındadır. Bu hizmetin sağlanmasından büyük bir kitlenin etkileneceğini düşünürsek kapatma isteği ile ilgili uygulanacak işlemlerin yerindeliliğini belirtmemizde yarar vardır. Ancak okullarda uygulanacak sürenin bir öğretim yılı olarak uygulanmasının öğretim bütünlüğü açısından yararlı olacağı kanaatindeyiz.

Kapatma kararının alındığı tarihi takip eden öğretim yılından itibaren ve ilk sınıfından başlamak üzere, okulun mevcut öğrencileri normal süresi içinde mezun oluncaya kadar kademeli olarak kapatılır. Kademeli kapatma kararı alınmış bulunan okul, kapatılmamış sınıflara naklen öğrenci alabilir.

Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğın 29 uncu maddesinde kurucunun kurumu kapatma şartları belirtilmiştir. Buna göre okullarda; kurucu gerçek kişi veya tüzel kişilik temsilcisi tarafından kurumu kapatmak için en az altı ay önce, okullar dışındaki (kurs, dersane vb.) kurumlarda; bir öğretim döneminde uygulanan eğitim süresinin toplam gün sayısı kadar zaman önce Bakanlığa, kurumun yönetici, öğretmen ve öğrencilerine yazılı olarak bildirmek şartı ile kurumunu kapatmak isteğinde bulunabilir. Valilikçe yapılacak inceleme sonucunda kurumun öğrenci, yönetici, öğretmen ve diğer personeli ile özlük ve diğer hakları açısından ilişkisinin kalmadığının belirlenmesi halinde ve bu durumun Bakanlıkça uygun görülmesi halinde kurum kapatılır. Bu şartlara uymadan kurumunu kapatan kurucuya tekrar kurum açma veya bir kurumu devir alma ya da ortak olma izni verilmez. Bu durumda, öğrenci veya velilerinin kurucular aleyhine genel hükümlere göre açacakları davalar saklı kalmak kaydıyla, kurucu, öğrencilerden o yıl veya o dönemde aldığı ücretleri aynen iade edecektir. Böylece öğrencilerin hakları kısmen korunmuş olmaktadır. Ancak burada idarenin kusurundan doğan bir zarar düşünülemez. Kusurlu olan kurumunu yukarıda ifade edildiği gibi gerekli şartlara uymadan kapatan Özel Öğretim Kurumunun kurucusudur. Kurumla ilişki içerisinde olanların meydana gelen mağduriyetlerinin giderilmesi için adli mahkemelerde kurucuya karşı dava açılabilir.

2.5. YABANCI VE AZINLIK OKULLARININ KURULUŞU

2.5.1. YABANCI KAVRAMI

Yabancı, Devletler Hukuku Enstitüsü'nün 1892'de Cenevre'de yaptığı toplantı da yapılan tanıma göre “bir devlet ülkesinde bulunup da o devlet vatandaşlığını iddiaya hakkı olmayan kimse” dir. Bu tanımlama Türk doktrininde de kabul görmüştür⁶¹. Konuya devlet açısından bakacak olursak “yabancı”; o devlete uyrukluk bağı ile bağılı olmayan kişidir. Genel olarak gerçek kişilerin bir devletle olan hukuksal bağıını ifade etmek için vatandaşlık, tüzel kişi ya da şeyler (gemi, uçak vb.) için ise tabiiyet ya da uyrukluk terimleri kullanılmaktadır⁶². Yabancılar hak ve özgürlükler bakımından ayrı bir statüdedir; kendilerine özgü bir

⁶¹ Yılmaz ALTUĞ, *Yabancıların Hukuki Durumu*, 4. Baskı, İstanbul: Akgün Matbaası, 1971, s. 8

⁶² Rona AYBAY, *Yurttaşlık (Vatandaşlık) Hukuku*, 3. Baskı, İstanbul: Aybay yayınları 1995, s. 7

durumları vardır⁶³. Bunlar kanunlarda belirtilmiştir. Bulundukları ülke vatandaşlarına uygulanan kurallar bazen yabancılara uygulanmaz. Temel hak ve özgürlükler bakımından yapılacak sınırlandırmalar milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla yapılabilir.

2.5.1.1. Yabancı Okulları ve Azınlık Okulları Ayırımı ve Bu Okulların Hukuki Dayanakları

Gayrimüslim topluluklar⁶⁴ tarafından açılan okullar, “azınlık okulları” veya Osmanlı’daki ifadesi ile “cemaat okulları” olarak adlandırılmaktadır. Osmanlı tebaası sayılmayan yani yabancı gerçek ya da tüzel kişiler tarafından ve bu arada yabancı devletler tarafından açılan okullar “yabancı okul” olarak kabul edilebilir. Kuruluşu Osmanlı İmparatorluğu dönemine dayanan ve günümüzde halen faaliyette olan Azınlık okulları ve yabancı okulların arasında yakın bir ilişki vardır. Bu okullar arasında organik bir bağlantı da vardır. Örneğin Katolik okulları ile Fransız okullarını birbirinden kesin çizgilerle ayırmak kolay değildir. Bir madalyonun iki tarafı gibi biri etnik bakımdan diğeri din ve mezhep bakımından gayrimüslimlerin durumunu yansıtmaktadır.

Bu okulların bir kısmı, İtalya, İngiltere ve Fransa’ya, bir kısmı Amerika Birleşik Devletleri ’ne son bir kısmı ise, "diğer Devletlere ait" bulunmaktadır.

Amerika Birleşik Devletlerine ait ve gerçekte misyoner kurumları tarafından kurulan öğretim kurumları ise, 1922 tarih ve 1718 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile "yenileri açılmamak" ve "mevzuata uymak" koşulu ile çalışmalarına devam edebileceklerdir.

Şu halde, bugünkü durumu ile, ülkemizde toplam dokuz yabancı ülkeye ait "yabancı okul" bulunmaktadır. Bunlar; İtalya, İngiltere, Fransa, Almanya, Avusturya, Bulgaristan, ABD, Rusya ve İran’a ait öğretim kurumlarıdır.

⁶³ Bülent TANÖR – Nemci YÜZBAŞIOĞLU, *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku*, I. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001, s.158.

⁶⁴ Yavuz ERCAN, *“Türkiye de Gayrimüslimlerin Hukuki, İctimai ve İktisadi durumu”* 1. Basım, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1983, s. 88, s. 1125 Osmanlı İmparatorluğunda yaşayan gayrimüslimler şunlardır: HRİSTİYANLAR (Katolikler ve Katolik olmayanlar şeklinde ikiye ayrılır. Katolikler; Latinler, Katolik Ermeniler, Gregoryenler, Katolik Gürcüler, Katolik Süryaniler, Katolik Rumlar, Kildanılar, Maruniler ve Kiptilerdir. Katolik olmayanlar; Ortodokslar, Nesturiler, Melkitler, Mandeiler ve Yakubi Süryaniler) MUSEVİLER (Rabbâniler, Karailer, Samirilerdir) ve SABİİLER dir.

18. Yüzyılın ortalarından başlayarak, 20. Yüzyılın başında gerçekleşen 1. Dünya Savaşı ile hukuken tamamlanan azınlıklar problemi, ülkemize bir istisnai paket olarak bu dönemden kalmıştır. Bugün birçok ülkenin başına dert olan azınlıklar teorisi ve pratiği çok büyük ölçüde ülkemiz üzerinde yapılmıştır.

24.7.1923 tarihli Lozan Antlaşmasının 40 ve 41. maddeleri azınlık okullarına ilişkindir. Devletin okulu olarak değil de, Devlet karşısında Lozan Antlaşması ile garanti altına alınmış bulunan azınlık okulları, klasik anlamda özel okullardan farklı olarak, azınlık cemaatlerine ait bulunmaktadır. Böylece, bu okulların varlıkları, en başında, ilgili cemaatin fiilen ve hukuken varlığını sürdürüp sürdürmemesine bağlı bulunmaktadır. "Yabancı okullar" ülkemiz vatandaşı ya da kuruluşu olmayan yabancılara ait okulları anlatırken, "Azınlık okulları" ise adından da anlaşılacağı gibi, ülkemizde mevcut ve Lozan Antlaşması ile "azınlık statüsü"nde garanti altına alınmış bulunan, mensupları birer Türk vatandaşı olan Rum, Ermeni ve Yahudi Cemaatlerine, yani ülkemizde resmen tanınmış tek azınlık grubu olan gayrimüslimlere ait bulunmaktadırlar. Hukuksal dayanak ve çerçevesi itibarıyla Her iki okul türü de, artık tamamı ile uluslararası hukukun konusudur.

Nitekim 1982 Anayasası da eğitim alanında uluslararası yükümlülüklerin ifası ve özellikle yabancıların müktesep haklarının korunması açısından, eğitime hakkına ilişkin 42. maddenin 9. fıkrasının son cümlesinde: "(...)Milletlerarası antlaşma hükümleri saklıdır" demektedir.

2.5.1.2. Yabancıların Türk Öğretim Kurumlarına Giriş Hakkı

Yabancıların Türk öğrenim kurumlarından yararlanmaları kural olarak serbesttir. Anayasa'mızın 27. maddesinde yer alan "kimsenin eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamayacağı" hükmü, yabancılara haklar tanınmasında kullanılan genellik ve eşitlik sistemine uygun biçimde düzenlenmiştir. Yabancıların haklarının sınırlandırılmasında temel ilke milletlerarası hukuka uygun ve kanunla sınırlamadır. Günümüzde Türkiye'nin başta Avrupa Konseyi çerçevesi içinde kabul ettiği antlaşmalar düşünülürse, yabancıların özellikle insan haklarından yararlanmaları sınırlarını dikkatle tespit etmek gerekmektedir. Bu duyarlı konuda devletler hukukunun "karşılıklık (mütekabiliyet)" esasını ayrıca dikkatli bir biçimde göz önüne almak

gereklidir⁶⁵. Bu konu ile ilgili kanun maddeleri incelenecek ve değerlendirmesi yapılacaktır.

Milli Eğitim Temel Kanunu Türk milli eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri, devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde kapsar.

MTK (Milli Eğitim Temel Kanunu) nun I. Kısım I. Bölümünde Türk Milli Eğitiminin amaçları yer almaktadır. Amaçlar genel ve özel olarak ikiye ayrılmıştır. Bu bölümde “Türk Milletinin bütün fertlerinin” yetiştirilmesinde ulaşılmak istenen hedef saptanmaktadır.

Türk Milli Eğitiminin Temel ilkeleri, kanunun I. Kısım II. Bölümünde sıralanmaktadır. Bu ilkeler genellik ve eşitlik, ferdin ve toplumun ihtiyaçları, yöneltme, eğitim hakkı, fırsat ve imkân eşitliği, süreklilik, Atatürk İnkılâp ve ilkeleri ve Atatürk milliyetçiliği, demokrasi eğitimi, laiklik, bilimsellik, planlılık, karma eğitim, okul ve ailenin işbirliği ve her yerde eğitimidir.

Genellik ve eşitlik başlığını taşıyan hükümde eğitim kurumlarından yararlanacak kimseler arasında fark gözetilmeyeceği şu şekilde ifade edilmiştir; “Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.”

Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi öğrenim özgürlüğü sadece Türk vatandaşlarına özgü değildir. Kanunda “herkes” ibaresi kullanılmıştır.

Milli Eğitim Temel Kanununun “eğitim hakkı” başlığını taşıyan 7. maddesinde İlköğrenimin Türk vatandaşları için bir hak olarak kabul edilmiştir. İlköğretim hem hak hem de bir ödevdir. Anayasa’nın 42. maddesinin 4. fıkrasında düzenlenen bu hüküm Milli Eğitim Temel Kanununun 22. maddesinde de yer almıştır. “İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur.”

Buna ek olarak METK 7. maddesinin 2. fıkrasında ilköğretim sonrası içinde bir düzenleme getirilmiştir.” Buna göre; “İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim

⁶⁵ Ahmet MUMCU, *İnsan Hakları & Kamu Özgürlükleri*, I. Baskı, Ankara: Savaş Yayınları, 1992,s. 280.

kurumlarından vatandaşlar ilgi isdat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.” İfadesi yer almaktadır.

Yukarıdaki hükümler birlikte düşünüldüğünde eğitim hakkından yararlanacak kimseler kapsamına yabancıların alınmadığı söylenemez. Çünkü Milli Eğitim Temel Kanununda orta ve yüksek öğretimden yararlanacak kimseler için “vatandaşlar kelimesi kullanılmamıştır. “... bu öğrenim kurumlarına girmeye hak kazanan... her öğrenci...” denilmektedir.

222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu genel hükümler bölümünde ilköğretim “kadın ve erkek bütün Türklerin... yetişmesine hizmet eden temel eğitim ve öğretim” olarak tanımlanmıştır. Ancak diğer hükümler aşağıdaki gibidir:

İlköğretimin mecburiliği kanunun 2. maddesinde düzenlenmiştir: “İlköğretim, ilköğretim kurumlarında verilir; öğrenim çağında bulunan kız ve erkek çocuklar için mecburi, Devlet okullarında parasızdır” ve “mecburi ilköğretim çağı 6–14 yaş gurubundaki çocukları kapsar” hükmünde vatandaş – yabancı ayrımı yapılmamıştır.

Türk vatandaşları için Türk okullarında ilköğretim zorunluluğu şu ifade ile düzenlenmiştir: “Türk vatandaşı kız ve erkek çocuklar ilköğrenimlerini ya da özel Türk okullarında yapmakla mükelleftir.”

İlköğretim kurumlarına kayıt ve kabul başlıklı 46. maddesinde, “her çocuk mecburi ilköğretim çağına girdiği öğretim yılı başında ilköğretim okuluna kayıt edilir. Her veli, vasi ya da aile başkanı çocuğunu zamanında ilköğretim okuluna yazdırmakla yükümlüdür” denilmektedir.

Bu hükümler Anayasanın 16. maddesindeki “Temel hak ve hürriyetler, yabancılar için, milletler arası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir” ifadesi ile birlikte düşünüldüğünde Türk resmi veya özel ilköğretim kurumlarından yabancıların yararlanamayacağı sonucu çıkarılamaz. Türk vatandaşlarının ilköğrenimlerini Türk okullarında yapma zorunluluğu düzenlenmiştir ancak yabancılar için böyle bir zorunluluk getirilmemiştir. Yabancılar için ilköğretim zorunluluk değil bir hak olarak düşünülmesi gerektiği kanaatindeyiz

Anayasa'nın "eğitim ve öğretimin devletin gözetimi ve denetimi altında yapılacağı" hükmü ile özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esasların... kanunla düzenleneceği" hükmü eğitimin devlet tekelinde olmadığını göstermektedir.

Özel Öğretim Kurumları Kanununda özel okullardan yararlanabilecek kişiler hakkında bir hüküm bulunmamaktadır. Fakat kanunun 28. maddesinde yabancı öğrenciler bakımından bir sınırlama getirilmiştir: "Bir özel okula alınabilecek yabancı uyruklu öğrencilerin sayısı o okulda okuyan Türk vatandaşı öğrencilerin yüzde yirmisini aşmamak kaydıyla Milli Eğitim Bakanlığınca tayin olunur" hükmü bulunmaktadır.

Özel okullar, Türk vatandaşlarının ve yabancıların gidebileceği okullar olarak ikiye ayrılmış, Türk vatandaşlarının devam edebileceği okullar da tamamen yabancılara kapalı tutulmamıştır. ÖÖK Kanununun 28. maddesinde yabancılar bakımından kontenjan esası getirilmiş bulunmaktadır. Kanunun bu maddesinin gerekçesinde bu sınırlamanın nedeni şöyle ifade edilmiştir. "Yabancı uyruklu öğrencilerin de okullarımızdan, bir nispet dahilinde faydalandırılması yerinde görülmüştür. Ancak okullarımızın önce memleket ihtiyaçlarına cevap verme görevleri karşısında bu nispetin azami haddi tespit edilmiş bulunmaktadır⁶⁶.

Özel Öğretim Kurumları Kanununun 25. maddesinin 3. fıkrasında "azınlık okullarında yalnızca Türk Vatandaşları okuyabilirler" ifadesi ile azınlık okullarından yararlanma olanağı yabancılara sağlanmamıştır. Bunu sebebi olarak da Azınlık okullarının Lozan Antlaşması uyarınca azınlık olarak kabul edilen Türk vatandaşlarının öğrenim gördüğü okullar olmasıdır.

Yabancılar için getirilen bu sayı sınırlamasından anlaşılacağı üzere, özel okullarda öğretim, öncelikle Türk vatandaşlarının ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Ancak getirilen bu sınırlama özel okullar için pek önem arz etmemektedir. Çünkü yabancılar da yalnızca yabancıların gidebileceği milletler arası okul açma hakkına sahiptirler.

2.5.1.3. Yabancı Okulların Açılması

Özel Öğretim Kurumları Kanunu ile Türk vatandaşları ve yabancılar tarafından açılan özel öğretim kurumlarının işleyişi düzenlenmiştir. ÖÖK Kanununun beşinci maddesinin birinci fıkrasında " Yalnız yabancı uyruklu öğrencilerin devam edebileceği

⁶⁶ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem I, Toplantı 2, S. S.Sayı 495.

milletlerarası öğretim kurumu yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişiler tarafından, doğrudan ya da Türk vatandaşlarıyla ortaklık yoluyla 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu çerçevesinde bakanlar kurulunun izni ile açılabilir. Türk vatandaşları ve tüzel kişiler de kendi adlarına aynı maksatla milletlerarası mahiyette öğretim kurumu açabilirler” ifadesi yer almaktadır. ÖÖKK’ na göre milletlerarası nitelikte öğretim kurumu, yabancı gerçek ve tüzel kişiler tarafından doğrudan doğruya ya da Türk vatandaşları ile ortaklık yoluyla açılabilir. Yabancı gerçek ve tüzel kişilerin Türk vatandaşları ile kuracağı ortaklığın çeşidi belirtilmemektedir. Kanun koyucunun yabancıları Türk vatandaşları ile kuracağı ortaklığın çeşidi konusunda özgür bıraktığını söyleyebiliriz. Kişi ve mal ortaklıklarının bu kapsama dahil olduğu düşünülürse, yabancı gerçek ve tüzel kişilerin Türk vatandaşları ile birlikte oluşturacağı dernek, vakıf yada şirketler kurarak milletlerarası nitelikte öğretim kurumu açabileceği sonucunu çıkarabiliriz.

Ancak yabancılar tarafından açılacak milletlerarası özel öğretim kurumlarına yalnız yabancı öğrenciler devam edebilecek, Türk vatandaşları açılan bu okullarda öğrenim göremeyeceklerdir. ÖÖKK’ da yabancıların gidebileceği milletlerarası nitelikli öğretim kurumları konusunda da sınırlama getirilmiştir. Buna göre yabancılar ilköğretim okulları açabilirler fakat yüksek öğretim kurumu açamazlar.

Osmanlı İmparatorluğu içerisinde yukarıda incelediğimiz azınlık okullarının yanı sıra yabancılar ait okullarda mevcuttu. Bu okulların açılışındaki nedenleri, devletlerin Osmanlı İmparatorluğunda yaşayan kendi din ve mezheplerinden olan Osmanlı yurttaşı azınlıkları korumak istemeleri, kendi diplomatik misyonlarının çocuklarını okutma ve daha da önemlisi Osmanlı İmparatorluğu üzerinde etkinlik sağlama istemeleridir⁶⁷.

2.5.1.4. Yabancıların Yüksek Öğretim Kurumu Açma Hakkı

Yüksek Öğretim Kurumu ifadesi ile kastedilen kurumlar Milli Eğitim Temel Kanununun 36. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre Yüksek öğretim kurumu; Üniversiteler, fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuarlar, meslek yüksek okulları, uygulama ve araştırma merkezleridir. Bu hükme aykırı olarak kolej adı altında

⁶⁷ Cahit Yalçın BİLİM, *Türkiye’de Çağdaş Eğitim Tarihi*”, II. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2002, s. 389.

okullar açılmasına izin verildiği görülmektedir. Adı her ne olursa olsun lise ya da kolej adı altında yüksek öğretim kurumlarına denk eğitim veren kurumlar açılmaz.

Anayasanın 130. maddesi Yüksek Öğretim Kurumlarının vakıflar tarafından kurulmasına olanak sağlamaktadır. Yüksek öğretim kurumu kanununda “vakıflar... yüksek öğretim kurumları veya bunlara bağlı birimlerden birini veya birden fazlasını kurabilirler. Hükmüyle vakıf yoluyla yüksek öğretim kurumu açılabileceği düzenlenmektedir. Medeni kanunda kurulacak vakıflarda yabancılarla ilgili bir madde bulunmamaktadır. Ancak “Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük” de “Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıfların yöneticilerinin T.C. Uyuşunda olmaları esastır. Ancak vakfa ait eğitim, bilim, sanat, tıp ve sağlık kuruluşlarının yönetim organlarında salt çoğunluk oluşturmamak şartıyla yabancı uyrukluların da görev almalarına ve vakıfların veya kuruluşlarının yurt dışındaki benzer amaçlı vakıf veya kurumlarla işbirliği yapmalarına Bakanlar Kurulu’nca izin verilebilir.” denilmektedir.

Türk Medeni Kanunu Hükümlerine göre kurulacak olan vakıflarda yöneticilik için Türk vatandaşı olmak esas alınmıştır. Yabancıların vakıf yöneticisi olmalarının bir tüzükle sınırlandırılması, yabancıların haklarının kanunla sınırlandırılacağına ilişkin Anayasa’nın 16. maddesine bir aykırılık oluşmuştur.

Türk vatandaşlarının da devam edebileceği yüksek öğretim kurumu açmalarını yasaklayan bir düzenleme mevcut olmadığı gibi buna açıkça cevaz veren düzenleme de yoktur.

Anayasalarımızı incelediğimiz zaman 1961 Anayasamızın 120. maddesinde üniversitelerin devlet eliyle ve kanunla kurulacağı belirtilmiştir. 1982 Anayasamızın 130. maddesinin son fıkrasında yüksek öğretim kurumlarının vakıflar tarafından da kurulabilmesi kabul edilmiştir. Anayasanın amacı üniversitelerin Türk vakıfları tarafından kurulması olduğundan, yabancıların yüksek öğretim kurumu açması mümkün değildir. 28.08.1957 tarihli bakanlar kurulu kararı ile Robert College’ e yüksek tahsil veren sınıflar ilave edilmesine izin verilmiştir. Ancak 1961 anayasasının yürürlüğe girmesi ile çelişki meydana gelmiş ve Anayasa Mahkemesinin 26.03.1971 tarihli kararı ile 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun özel yüksek okul açılmasına imkân veren hükümlerini Anayasanın 120. maddesine aykırı bularak iptal etmiş

bulunmaktadır. Bu karar sonunda Robert College yüksek okulu Boğaziçi Üniversitesi haline getirilmiştir⁶⁸.

Bu konu da yine aynı gerekçe ile kapatılan Heybeliada Ruhban Okulu'na kısaca değinmekte konumuz açısından yarar görüyoruz. İstanbul Heybeliada Rum Okulu 1844 – 1923 yılları arasında patrikhaneye bağlı “Yüksek İlahiyat Ortodoks Okulu” 1923 yılından itibaren de “Birinci Derecede Orta İhtisaslı Rum Rahipleri Yetiştirmeye Mahsus Müessese” olarak faaliyet göstermiştir. 1951 yılında dört sınıflı ortaokul kısmı lise düzeyine çıkartılmış, üç yıllık lise kısmına da bir sınıf eklenerek dört yıllık Teoloji (yüksek kısım) bölümü açılmıştır. Yine aynı gerekçe ile 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Yasası'nın 1. ve 13. maddeleri ile 8. maddelerinin özel yüksek okullara ilişkin 2, 3 ve 4. fıkralarının ve 48. maddenin özel yüksek okullara ilişkin hükümlerinin iptal edilmesiyle de Türkiye'de 1844 yılından beri faaliyette bulunan, teoloji eğitimi veren ve bir yüksekokul statüsünde olan Heybeliada Ruhban Okulu'nun Teoloji Bölümü kapanmıştır. Kapanma kararı, İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 12 Ağustos 1971 tarih ve Özel Öğretim Kurumları 101787 sayılı gizli işaretli yazıları ile *"Anayasa Mahkemesi'nin 12 Ocak 1971 tarihli karar" ve 26 Mart 1971 tarihli gerekçesi muvacehesinde okulunuzun, bu kararın kapsamına girer durumda olduğu anlaşıldığından diğer yüksek okullar gibi özel bir yüksek okul mahiyetinde bulunan teoloji bölümünün 9 Temmuz 1971 tarihinden itibaren hiçbir hukukî varlığı kalmamıştır"* denilerek, Heybeliada Ruhban Okulu Müdürlüğü'ne bildirilerek kapatılmıştır. Lise bölümü ise Heybeliada Rum Erkek Lisesi olarak faaliyetine devam etmiştir. Lisenin yasal varlığı halen devam etmektedir⁶⁹.

Teoloji Bölümü'nün kapatılmasının ve tekrar açılmamasının hukukî dayanaklarını şu şekilde sıralamak mümkündür⁷⁰;

1. Lozan Antlaşması'nın azınlıklara bir üstünlük ve imtiyaz değil, Müslüman Türk halkla eşit muamele görme hakkı tanınması ve bu durumun Anayasa'nın 12. maddesindeki eşitlik prensibine uygun olması,
2. 403 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun Türkiye'de dinî eğitimi cemaatlerden ve özel kişilerden alıp devlet görevi olarak Milli Eğitim Bakanlığı'na vermesi,
3. 625 Sayılı Kanun'un 3. maddesinde özel şahıs ve tüzel kişilere dinî eğitim ve öğretim yapan özel öğretim kurumu açma yetkisinin verilmemesi, ayrıca Mekâtib-i Hususî

⁶⁸ Osman ERGİN, *Türk Maarif Tarihi*, II. Cilt İstanbul: Eser Matbaası, 1977, s. 185

⁶⁹ Eren, *Özel Okullar*, s. 17

⁷⁰ Emre ÖZYILMAZ, *Heybeliada Ruhban Okulu*, Tamga Yayıncılık, Ankara 2000, s.133-134.

Talimatnamesi'nde de aynı hükmün olması,

4. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin laik bir devlet olarak nitelenmiş bulunması ve bunun gereği olarak dinî öğretim yapan okul açmanın ve yönetmenin yasak olması,

5. 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 3. maddesinin 3. paragrafı ile 28, 40 ve 41. maddelerinin kesin hükümler taşıması,

6. Anayasa'nın 24. maddesinde, "Din ve Ahlâk eğitim öğretimi devletin gözetim ve denetimi altında yapılır" hükmünün bulunması,

7. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaç ve Temel İlkeleri'nin, 1973 Milli Eğitim Temel Kanunu ve 1981 Yüksek Öğretim Kanunu ile belirlenmiş olması ve hangi derece ve türde olursa olsun okul programının bu genel amaç ve temel ilkelere uygun olarak geliştirilmesinin zorunlu olması.

Bununla birlikte, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde yüksek okulların kuruluş koşullarını belirleyen Anayasa'nın 130. ve 132. maddeleri de, Ruhban Okulu'nun yüksek okul statüsünde eğitim yapmasını engellemektedir⁷¹. Anayasa'nın 130. maddesi, *bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin devlet tarafından kanunlarla kurulmasını* emretmektedir. Dinî özerkliğe sahip bir okulun kurulması, ancak bu maddenin değiştirilmesi ile mümkündür. 132. madde ise, *sadece Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Teşkilâtına bağlı özel yüksek öğretim kurumları açılabilir* demektedir. Bir Hukuk Devleti olduğu hususunda kimsenin şüphesinin olmadığı Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde, Anayasa'nın bu maddeleri çerçevesinde Heybeliada Ruhban Okulu'nun yeniden açılması mümkün değildir⁷².

Türk üniversiteleri ve yüksek okullarında da yabancı öğrenciler öğrenim görebilirler. Ancak yabancıların üniversitelere kabulü kendileri için açılan sınavda başarılı olmalarına bağlıdır.

2.5.1.5. Yabancıların Öğretim Özgürlüğü

Anayasa'da öğretim özgürlüğü, özel olarak düzenlenmemiştir. Öğretim Özgürlüğüne 42. madde de yer verilmiştir. Bu düzenlemede, eğitim ve öğretim hürriyetinin "Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmayacağı" hükme bağlanmıştır.

⁷¹ Gökür CALAN, "*Fener Patrikhanesi Vatikan Olma Yolunda*", Nokta, S:37, (4-10 Eylül 1994), s.27. Aytunç Altındal, "*Statü Meselesi Sorundur*", Nokta, S:37, (4-10 Eylül 1994), s.30.

⁷² Salim GÖKÇEN, "*Heybeliada Ruhban Okulu Yanılsamaları*", Ortodoks Teoloji Akademisi, http://www.stradigma.com/turkce/aralik2003/print_05.html (25.11.2005) par. 31.

Eğitim öğretimin kapsamı olarak “eğitim ve öğretim kurumlarında, sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne surette olursa olsun engellenemez” denilmektedir.

2.5.1.6. Yabancıların Türkiye’deki öğretim Kurumlarında Çalışabilmesi

Çalışma hakkı, gerek uluslar arası insan hakları belgelerinde gerekse ulusal düzenlemelerde temel bir insan hakkı olarak kabul edilmektedir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 23. maddesi herkesin çalışma hakkına sahip olmasını öngörmüştür. Anayasamızın “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler” başlığını taşıyan 48. maddesinin II. Kısmının III. Bölümünde çalışma hak ve özgürlüğü düzenlenmiştir. Buna göre “herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme özgürlüğüne sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.” Ancak Anayasanın 16. maddesine göre yabancılar bakımından bu hak ve özgürlük milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar kamu yararı, kamu düzeni, kamu güvenliği, kamu sağlığını korumak⁷³ ve ekonomik nedenlerle yapılmaktadır. Yabancıların Türkiye’de çalışma hakkı konusunda, her özel durum için ilgili iş alanına ilişkin kanuna bakmak gerekir. İlgili kanun o iş ve çalışma alanının münhasıran Türk vatandaşlarına açık olduğunu veya yabancıların o alanda çalışmalarının yasak olduğunu belirten bir hüküm varsa yabancı o işi tutamaz. Serbest meslek diye adlandırılan yani “belli bir alanda bilimsel ve mesleki bilgiye dayanılarak ve bir işverene bağlı olmaksızın yürütülen meslekler genellikle yabancılara yasaklanmış bulunmaktadır. Avukatlık, noterlik, hekimlik, ebelik bunlardan bazılarıdır. Ancak yabancıların çalışma hakkına getirilen bu sınırlamaların Yabancı Sermaye Mevzuatı ile büyük ölçüde esnetildiğini söylemek gerekir.

2.5.1.7. Yabancı Öğretmenlerin Türk Okullarında Çalışabilmesi

Lozan Antlaşmasına bağlı İkamet ve Adli Salahiyet Sözleşmesinde yabancıların çeşitli meslekleri yapabilmeleri ile ilgili olarak 4. maddesinde şu şekilde bir düzenleme getirilmiştir: “Türkiye ve diğer devletler karşılıklı olarak, diğer devlet vatandaşlarına, kendi ülkelerinde çeşitli ticaret, meslek ve sanatı yapmalarını kabulü için Antlaşmanın mer’iyetinden itibaren bir yıl içinde Türkiye ile sözleşme imzalayacaklardır. Sözleşme imzalanana kadar durum aynı şekilde muhafaza edilecektir. 12 ay içinde sözleşme imzalanmazsa daha önceki müktesep haklara

⁷³ Gülören TEKİNALP, *Türk Yabancılar Hukuku*, 5. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 1996, s. 19

uyulmak şartı ile devletler hareket serbestliğine kavuşacaktır. ”. Lozan Antlaşması’na taraf devletlerle adı geçen konuda antlaşmalar yapılmadığından tarafların serbest hareket etme hakları 01.01.1924 tarihinden itibaren başlamıştır.

Lozan Antlaşması ile yabancıların ülkemizde öğretmenlik mesleğini icra edebilmelerine ilişkin iç hukukumuzdaki düzenleme ve uygulamalar aşağıda ele alınacaktır. Ancak daha önce yabancıların çalışma izinleri ile ilgili çıkartılan kanundan çalışmamızda yer vermenin yararı olacağı düşüncesindeyiz. 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun çıkarılmış, Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanununun uygulama yönetmeliği ile Doğrudan Yabancı Yatırımlarda Yabancı Uyruklu Personel İstihdamı Hakkında Yönetmelik de 29.08.2004 tarih ve 25214 sayılı resmi gazetede yayımlanmıştır. Söz konusu kanun ve yönetmelikler 06.09.2003 tarihi itibarı ile yürürlüğe girmiştir. 6 Eylül 2003 tarihine kadar 71 kanun ile 10 kanun hükmünde kararnamede yer alan hükümler yapılan düzenleme ile tek bir mevzuat bünyesinde birleştirilmiştir⁷⁴. Böylece çeşitli birçok mevzuatta yer alan yabancıların Türkiye’de çalışmaları ile ilgili dağınık mevzuat olabildiğince tek merkezde toplanmış ve farklı kurumlarca verilen çalışma izinlerinde yetki Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na devredilmiştir. 4817 sayılı kanundan önceki uygulamada bakanlıklar arasında koordinasyonsuzluklar oluşmakta gereksiz yere bürokratik işlemler uzamakta idi. Bu kanun ile birlikte 20 gün içerisinde çalışma izni çıkartılabilmekte ve işlemler azaltılmaktadır. 20 günlük süre güvenlik amaçlı zorunlu süre olarak uygulanmaktadır.

İlköğretim temel kanununda bu konuda bir düzenleme yer almamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda görevlendirilecek yabancı uyruklu öğretmenlerin çalıştırılmaları hakkında esaslar “bir kısım derslerin yabancı dille yapıldığı okullarda” görevlendirilecek yabancı uyruklu öğretmenlerin seçimi, görevlendirilmeleri, tabi olacakları hükümler, özlük ve diğer sosyal hakları ile konular yer almaktadır. Bir kısım derslerin yabancı dille okutulduğu okullara Anadolu liseleri gösterilebilir. Bir kısım derslerin yabancı dille yapıldığı okullar ifadesi ile kastedilen Türk özel okulları ile yabancı özel okullardır. Okullarda sözleşmeli olarak görevlendirilecek yabancı uyruklu öğretmenlerin nitelikleri ve seçimleri konusu çıkartılan yönetmelikle düzenlenmiştir. Buna göre, bir kısım derslerin öğretiminin yabancı dilde yapıldığı okullarda çalıştırılacak yabancı öğretmenler ile Milli eğitim Bakanlığı arasında imzalanacak

⁷⁴ Sadettin AKYIL, *Yabancı Öğretmen Atamalarına İlişkin Sorunlar*, Türkiye Özel Okullar Birliği Bülteni, Ocak 2006, Yıl 3, Sayı 7, s. 10.

sözleşme 2 yıllıktır. Bu süre başarı durumları dikkate alınarak uzatılabilir. Fakat toplam görevlendirme süresi beş yılı aşamayacaktır. Bu sözleşmede yabancı öğretmenlerin görev süreleri, mali hükümler, uymak zorunda oldukları kanun, tüzük ve yönetmelikler, çalışma saatleri ile diğer hususlar ve sözleşmenin feshini gerektiren durumlar belirtilir. Bu öğretmenler görevlendirilmeden önce, yabancı öğretmene ihtiyaç duyulup duyulmadığı MEB ilgili birimlerince tespit edilmekte; ihtiyaç duyulan öğretmenlerin belli bir ülkeden getirilmesi hususunda o ülke yetkilileri ile anlaşma sağlanırsa diplomatik yoldan duyuru yapılmaktadır. Bir ülke ya da ülkedeki yetkili kuruluşlarla işbirliği sağlanmadan yapılacak görevlendirmeler için, duyuru dış temsilciliklerimiz aracılığı ile yapılır. Bu makamlara yapılan müracaatlar sonunda bir seçim komisyonunca seçim yapılmaktadır.

Yabancı öğretmenlerin seçiminde belli esaslar kullanılmaktadır. Yönetmeliğin 3. maddesinde bu esaslar belirtilmiştir.

Yabancı uyruklu öğretmen ve uzmanlar, Türkiye'de çalışabilmeleri için usulüne göre gerekli izni alırlar. Bu izinler yukarıda belirttiğimiz gibi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilmektedir.

Özel öğretim kurumlarında görevli yabancı uyruklulara, kendi devletlerince kabul edilmiş millî ve dinî günlerinde eğitim ve öğretimi aksatmamak şartıyla kurum yöneticilerinin teklifiyle valilikçe izin verilebilir. Bununla birlikte ihtiyaç halinde devlet okullarında görev alabilecek nitelikteki yabancı öğretmenler, devlet memuru olamayacaklarından ancak sözleşmeli statüde çalışabileceklerdir⁷⁵.

⁷⁵ Gülören TEKİNALP, *Türk Yabancılar Hukuku*, 7. Bası, İstanbul: Beta Yayınları, 2002, s.137

2.5.2. AZINLIKLARIN ÖĞRENİM ve ÖĞRETİM ÖZGÜRLÜĞÜ

2.5.2.1. Azınlık Kavramı

Azınlıklar, “bir devlet içinde çoğunluk teşkil eden halktan diğer bir dine, etnik kökene veya başka bir dile mensup olması nedeniyle ayrılan ve himaye edilen kişi grupları olarak tanımlanmaktadır⁷⁶”.

Azınlıklar, ülkesinde yaşadıkları devletin vatandaşı olabileceği gibi, bunun tersi de görülmektedir. Bu gruplar, çoğunluğu teşkil edenlerden farklı hukuki statüler içinde bulunmuşlardır.

Azınlıkların belirlenmesinde nüfusun bileşimi değil, siyasi tercihler rol oynar. Bu sebeple azınlıkların tespit edilmesinde fert sayısı ya da toplulukların birbirine oranı diye bir kural mevcut değildir⁷⁷. Azınlıkların oranı belirleyici değil, ama bilgi verici bir ölçüttür. Osmanlı da “ekalliyet” olarak adlandırılan azınlıklardan maksat ise, gayrimüslim tebaadır. Müslüman tebaadan ise, İmparatorluğun esas unsurunu Türkler teşkil ettiği halde, ırk itibarı ile Türk olmayanlar azınlık sayılmamışlardır. Yani Osmanlı da azınlıklar din bakımından azınlıkta bulunanlardır⁷⁸. Osmanlı yönetimi yerel yönetim, maliye, güvenlik ve adaletle hizmetlerini sınırlandırmıştı. Eğitim, sağlık, sosyal yardım ve dayanışma, haberleşme gibi hizmetlerden millet teşkilatları ya da vakıflar sorumluydu. Okul açma ve eğitim müfredatını belirleme hem Müslümanlarda, hem de gayrimüslimlerde devlet tekelinde olmamıştır⁷⁹.

2.5.2.2. Azınlık Okullarındaki Öğretmenlerin Hukuki Statüsü

Azınlık okulları, farklı dil ve dinlere mensup Türk vatandaşlarının öğrenim gördükleri kurumlardır. Statüleri Lozan Anlaşması ile belirlenmiştir. Bu okullardaki öğretmenler hakkındaki düzenlemeler, Azınlık Okulları Türkçe ve Kültür Dersleri Öğretmenleri Hakkında Kanun , Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve Özel Öğretim Kurumları Yönetici ve öğreticilerinde Aranacak Nitelik ve Şartlara Ait Yönetmelikte yer almaktadır.

⁷⁶ Füsün ARSAVA, *Azınlık Kavramı ve Azınlık Haklarının Uluslararası Belgeler ve Özellikle Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 27. Maddesi Işığında İncelenmesi*, I. Baskı, Ankara: AÜSBF Yayınları 1993, s. 8

⁷⁷ Suat BİLGE, *Milletlerarası Politika*, Ankara: AÜSBF Yayınları, 1996, s. 139.

⁷⁸ M. SERTOĞLU, *Osmanlı İmparatorluğunda Azınlık Meselesi*, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, 1969 s.25, s.44.

⁷⁹ C. METİN, *“Osmanlı Millet Sistemi”*, Ankara 1994 s.10, s. 62–63

Azınlık Okulları Türkçe ve Kültür Dersleri Öğretmenleri Hakkında Kanunun ilk maddesinde “bu okullardaki Türkçe ve kültür derslerinin Milli Eğitim Bakanlığı teşkilat kanunları ile, Devlet Memurları Kanunu ve barem kanunlarına göre belirlenen öğretmenler tarafından okutulacağı” hükmü yer almaktadır. Bu dersler dışında kalan dersler hakkında yabancılara bir sınırlama ya da yasaklama getirilmemektedir.

Özel öğretim kurumları bakımından yukarıda bahsettiğimiz düzenlemeler azınlık okulları öğretmenleri bakımından da geçerli olacaktır. Anılan düzenlemeler incelendiğinde Türkçe ve Kültür dersleri dışında kalan dersler bakımından yabancıların öğretmenlik yapabilmeleri mümkün olduğunu söyleyebiliriz.

Özel Öğretim Kurumları Kanununun 24. maddesinde müdür yardımcısı görevlendirilmesi ile ilgili Anayasamızın 66. maddesi ile çelişkili bir düzenleme mevcuttur. Buna göre Ö.Ö.K. Kanununun 24. maddesinde Türkçeden başka dille öğretim yapan ve yabancılar tarafından açılmış özel okulların müdür yardımcısı ile ilgili şartlar belirtilmiştir. Kanunda *“Türkçeden başka dille öğretim yapan ve yabancılar tarafından açılmış bulunan özel okulların müdürleri, Türkçe veya Türkçe kültür dersleri öğretmenliği yapma niteliğini taşıyan ve öğretim dilini bilenlerden birini, Türk müdür başyardımcısı olarak çalışma izni düzenlenmek üzere Milli Eğitim Bakanlığına önerir.*

Türkçe ve Türkçe kültür dersleri öğretmeni bulunamaması halinde, okulun öğretim dilinde özel alan eğitimi görmüş Türk asıllı ve Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğretmenlere de bu görev verilebilir.

Bu öneriyi, uyarmaya rağmen bir ay içinde yapmayan okulların Türk müdür başyardımcılarını, yukarıdaki şartları taşıyan öğretmenler arasından Milli Eğitim Bakanlığı seçer ve işe başlatır.” İfadesi ile görevlendirme şartları belirtilmiştir.

Türkçeden başka bir dille öğretim yapan ve yabancılar tarafından açılmış bulunan özel okullarda görevlendirilecek Türk müdür başyardımcısının belirlenmesi ile ilgili yukarıda ifade edilen maddenin ikinci fıkrasında görevlendirilecek müdür başyardımcısının “Türk asıllı ve Türkiye Cumhuriyeti uyruklu” öğretmenlerin de olabileceği ifade edilmiştir.

Anayasamızın 66. maddesinde *“Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk’tür”* ifadesi yer almaktadır. Buna göre Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesin **Türk** olduğunu ifade edilmiştir. Türk müdür

başyardımcısının da Anayasamızın 66. maddesine göre devletimize vatandaşlık bağı ile bağlı olan birisi olması yani Türk olması yeterli görülmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Özel Öğretim Kurumları Yasası'nın ilgili maddesinde söz konusu kişinin yani **Türk müdür yardımcısının** Türk asıllı bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması koşulu var yani Türk olması yani Devletimize vatandaşlık bağı ile bağlı olması yetmiyor, ilaveten bir de Türk asıllı olması aranıyor.

Bu tür bir tanımlamanın yer aldığı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 24. maddesi, Anayasamızın 66. maddesini yani Atatürk Milliyetçiliğini **“tebdil ve ilga”** etme konumuna düşmektedir.

Özel Öğretim Kurumları Kanunu, özel öğretim kurumlarında öğretim hizmetinde bulunacak kişilerde aranacak nitelik ve şartları düzenlemiştir.

Bu kanunun 3035 sayılı kanun ile değişik 21. maddesinin birinci fıkrasına göre, “Özel öğretim kurumlarında yönetim, eğitim ve öğretim hizmetlerinin, asıl görevi bu kurumlarda olan yönetici, eğitim – öğretim elemanları ile yürütülmesi esastır. Gerektiğinde uzman ve öğreticiler geçici veya sürekli olarak bu kurumlarda çalıştırılabilirler.”

ÖÖKK’ nun 2843 sayılı kanun ile değişik 21. maddesinin 3. fıkrasında, özel öğretim kurumlarında öğretim hizmetinde görevlendirilecek kişilerde aranacak nitelikler hakkında şu ifade bulunmaktadır: “Her derece ve tipteki öğretim kurumlarının yöneticilik ve eğitim – öğretim hizmetlerinde, en az dengi resmi öğretim kurumlarına atanabilmek için gerekli nitelik ve şartları taşıyanlar... görevlendirilir”. Bu ifade ile özel okullar arasında bir ayırım yapılmamış; tüm özel öğretim kurumlarında öğretim hizmetinde bulunabilmek için resmi okullarda görevlendirmede aranacak nitelik ve şartlar özel öğretim kurumları bakımından da aranmıştır. Resmi öğretim kurumlarına atanabilmek için gerekli nitelik ve şartlar Milli Eğitim Temel Kanunu’nda düzenlenmiştir. Bu kanuna göre; “Öğretmen adaylarında genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon bakımından aranacak nitelikler mili eğitim bakanlığınca tespit olunur.”

“ Öğretmenler, öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarından ve bunlara denkliği kabul edilen yurt dışı yüksek öğretim kurumlarından mezun olanlar arasından milli eğitim bakanlığınca seçilirler.”

ÖÖKK nun 21. maddesinde⁸⁰ “kurumların özellikleri göz önünde tutularak yönetici ve öğretmenlerde aranacak nitelik ve şartların yönetmelikte belirtileceği hükmü düzenlenmiştir. Bu amaçla çıkartılan ÖÖK Yönetmeliğinin 39. maddesinde⁸¹ de “her derece ve türdeki kurumlara öğretmen olarak atanacaklarda, resmi öğretim kurumlarına atanacaklarda aranacak nitelik ve şartların aranacağı” hükmü yer almaktadır. Sonuç olarak özel öğretim kurumlarında öğretim hizmetinde bulunacaklarda aranacak nitelik ve şartlarla resmi öğretim kurumlarında öğretim hizmetinde bulunacaklarda aranacak nitelik ve şartlar aynıdır.

2.5.3. YABANCI ve AZINLIK OKULLARININ İŞLEYİŞİ ve DENETİMİ

Açılması, genişletilmesi, devredilmesi ve kapatılması ve kimlerin devam edeceği özel kurallara bağlı bulunan, gerek "yabancılar" gerekse "azınlıklara" ait, okulların Anayasaya, yasalar ile bağlı olacakları açıktır. Bu bağlamda, "yabancı" ve "azınlık" okullarının müfredat programları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanmadıkça uygulanamaz ve bu okullar tarafından, "dışarıdan okul bitirme" imtihanları yapılamaz. Ayrıca, bu okulların bazı yöneticilerinin belirlenmesi de özellik göstermektedir.

İster "yabancılar" ister "azınlıklar" a ait olsun, bütün okullar, 625 sayılı ÖÖKK' nun 2. maddesi uyarınca Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetimi altındadır. Bunların uluslararası hukuk çerçevesinde sahip oldukları güvenceye karşılık, ülkenin hukuk düzenine saygıları esastır.

Ancak, bunların eğitim özgürlüğünün evrensel standartlara uygun olarak verilmesine Türkiye'nin engel olması söz konusu olamaz. Diğer yandan, uluslararası hukukun kabul ettiği sınırlamaların getirilmesine engel olunmaması gerekir. ÖÖKK' nun 25. maddesine göre: "Bu kanunun yayımı tarihinde mevcut olup 23 Ağustos 1923 tarih ve 340 sayılı Kanuna bağlı Antlaşmanın 40 ve 41 inci maddeleriyle ilgisi bulunan okulların özellik göstermesi gereken hususları yönetmelikle tespit edilir.

Yönetmelik, ilgili memleketlerin bu konudaki müteakbil mevzuat ve uygulamaları dikkate alınmak suretiyle hazırlanır. Yönetmelikte belirtilmeyen

⁸⁰ M. Osman UĞUR, *Özel Öğretim Kurumlarında Vergi Ve Muhasebe Uygulamaları*, I. Baskı, İstanbul: Türkiye Özel Okullar Birliği Yayınları, 2005, s.29.

⁸¹ Uğur, s.30.

hususlarda resmi okullar mevzuatı uygulanır. Bu okullarda yalnız Türk vatandaşlarının çocukları okuyabilirler."⁸²

625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önce yabancılar tarafından açılmış bulunan kurumların binaları ve arsaları ile ilgili hususlar ÖÖKK' nun 20. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; üzerinde kuruldukları arazileri genişletilmemek şartı ve Bakanlığın izni ile mevcut arazi üzerindeki bina, öğrenci ve teçhizat kapasiteleri en çok bir mislini geçmemek üzere artırılabilir veya yenilenebilir. Yeni arazi edinmeleri ve kapasitelerini en fazla beş misline kadar artırabilmeleri Bakanlar Kurulunun kararına bağlıdır. Bunun dışında binaları genişletilemez, çoğaltılamaz, şubeleri açamaz, mevcut binalarının yerine kaim olmak üzere yeniden binalar inşa edilemez, herhangi bir suretle mülk edinilemez veya kiralanamaz.

Günümüzde yabancılara ait okullar 625 sayılı kanunda 3236 sayılı kanunla yapılan değişikliğe göre Bakanlar kurulunun kararı ile açılabilir. Yapılan değişiklikle yabancı gerçek ve tüzel kişiler için yasak getiren hüküm kaldırılarak Lozan Antlaşmasının müzakerelerinde Türk heyetinin üzerinde ısrarla durduğu yeniden yabancı okul açılmaması hakkındaki esas ortadan kaldırılmıştır. Maddenin değişen birinci fıkrasında "Yalnız yabancı uyruklu öğrencilerin devam edebileceği milletlerarası öğretim kurumu (Yükseköğretim hariç); yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişiler tarafından, doğrudan veya Türk vatandaşlarıyla ortaklık yolu ile, 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu çerçevesinde, Bakanlar Kurulunun izni ile açılabilir." denilmektedir. Bu ifade ile yabancı sermayeyi teşvik etmek amacı ile yapılmış bir değişiklik görülmekte ise de 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununa göre elde edilen karın yurtdışına gönderilmesi hakkı tanınmıştır. Bu okulların ülkemiz için en önemli faydası yıllık kazancından gelir vergisi ödemesi ve öğrenim görmekte olanların ikamet ve ihtiyaçları için harcadıkları döviz girdisi olarak özetlenebilir. Kazancın yurtdışına götürülmesi ve taşınmaz mal edinmelerine bu düzenleme ile izin verilmektedir. Değişiklikle önemli bir yarar sağlanamayacağını belirtmek gerekir⁸³.

Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na 11.07.1984 tarihinde 3035 sayılı kanunun 20. maddesi ile değişiklik yapılmıştır. Buna göre yabancılar tarafından açılmış olan okulların üzerinde kuruldukları arazileri genişletmemek kaydı ile bina kapasitesi

⁸² Dr. Nuri YAŞAR, *Yabancı ve Azınlık Okullarının Türk Hukukundaki Statüsü*, makale, <http://www.abchukuk.com/makale/makale37.html> (Erişim Tarihi 09.10.2005), par. 10.

⁸³ Çelikel, s. 205

bir misli arttırılabilir. Aynı şekilde öğrenci ve teçhizat kapasitelerinin de bir katı oranında arttırılması mümkündür. Bunun için Milli Eğitim Bakanlığının kararı yeterli olmaktadır. Ayrıca bu okulların yeni arazi edinmelerine imkân tanınmış ve kapasitelerini de beş katı arttırma hakkı verilmiştir. Ancak bunlar Bakanlar Kurulu kararı ile mümkün kılınmıştır. Buna göre yabancı okulların yeniden mülk edinme, kapasitelerini arttırma ve yeni şubeler açma konusunda Lozan'dan beri kabul edilen sistem değiştirilmiştir. Değişiklikle yeni arazi edinme ve kapasitenin 1 veya 5 katı arttırabilme olanağının dışında, binaların genişletilemeyeceği, çoğaltılamayacağı, şubeler açılmayacağı, mevcut binalar yerine kaim olmak üzere yeniden binalar inşa edilemeyeceği, herhangi bir surette mülk edinilemeyeceği veya kiralanamayacağı ifade edilmektedir. Yani değişiklikle sadece yeni arazi edinmeleri ve kapasitelerini en fazla 5 katına çıkarmaları kabul edilmiştir. Ayrıca Özel Öğretim Kurumları Kanununa göre mevcut binalarda ihtiyaç halinde yapılacak tamirat ve tadilat Bakanlığın iznine bağlıdır.

Yabancılar tarafından açılan kurumlar, kurucuların veya sorumluların isteği ile ancak Bakanlığa devredilebilir. Diğer özel öğretim kurumları gibi başka bir gerçek veya tüzel kişiliğe devredilemez. Bu kurumlar kapatılsalar dahi üçüncü şahıslar tarafından mülk edinilemez.

Yabancı okulların Türk Toplumuna etkileri açısından milli eğitime sağladığı katkılar, göz ardı edilemez. Daha çok yabancı dil öğretme, batılı eğitim sistemini getirme ve daha iyi eğitim verme özelliklerine sahip olan yabancı okullar bu yönleriyle tercih edilen okullar konumunda olmuşlardır⁸⁴.

⁸⁴ Ayten SEZER, *Atatürk Döneminde Yabancı Okullar (1923 – 1938)*, I. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1999, s. 125.

Üçüncü Bölüm

3. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARININ İŞLEYİŞİ

Özel öğretim kurumlarının işleyişi 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve ona dayanılarak çıkarılan yönetmelik ile sağlanmaktadır. 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunun 25. maddesine göre; “Yönetmelikte belirtilmeyen hususlarda resmi okullar mevzuatı uygulanır” denilmektedir. Öğretim sisteminde ve uygulamalarda birliği sağlamak amacı ile bu hüküm konulmuştur.

Özel öğretim kurumlarının işleyişi konusunu iki kısımda ele alacağız. Bunlardan birincisi eğitim ve öğretim açısından ve kurum açısından işleyiş kısımları adı altında ele alacağız.

3.1. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDA EĞİTİM ÖĞRETİMİN İŞLEYİŞİ

Özel öğretim kurumlarında sınıf geçme, sınavlar ve öğretim programları ile ilgili kurallar yönetmelikle belirlenmiştir. Özel öğretim kurumlarında ders-sınıf geçme ve sınavlar ile eğitim ve öğretim işleri resmi benzeri okullarda uygulanan ilgili Yönetmeliklere ve öğretim programlarına, özel kurslarda ise Tip Yönetmeliğine göre yapılır.

Özel okullarda, dengi ve benzeri resmi kurumlarda okutulmayan seçmeli dersler ile değişik programlar için kurumlar ayrı bir öğretim programı yaparlar. Hazırlanan bu program Milli Eğitim Bakanlığının onayı alındıktan sonra uygulanır. Okul dışından bitirme sınavı uygulaması bakımından resmi okullar ile özel öğretim kurumları birbirinden ayrılmaktadır. Özel öğretim kurumları yönetmeliğinin 94. maddesine göre okul dışından bitirme sınavları özel öğretim kurumlarında yapılamamaktadır. Resmi öğretim kurumlarında ise bu şekilde sınavlar yapılmaktadır.

Resmi benzeri olmayan okullar ile Bakanlıkça hazırlanmış Tip Yönetmeliği ve Öğretim programı bulunmayan özel öğretim kurumları (kurslar) kendi bünyelerine uygun Yönetmelik ve Öğretim programlarını hazırlarlar. Hazırladıkları bu yönetmelik ve programlar Bakanlığın izninden sonra uygulanır.

Uygulanacak öğretim dili yine aynı yönetmelikle belirlenmiştir. Buna göre özel öğretim kurumlarında öğretim dili Türkçedir. Türkçeden başka bir dille öğretim yapılmasına izin verilmiş bulunan mevcut okullar kendi statüleri içinde öğretime devam

ederler. Ancak, yabancı çocukların devam edeceği milletlerarası okullar bu hükmün dışında bırakılmıştır.

Lozan Antlaşmasına göre mevcudiyeti tanınan okullarda seviyesine göre resmi okullarda okutulan dersler ve öğretim programı ile haftalık ders dağıtım çizelgelerinin uygulanması esastır.

Bu okullarda ilgili ülkelerdeki mütekebil mevzuat ve uygulamalar da dikkate alınarak derslerden hangilerinin öğretiminin Türkçeden başka bir dille yapılabileceği Bakanlıkça kararlaştırılır. Bu derslerin çeşitlerinde ve programlarında yine aynı yoldan değişiklik yapılabilir.

Türkçeden başka bir dilin öğretimi için izin verilen derslere ayrılacak haftalık ders saatine mukabil Türkçe okutulacak derslerin saati ve sayısı Milli Eğitim Bakanlığınca tespit edilir.

Lozan Antlaşması doğrultusunda Türkçeden başka bir dille öğretim izni almış okullar, kendi statüleri içinde, Türkçe ve Türkçe kültür derslerini Türkçe olarak, diğer dersleri azınlık dilinde okutabilirler. Hangi derslerin Türkçe, hangi derslerin azınlık diliyle yapılacağı o ülkedeki uygulamalara göre Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenir.

Her azınlık okulundaki kayıt işlemleri, valilikçe kurulan kayıt – kabul komisyonunun belirleyeceği esaslara göre yapılır.

Azınlık okullarının giderleri, kendi cemaat, vakıf veya kendilerine mali destekte bulunanlar tarafından karşılanmaktadır.

Azınlık okulları, mülkiyet bakımından Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler veya kiliselere bağlı vakıf ve derneklerin oluşturduğu azınlık tüzel kişilikleri adına kayıtlıdır.

Azınlık okullarından Rum okullarının özel bir statüsü bulunmaktadır. Çünkü Lozan Antlaşması çerçevesinde, özel azınlık okulları ile ilgili olarak mütekebil ülkenin uygulamalarına göre işlem yapıldığından, Batı Trakya Türkleri ile İstanbul'da ikamet eden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Rumların okul ihtiyacı için yeni okulların açılmasına izin verilebilmektedir.

3.1.1 KAYIT KABUL İŞLEMLERİ

Okul öncesi eğitim ve ilköğretim okullarında öğrenci kayıt ve nakillerinin resmî okullardaki şartlara göre yapılması esastır. Anayasa'mızın 42. maddesine göre ilköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlara zorunlu⁸⁵ tutulmuştur. Ancak, anaokulu ve ilköğretim okulunun aynı kurucuya ait olması hâlinde, istekli anaokulu öğrencileri, doğrudan anasınıfına veya ilköğretim okulu birinci sınıfına, anasınıflı öğrencileri de doğrudan ilköğretim okuluna kaydedilirler.

Okul öncesi eğitim ve ilköğretim okulu birinci sınıfa alınacak öğrenciler, aday kayıt sistemine göre alınır. Aday kaydı ile başvuranların sayısı o sınıfa ait kontenjanı aşarsa, noter huzurunda çekilen kur'a ile öğrencinin kesin kaydı yapılır. Okul öncesi eğitim okulları ile ilköğretim okulu birinci sınıflarına öğrenci alımında hiç bir surette sınav yapılmaz.

Özel Türk ilköğretim okullarının bünyesinde en az bir anasınıflı şubesi açılması zorunludur. Bu şubenin veya açılacak diğer şubelerin her birinin öğrenci sayısı ilköğretim okulu birinci sınıfındaki bir şubenin öğrenci sayısından çok olamaz.

Özel orta öğretim okullarından hazırlık sınıfı bulunanların hazırlık sınıfına, bulunmayanların birinci sınıflarına öğrenci kaydı, okulların Bakanlıkça onaylanan kurum yönetmeliklerinde tespit ettikleri usul ve esaslar doğrultusunda yapılır.

Özel orta öğretim okullarının hazırlık sınıflarına kayıt yaptıran öğrencilerin yabancı dil bilgilerinin, orta öğretim okulunun birinci sınıfındaki dersleri izleyebilecek seviyede olup olmadığı, velinin yazılı beyanı alınarak okulların açıldığı ilk iki hafta içinde okulca seviye tespit sınavı yapılmak suretiyle belirlenir. Bu sınavda en az 2.00 alan öğrenciler başarılı sayılarak orta öğretim okulunun birinci sınıfına devam ettirilirlir.

Milletlerarası öğretim kurumlarına devam edecek öğrencilerle ilgili şartlar Milli Eğitim Bakanlığınca tespit edilmektedir.

Öğrenci etüt eğitim merkezinin hitap ettiği öğrenci seviyesine göre varsa benzeri resmî kurumlardaki kayıt-kabul şartları, yoksa kendi özel yönetmelik hükümleri

⁸⁵ Gören, *Anayasa Hukukuna Giriş*, s. 508.

uygulanır. Özel kurs ve dershanelerin öğrenci kayıtları kendi özel yönetmelikleri hükümlerine göre yapılır.

3.1.2. ÖĞRENCİ NAKİLLERİ

Yurt dışından ve resmî okullardan özel okullara yapılacak nakillerde başvuru, öğrencinin okumak istediği özel okul müdürlüğüne yapılır.

Özel orta öğretim okulları arasındaki nakillerde başvuru, veli tarafından öğrencinin okuduğu okula yapılır. Okul müdürlüğü öğrencinin mazeretini gösteren belge ile birlikte, davranış notunu ve yılsonu başarı ortalamasını nakletmek istediği okul müdürlüğüne gönderir. Alınacak olumlu yazı üzerine tasdikname düzenlenerek nakil işlemi yapılır.

Özel ilköğretim okulları arasındaki nakiller resmî okulların mevzuatına göre yapılır.

Öğrenci nakilleri, aday kayıt sistemine göre yapılır. Başvuranların sayısı, o sınıfa ait kontenjanı aşarsa aşağıda belirtilen esaslardan birinin yer aldığı Bakanlıkça onaylanmış kurum yönetmeliğine göre yapılır.

Özel Okullara kayıtlarda üç farklı uygulama ile kayıt yapılabilir;

a)Noter huzurunda çekilen kur'a sonucuna göre öğrencinin kesin kaydı yapılır.

b)Öğrencilerin bitirdiği sınıfın öğretim programındaki derslerden, kurum yönetmeliğinde belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde, yapılacak sınav sonucundaki sıralama ile öğrencinin kesin kaydı yapılır.

c)Başvuru tarihi sırasına göre öğrencinin kesin kaydı yapılır.

Resmî okullardan özel okullara nakiller, özel okulların mevzuatına göre yapılır.

Özel okullardan sınavla öğrenci alan okullar dışındaki resmî okullara yapılacak nakillerde gidilen okulun tâbi olduğu mevzuat hükümlerine göre işlem yapılır.

Özel okulda okurken resmî bir okula naklen giden öğrenci, aynı kanaat dönemi içerisinde eski okulunda takip edilen öğretim programına uygun herhangi bir özel okula geçebilir.

Özel okullar arasında öğrenci nakli her yıl ders kesiminde başlar, yeni öğretim yılının başlamasına 15 gün kalıncaya kadar devam eder. Ancak, genel nakillerin bitiminden sonra zorunlu nedenlerden dolayı,

a)Öğrencinin resmî sağlık kurullarından alacağı rapora,

b)Öğrenci velisinin görevi, işi veya ikametgâhı dolayısıyla yerini değiştirmesi halinde resmî makamlardan alacağı belgelere dayanılarak genel sınav tarihleri dışında kontenjan dahilinde ve kurum yönetmeliğinin kayıt kabul şartlarına uyması koşuluyla öğrenci nakli yapılabilir.

Nakil işlemleri, her yıl açıklanan çalışma takviminde belirtilen süre içerisinde okul müdürünün başkanlığında, diğer yönetici ve öğretmenlerden kurulacak en az üç kişilik bir komisyon tarafından yapılır.

Özel okullar arasında öğrenci nakli yapılabilmesi için naklen gidilmek istenen okulun kontenjanının ve kurum yönetmeliğinin kayıt kabul şartlarının uygun olması gereklidir.

Yurt dışındaki resmî görevlerinden dolayı tedhiş ve suikasta uğrayanların çocukları kontenjana bakılmaksızın doğrudan istedikleri okula kaydedilirler.Yurt içindeki özel okullarda okuyan öğrencilerden, velisinin resmî görevinden dolayı şehit olması halinde, bu öğrencilerin nakilleri, statülerine uygun istedikleri okula yapılır.

Özel okullar arasındaki genel öğrenci nakillerinde velinin yazılı başvurusu yeterli mazeret sayılmaktadır. Özel fen liseleri arasında, sınıf ve genel kontenjanı aşmama şartına ve okul yönetmeliğinin kayıt kabul şartlarına uymak kaydıyla öğrenci nakli yapılır.

Naklen gelen öğrencilerden, ayrıldığı okulda okuduğu esas yabancı dilden farklı bir yabancı dile geçmek ve öğrenimlerine bu yeni yabancı dille devam etmek isteyenler velilerinin yazılı başvurusu üzerine, öğrenim görmek istedikleri yabancı dilden seviye sınavına alınırlar. Seviye sınavları yazılı sınav esaslarına göre yapılır. Sınavı başaran öğrenciler öğrenimlerine bu yabancı dille devam ederler.

Bazı derslerin ęretimini yabancı dille yapan özel okulların, resmî veya özel diğer okullardan, yabancı dil ve ęretimi yabancı dille yapılan derslerden seviye tespit sınavı yapılarak belirlenecek denk sınıflarına naklen ęrenci alınabilir. Kontenjanın ve seviyenin uygun olmaması hâlinde ęrenci velisinin izni ile bir alt sınıfa da kayıt yapılabilir.

3.1.3. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDA ÜCRETSİZ OKUYACAK ÖĞRENCİLER

Özel Ğretim Kurumlarında cretsiz okuyacak ęrenciler ile ilgili düzenleme “zel Okullarda cretsiz Okuyacak Ğrenciler Hakkında Yönetmelik” ile yapılmıştır. Özel Ğretim Kurumları, her ęretim yılında veya devresinde bünyelerindeki her sınıf, grup ve dönemlerde ęrenim gören ve Bakanlıkça belirlenen ęrenci kapasitelerinin %2’sinden aşağı düşmemek üzere ücretsiz ęrenci okutmakla ykmldrlер. Ayrıca bakanlık bu oranı yüzde ona kadar arttırabilmektedir. Özel Ğretim kurumlarının ücretsiz okutacakları ęrenci miktarı, kurumların türü, eğitim programları ve benzeri hususlar göz önünde bulundurularak ęrenci sayısına göre her yıl Bakanlıkça tespit edilir.

Ücretsiz okuma hakkından yararlanmak için ilgili yönetmelikte müracaat şartları belirlenmiştir.

Resmi görevde iken şehit olan veya sakat kalan anne veya babanın özel ęretim kurumlarına devam eden çocuklarının, ailesinin aylık toplam gelirine bakılmaksızın müracaatları kabul edilir.

Her yıl, ücretsiz okutulacak ęrencilerin müracaat zamanı ve usulleri okullarda müracaatların başlamasından en az iki hafta önce; okullar dışındaki diğer kurumlarda ise her sınıf, grup ve dönemin başladığı ilk beş gün içinde ęrenciler vasıtasıyla velilere yazılı olarak imza karşılığında bildirilir.

a)zel Okullarda;

1. ÖĞretim yılı başında;

ÖĞretim yılının başladığı beşinci ve altıncı hafta içinde, hazırlık sınıfı bulunan okullarda hazırlık sınıfı ęrencileri ile hazırlık sınıfı okumadan birinci sınıfa kaydolan

öğrenciler, hazırlık sınıfı bulunmayan ve Anadolu liseleri statüsünde olmayan okulların birinci sınıf öğrencileri okul müdürlüğüne müracaatta bulunurlar.

2. Öğretim yılı içinde;

Nisan ayının birinci ve ikinci haftası içinde, ilkokul ve lise son sınıftaki öğrenciler hariç olmak üzere, okulda öğrenim gören öğrenciler okul müdürlüğüne müracaatta bulunurlar.

3. Yeni açılan okullarda;

Okulun öğretime başladığı altıncı hafta içinde her sınıftan şartları uyan öğrenciler müracaatta bulunur. O öğretim yılında, ücretsiz okutulacak öğrenci miktarının tamamı kullanılır.

b) Okullar dışındaki özel öğretim kurumlarında;

Her sınıf, grup ve dönemin öğretime başladığı üçüncü haftası içinde kuruma devam eden öğrenciler kurum müdürlüğüne müracaatta bulunurlar.

Özel öğretim kurumlarında, öğrencilerin ücretsiz okumak için yapmış oldukları müracaatları değerlendirmek amacıyla “Değerlendirme Kurulu” kurulur.

Değerlendirme Kurulu;

Kurucu veya temsilcisi, Kurulun başkanıdır, gerekli görürse bu görevi genel müdüre verebilir. Genel Müdür bulunan kurumlarda genel müdür tarafından, genel müdür bulunmayan kurumlarda ise, değerlendirme kurulunca görevli müdürce seçilen iki öğretmenden meydana gelir.

Ücretsiz okumaları uygun görülen öğrencilerden alınan ücretler, o öğrencinin yararlandığı sınıf, grup veya dönemin bitiminden sonraya kalmamak şartıyla, kurum yönetiminin uygun göreceği bir tarihte, senet ve bonoları ise derhal iade edilir.

İadelerde öğrenciler, daha önce ödedikleri ücretlere ait, verilen fatura ve makbuzların asıllarını kuruma iade etmek zorundadırlar.

Ücretsiz okuma hakkı kazanan öğrencilerin bu hakları yalnız o öğretim yılı veya dönemi için geçerlidir.

Özel Öğretim Kurumlarında Ücretsiz okuyacak öğrencilere ait yönetmelik hükümlerine aykırı davranışta bulunanlara aşağıdaki müeyyideler uygulanır:

a)Özel öğretim kurumları idarecileri hakkında kanuni işlem yapılır.

b)Gerçek dışı beyanda bulunduğu tespit edilen öğrencinin, ücretsiz okuma hakkı kurum müdürlüğünce geri alınır. Ücretsiz okuduğu dönemler ait ücretler kanuni faizi ile birlikte ödettilir.

c)Gerçek dışı beyanlarıyla yanlış karar verilmesine sebep olan veli, öğrenci ve bunların beyanlarına kefil olanlar hakkında kurum, Valilikler veya Kaymakamlıklarca Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulur. Ayrıca beyan sahibinin bağlı bulunduğu kurum veya kuruluşa da durum yazılı olarak bildirilerek resmi işlemlerin yapılması sağlanır.

Özel okullarda ücretsiz öğrenci okutulması, ücretle öğrenim gören öğrencilerin ödedikleri ücret miktarını etkilemektedir. 625 sayılı kanun gereğince Özel Öğretim kurumlarınca % 2 ile % 10 arasındaki bir oranda zorunlu ücretsiz öğrenci okutulması işlemi Temmuz 1984 tarihinden bu yana devam etmektedir. Ücretsiz öğrencilerin ne şekilde saptanacağı ilk yıllarda yönerge ile 03 Nisan 1991 tarihinden itibaren de yönetmelikle belirlendi.1990 – 1991 öğretim yılına kadar geçen sürede ücretsiz okuyan öğrencilerin % 30 luk kısmını Milli Eğitim bakanlığı belirliyordu. Ancak öğrencilerin mali durumlarının, başarı ve sosyal durumlarının okul yönetiminde daha sağlıklı şekilde bilineceği, bu nedenle ücretsiz okuyacak öğrencilerin okul yönetiminde belirlenmesi gerektiği yönündeki yargı kararı üzerine 1990 1991 öğretim yılından bugüne ücretsiz öğrenci tespitleri, Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenen esaslara göre özel okul müdürlüklerince yapılmaktadır.

3.1.4. ÖĞRENCİ ÜCRETLERİ TESPİTİ

Özel Öğretim Kurumlarında okuyacak öğrencilere uygulanacak ücret, “Özel Öğretim Kurumları Öğrenci Ücretleri Tespit ve Tahsil Yönetmeliği” ile belirlenen usullerde tespit edilmektedir.

Özel öğretim kurumları öğrenci ücretleri, her yıl Mayıs ayında, kurum tarafından tespit ve basın yoluyla ilan olunur⁸⁶. Bu ilanlarda; yıllık ücret tutarlarıyla

⁸⁶ Eren, s. 19.

birlikte, peşin veya süreli ödemeler ve kurumca belirlenecek indirimler kıstaslarıyla birlikte belirtilir.

Ayrıca öğrencilerine yemek, beslenme, taşıt, pansiyon ve benzeri hizmetleri verecek kurumlar, bu hizmetleri için alacakları ücretleri de Mayıs ayı içinde tespit ve ilan ederler. İlgili yönetmelikte belirtilenler dışında öğrencilerden bağış ve yardım da dahil olmak üzere hiçbir ad altında ücret alınmaz.

Belirtilen süre içinde ücret ilanı yapmayan kurumlar, bir önceki yılın ücretini alırlar. Ayrıca ücret belirleyemezler. Ücretin öncelikle ilan edilmesi gerekir. İlan edilmeden öğrencilerden ücret tahsil edilemez.

Okullarda öğrencileri yetiştirmek, geliştirmek ve imtihanlara hazırlamak maksadıyla kurs açılması ve günlük programların bitiminden sonra gündüzlü öğrenciler için etüt saatleri düzenlenmesi halinde öğrencilerden ayrıca ücret alınır.

Okullar bu kursların ücretlerini resmi okullarda uygulanan ücrete göre alırlar. Bu hükmün aksine davranan kurucu ve yöneticiler hakkında Ö.Ö.K.Kanunun 15 inci maddesinde belirtilen "...hareketin ağırlık derecesine göre geçici veya sürekli olarak Bakanlıkça kurum kapatılabilir" hükmü uygulanır. Ayrıca yönetici ve öğretmenlere de 47 inci maddeleri uygulanır.

Kurumlarca ilanların örnekleri milli eğitim müdürlüklerine verilir. İlanların birer örneği ilçe ve il milli eğitim müdürlüklerinde saklanır. Bir örneği de Valiliklerce toplu halde Haziran ayı içerisinde Bakanlığa gönderilir.

Kurumlar ilan ettikleri ücretleri bir sonraki ilan tarihine kadar değiştiremezler.

Kurumlar öğrenci ücretlerini, 625 sayılı ÖÖK Kanunu'nun 2 inci maddesinde ifade edilen hükümlere uygun olarak;

a)Sağladıkları eğitim-öğretim imkânlarına,

b)Gelişmelerine de imkân verecek yatırım ve hizmetlere,

c)Personel ve işletme gelirlerine,

ç)Devlet İstatistik Enstitüsü'nün Nisan ayı itibarıyla ilan etmiş olduğu o ildeki yıllık tüketici fiyat endekslerine,

göre tespit ve ilan ederler.

Kurumlar yapmış oldukları yatırımlara ilişkin bilgi ve belgelerini en geç Nisan ayının başında Valiliğe bildirirler. Yatırımlardan kaynaklanan farklar, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün Nisan ayı itibarıyla ilan etmiş olduğu o ildeki yıllık tüketici fiyat endeksinin en çok %10'u kadar, öğrencinin bir yıllık eğitim ücretine yansıtılabilir.

Kurumlar, ücretlerini yukarıdaki esaslara göre tespit ve ilan ettiklerini yetkili makamlara, belgelendirmek zorundadırlar.

Özel Öğretim Kurumları içerisinde yer alan kurslar kendi özellik ve türüne göre öğrenci başına düşen ücreti, ders saati ücreti olarak belirler.

Kurumlar yıllık öğrenci ücretlerini, en az üç eşit taksitte alırlar. Ancak isteyen öğrenci velileri ücretleri defaten veya iki taksitte ödeyebilirler.

Yeni kayıtlarda ücretin ilk taksiti kesin kayıt esnasında alınır. Ara sınıflarda ise ilk taksitin alınmasına öğretim yılının bitimine on gün kala başlanır ve Haziran ayının son iş günü akşamına kadar devam edilir.

Aşağıda belirtilen sebeplerden biri veya birkaçı dolayısıyla kurumdan ayrılan öğrencilerin ayrılış tarihinden sonraki aylara, günlere ve saatlere isabet eden ödenmiş ücretleri iade edilir.

a)Öğrencinin il içinde veya il dışında başka bir kuruma naklolması,

b)Öğrencinin sağlık sebebiyle kurumdan ayrılması,

c)ÖÖK Kanunu'nun 15 inci ve 16 ncı maddelerine göre kurumun kapatılması,

d)Kurumların öğretime başlamasından önceki bir tarihte öğrencinin herhangi bir sebeple kurumdan ayrılması ve ayrılmak için müracaat etmesi,

e)Öğrenci velisinin öğrenciyi kurumda okutamayacak duruma düştüğünü gösterir resmi makamlardan alacağı belgelerle tevsik etmesi gerekir.

f)Okulların ilköğretim okulu birinci sınıfları ile hazırlık sınıflarına (Hazırlık sınıfı bulunmayan okullarda birinci sınıflarına) yeni kaydolan öğrencilerden, öğretim yılı başlamadan ayrılanlara, ödemiş oldukları ilk taksitin % 80'i iade edilir.

Sınıfta kalıp öğrenimine devam edenlere, doğrudan birinci sınıfa, kayıt olan veya herhangi bir sınıfa naklen gelen öğrencilerden devam ettikleri sınıftaki diğer öğrencilerin ödedikleri ücret alınır. Öğretim yılı içinde naklen gelen öğrencinin ücreti, okuyacağı süreye göre hesaplanır.

3.2. KURUM AÇISINDAN İŞLEYİŞ

3.2.1. MALİ TEMİNAT

Özel Öğretim Kurumları Kanununun 73. maddesinde mali teminat konusu düzenlenmiştir. Buna göre Kurum açacak gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler açacakları her kurum için, EK:VI tabloda belirtilen miktardaki teminatı vermek zorundadırlar. Buna göre mali teminat miktarı hesaplanmasında ;

1. Özel Öğretim Kurumunun türüne göre belirlenen “Mali teminat kat sayısı”

2. “Öğrenci Sayısı”

3. “Memur Maaş Katsayısı” verileri kullanılmaktadır. Bu rakamların çarpımı sonucu çıkan sonuç kurumun ödeyeceği mali teminat miktarını göstermektedir. Çarpım sonucu çıkan miktar kadar Yeni Türk Lirası karşılığı teminat istenir.

Öğrenci kontenjanı 300'ün altında olan kurumlar için 301 öğrenci var kabul edilerek teminat miktarı EK: VI tabloda belirtildiği gibi hesaplanır. Bu kabul, 301 öğrenci kontenjanı verildiği anlamına gelmez.

Bakanlık, malî teminat miktarını beş misline kadar yükseltmeye yetkilidir.

Maliye Bakanlığınca belirtilecek bankaların verecekleri süresiz teminat mektupları ile birinci sıradan taşınmaz mal ipoteği teminat olarak kabul edilir.

3.2.2. SERMAYE ŞARTI

Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin 74. maddesine göre “açılacak kurumların en az ödenmiş sermayeleri, açılış sırasında kurucuların gösterecekleri 73 üncü maddedeki teminat miktarlarının %50'sinden az olamaz. Kurucu bu şartı açacağı her kurum için ayrı ayrı yerine getirmek zorundadır. En az ödenmiş sermaye miktarlarını, teminat miktarlarına kadar yükseltmeye Bakanlık yetkilidir” denilmektedir.

Buna göre kurumun en az ödenmiş sermayesi, teminatın % 50 sinden az olamayacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca aynı maddenin ikinci fıkrasında “Kalkınmada öncelikli yörelerde açılacak kurumlar ile kamu yararına çalışan tüzel kişiler tarafından açılacak kurumlar için kuruculardan, 73 üncü maddede belirtilen teminat miktarlarının % 50 si alınabilir. Bu konularda karar vermeye Bakanlık yetkilidir” denilmektedir. Bu ifade ile kalkınmada öncelikli yörelerde açılacak kurumlar ve kamu yararına çalışan tüzel kişiler tarafından açılacak kurumlar için bir teşvik sağlanmıştır.

3.2.2.1. En Az Ödenmiş Sermaye Tespiti

Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğine göre Ödenmiş sermayenin tespitinde kullanılacak yöntem kurumun kurucusunun tüzel kişi ya da gerçek kişi olmasına göre değişmektedir.

Kurucu tüzel kişilik ise; Özel Öğretim Kurumuna özel hukuk tüzel kişileri tarafından sermaye olarak konulan taşınır ve taşınmaz malların değerlerinin hesaplanmasında, bilânçolarında eğitime ayrılan bölümde ödenmiş sermayelerini gösteren miktar esas alınır. Ancak tüzel kişilerin istemeleri hâlinde sermaye olarak konulan taşınır ve taşınmaz malların değerini ticaret mahkemelerine tespit ettirebilirler.

Kurucu gerçek kişi ise; Özel öğretim kurumuna gerçek kişiler tarafından sermaye olarak konulan taşınır ve taşınmaz malların değerlerinin hesaplanmasında, ticaret mahkemesince tespit olunacak bedel esas alınır.

3.2.2.2. Kurum Sermayesinin İncelenmesi ve Takibi

Kurumun sermayesinin, kurumun amacına uygun olarak işletmeye yeterli olup olmadığı, yukarıda bahsedilen Özel Öğretim Kurumları yönetmeliğinde belirtilen asgari seviyenin altına düşüp düşmediği hususu Bakanlık tarafından, kurumun Bakanlıkça hazırlanan forma göre yılda bir vereceği mali raporla takip edilir. Bu rapor yeterli görülmezse Bakanlığın bu konuda kurumun kayıtlarını inceletme yetkisi de vardır.

3.3. ÖZEL ÖĞRETİM KURUM KAZANÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

Özel okulların eğitim sistemimiz içindeki payının artması ve bu okullarda okuyan öğrenci sayısının artmasını sağlamak üzere Maliye Bakanlığı tarafından bazı

mali kolaylıklar uygulamaya konulmuştur. Bu alanda önemli bir adım 4842 Sayılı Kanunla atılmış ve 24.04.2003 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere mükelleflerin kendilerine, eş ve çocuklarına ilişkin eğitim harcamalarının beyan edilen gelirin % 5'ini aşmamak şartıyla gelirden indirilebilmesi imkânı getirilmiştir.

5228 Sayılı Kanunla da özel okulların teşvik edilmesi politikasına uygun hareket edilerek 1.1.2004 tarihinden itibaren faaliyete başlayan eğitim ve öğretim işletmelerinin kazançlarının belli şartlarla gelir ve kurumlar vergisinden istisna edilmesi sağlanmıştır. Bu kanun ile getirilen düzenlemeleri aşağıda inceleyeceğiz.

Ancak burada özel öğretim kurumlarında gündemde bir konu olan “devletin başarılı öğrencileri özel okullarda okutması” konusu üzerinde durmakta yarar görülmektedir. Özel öğretim kurumlarının atıl kapasitelerinin kullanılarak öğrenci başına 1.000. YTL destekleme ile özel okullara teşvik sağlanması yerinde bir davranış değildir. Kanımızca bu kaynak aktarımı olarak görülmektedir. Devlet bu şekilde bir destekleme ile kaynak ayıracağına mevcut okullarının durumunun düzeltilmesi için faaliyette bulunmalıdır. Özel teşebbüs karı ya da zararı göze alarak bu alana yatırım yapmaktadır. Kapasiteleri azami kullanılsın diye yapılan bu uygulama hiçbir haklı nedene dayanmamaktadır.

3.3.1. ÖZEL OKULLARA SAĞLANAN VERGİ İSTİSNASI

5228 sayılı Kanun 31.07.2004 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girinceye kadar 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 3. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan hükme göre sadece **özel kreşler, anaokulları ve meslek teknik okulları ile kalkınmada öncelikli yörelerde açılan özel okullar** öğretime başladıkları tarihten itibaren 5 yıl, diğer bölgelerde açılmış olan özel okullar ise bir yıl süre ile gelir ve kurumlar vergisinden muaf tutulmaktaydı. 5228 Sayılı Kanun ile Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda yapılan değişikliklerle özel okulların işletilmesinden elde edilen kazançlar için geniş kapsamlı bir istisna yürürlüğe konulmuştur.

Yapılan düzenleme sonucu Özel Öğretim Kurumları Kanununda yer alan vergi avantajının önemi kalmadığından 5228 Sayılı Kanunun 42. maddesi ile Özel Öğretim Kurumları Kanununun 3. maddesinin ikinci fıkrası değiştirilerek dar kapsamlı vergi avantajına ilişkin hüküm madde metninden çıkarılmıştır.

5228 Sayılı Kanunun 27. maddesi ile 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun mülga 20. maddesi 1.1.2004 tarihinden geçerli olmak üzere başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir:

“Eğitim ve öğretim işletmelerinde kazanç istisnası ;

Okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okullarının işletilmesinden elde edilen kazançlar, ilgili Bakanlığın görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığının belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde beş vergilendirme dönemi gelir vergisinden müstesnadır. İstisna, okulların faaliyete geçtiği vergilendirme döneminden itibaren başlar.”

5228 Sayılı Kanununa eklenen geçici 1. madde ile 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 8. maddesine 1.1.2004 tarihinden geçerli olmak üzere aşağıdaki 8 bent eklenmiştir.

“8.Okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okulları ile Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara veya kamu yararına çalışan derneklere bağlı rehabilitasyon merkezlerinin işletilmesinden elde edilen kazançlar, ilgili Bakanlığın görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığının belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde beş vergilendirme dönemi kurumlar vergisinden müstesnadır. İstisna, okulların faaliyete geçtiği vergilendirme döneminden itibaren başlar.”

3.3.1.1 Vergi İstisnasından Yararlanabilecek Özel Okullar

Eğitim ve öğretim işletmelerine tanınan kazanç istisnası, ticari kazanç mükellefleri ile kurumlar vergisi mükellefleri tarafından 625 sayılı Kanun kapsamında işletilen okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okullarından elde edilen kazançlara uygulanacaktır. Ayrıca, kurumlar vergisi mükellefleri için

Kazanç istisnasından yararlanacak olan Okul Öncesi Eğitim Okulu, İlköğretim Okulu, Orta Öğretim Okulları ve Rehabilitasyon Merkezlerine ilişkin açıklamalar yukarıda yapılmıştır. Bunlar yanında engelliler için açılan okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okullarını kapsayan Özel Eğitim Okulları da getirilen avantajdan yararlanabilecektir.

Yukarıda belirtilenlerin dışında kalan; öğrencileri istedikleri derslere yetiştirmek, bilgi düzeylerini yükseltmek amacıyla faaliyet gösteren dershaneler ile

kişilerin sosyal, kültürel ve mesleki alanlarda bilgi, beceri, yetenek ve deneyimlerini geliştirmek veya serbest zamanlarını değerlendirmek üzere faaliyet gösteren özel öğretim kurumları (üniversiteye veya Anadolu liselerine hazırlık, bilgisayar, sürücü, dans, bale, mankenlik ve spor kursları gibi) ile öğrenci etüt eğitim merkezlerinin işletilmesinden elde edilen kazançlar hakkında istisna uygulanmayacaktır⁸⁷.

3.3.1.2. Vergi İstisnasına Konu Olabilecek Kazançlar

Özel okullara ilişkin İstisna, okullarda eğitim-öğretim faaliyetlerinden elde edilen kazançlara uygulanacaktır. Dolayısıyla, eğitim tesislerin içinde yer alan diğer kantin, büfe, kafeterya, kitap satış yeri gibi tesislerin gerek bizzat işletilmesinden gerekse kiraya verilmesinden elde edilen kazançlara istisna uygulanması söz konusu değildir. Ancak, yemek ve konaklama hizmetlerinin de okul bünyesinde verildiği ve yemek ve yatma bedelinin okul ücretine dahil olduğu durumlarda, herhangi bir ayırma tabi tutulmaksızın elde edilen kazanç istisna uygulanacaktır.

1/1/2004 tarihinden önce faaliyete geçmiş bulunan okulların işletilmesinden elde edilen kazançlar ile bu okulları 1.1.2004 tarihinden sonra devralanlar tarafından işletilmesinden elde edilen kazançlar istisna uygulamasına dahil edilmemiştir.

Yapılan yasal düzenlemeye göre Özel eğitim ve öğretim kurumlarının istisnadan yararlanabilmeleri için 1.1.2004 tarihinden itibaren faaliyete geçmiş olmaları gereklidir. Söz konusu tarihten önce faaliyete geçmiş olan özel okullar ile kalkınmada öncelikli yörelerde açılan özel okullarla ilgili olarak, 625 sayılı Kanunun 5228 sayılı Kanunla değiştirilmeden önceki hükmü uygulanacaktır.

Buna göre, 1.1.2004 tarihinden önce faaliyete geçmiş olan özel kreşler, anaokulları ve meslek teknik okulları ile kalkınmada öncelikli yörelerde açılmış olan özel okullar, öğretime başladıkları tarihten itibaren beş yıl, diğer bölgelerde açılmış olan özel okullar ise bir yıl süre ile gelir/kurumlar vergisinden muaf tutulacaklardır.

3.3.1.3. İstisnadan Yararlanma Şekli ve İstisnanın Süresi

İstisnadan yararlanmak isteyen mükelleflerin 1.1.2004 tarihinden sonra faaliyete geçmeleri şartıyla Maliye Bakanlığına yazılı olarak başvurmaları gerekmektedir. Başvurudan sonra istisna uygulaması ile ilgili olarak Milli Eğitim

⁸⁷ Levent GENÇYÜREK, *Özel Okul Kazançlarına Vergi İstisnası*, 30.09.2004, http://www.alomaliye.com/levent_gencyurek_ozel_okul_muaf.htm (Erişim Tarihi 30.01.2006) par.24

Bakanlığının olumlu görüşü alınarak mükelleflere duyurulmak üzere ilgili defterdarlığa bilgi verilecektir.

Diğer taraftan, 625 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat çerçevesinde yeni bir okul açılışı olarak tanımlanmayan mevcut okul kapasitesinin genişletilmesi veya başka bir binaya taşınması hallerinde istisna uygulaması söz konusu olmayacaktır.

3.3.1.4. İstisnadan Yararlanan Kurumun Satılması veya Devredilmesi

1.1.2004 tarihinden sonra faaliyete geçen ve Özel okullar için 5228 Sayılı Kanun ile getirilen vergi istisnasından yararlanan mükelleflerin bu işletmeleri başka bir kişi/kuruma devretmeleri halinde, devralan kişi/kurum istisnadan 5 vergilendirme dönemi değil, faydalanılmayan dönem kadar yararlanacaktır. Devreden kurum ise, söz konusu okuldan devir tarihine kadar elde ettiği kazançlar için istisnadan yararlandırılacaktır.

5228 Sayılı Kanunla Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisinde yapılan değişiklikler sonucunda 1.1.2004 tarihinden sonra faaliyete geçen özel okullara belli şartlarla beş yıllık bir vergi avantajının sağlanmış olması özel okulların teşvik edilerek sayılarının artırılması suretiyle Devletin üzerindeki mali yükün azaltılması açısından önemli bir adım olmuştur.

3.4. KURUM PERSONELİNİN NİTELİKLERİ GÖREV YETKİ VE SORUMLULUKLARI

3.4.1. KURUM YÖNETİCİLERİ

Özel öğretim kurumları kanununa göre her kurum bir müdür tarafından yönetilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarıyla ilköğretim ve orta öğretim okullarına ayrı ayrı müdür atanması esastır. Ancak; aynı kurucuya ait okul öncesi eğitim ve ilköğretim okulları tek bir müdür tarafından yönetilebilir. Bu şekilde yönetimleri birleştirilen kurumlarda kurum veya kısım için ayrı müdür yardımcıları görevlendirilir.

Bunun dışında aynı kurucuya ait olup bünyesinde birden fazla kurum bulunduran kurumlara yöneticilik yapma şartlarına haiz bir genel müdür tayin edilebilir.

3.4.2. KURUM PERSONELİNİN GÖREVLENDİRİLMESİ

Özel öğretim kurumlarında eğitim, öğretim ve yönetim hizmetleri asıl görevi bu kurumlarda olan yönetici, öğretmen, uzman ve usta öğreticilerce yürütülür. Bunların çalışmalarına ait **izin teklifleri**; özel öğretim kurumlarının genel müdür, genel müdür yardımcısı ve müdürlerine **kurucular**, diğer yönetici ve öğretmenleriyle uzman ve usta öğreticilerine genel müdür bulunan kurumlarda **genel müdür ve müdür**, genel müdür bulunmayan kurumlarda **müdür** tarafından yapılır.

Genel müdür, genel müdür yardımcısı, müdür, müdür yardımcıları ile yabancı uyruklulara (öğretmen, uzman ve usta öğreticilere) çalışma izinleri Bakanlıkça, bunların dışında kalan öğretmen, uzman ve usta öğreticilere çalışma izinleri valilikçe verilir.

Valilikler teklifi yapılan personele Bakanlıkça verilen ön izin belgesini esas alarak çalışma izni verirler.

Kurum müdürlüğü, çalışma izni verilmesi istenen idareci, öğretmen, uzman ve usta öğreticilerin bu izne esas olan belgelerini eksiksiz olarak tamamlamak suretiyle teklif evrakını kurumun doğrudan bağlı bulunduğu milli eğitim müdürlüğüne teslim eder ve bunlarla ilgili yönetmelikte belirtilen işlemler yapılır.

Aynı kurumda görevli iken sözleşmesi yenilenen idareci, öğretmen, uzman ve usta öğreticilerin görev süreleri valiliklerce uzatılır.

Valilikçe uygun görülen mazeretleri dolayısıyla bir yıldan daha az bir süre için görevinden ayrılmak zorunda kalan öğretmen, uzman ve usta öğreticilerin yerine bu süre için sözleşme ile ücretli öğretmen, uzman ve usta öğretici görevlendirilebilir.

Her derece ve türdeki kurumlara öğretmen olarak atanacaklarda resmi öğrenim kurumlarına atanacaklarda aranan nitelik ve şartlar aranır.

Altmış beş yaşını dolduranlara özel öğretim kurumlarında görev verilmez. Görevli iken altmış beş yaşını dolduranların görevlerine son verilir. Ancak bu gibilere valilik izniyle icra mahiyetinde olmamak şartıyla müşavirlik, danışmanlık, personel müdürlüğü veya personel şefliği görevi verilebilir.

İhtiyaç halinde resmi öğretim kurumlarında görevli öğretim elemanlarına, asıl görevlerini aksatmamak kaydıyla, aylığı karşılığı okutmakla yükümlü bulunduğu

haftalık ders saati sayısının yarısı kadar, ilgili Bakanlıkların izni ile ücretli ders verilebilir. Öğretmenin toplam ders saati sayısı haftada 30 saati geçemez.

Öğretmenlik, uzman ve usta öğreticilik yapma nitelik ve şartları taşıyan okullar dışındaki kurumlarda görevli diğer devlet memurları kurumlarınca izin verildiği takdirde haftada 8 saati geçmemek üzere özel öğretim kurumlarında ücretli derse girebilirler.

Resmi ve özel okul yöneticileri ile öğretmenlerine özel dersanelerde görev verilemez. Kurum yetkililerince hazırlanacak özel öğretim kurumları öğretici ve yöneticilerine ait teklif formu örneği Ek: V' te verilmiştir.

3.4.3. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMUNDA GÖREVLİ PERSONELİN GÖREV YETKİ VE SORUMLULUKLARI

Kurumlardaki yönetici, öğretmen, uzman, usta öğretici ve diğer görevliler, görev yetki ve sorumlulukları bakımından Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim, ilköğretim ve orta öğretim okulları yönetmeliklerindeki ve kendi kurum yönetmeliklerinde belirtilen hükümlere tâbidir. Okullarda, yönetim kurulu, sınıf öğretmenleri kurulu, zümre öğretmenleri kurulu, zümre başkanları kurulu, öğretmenler kurulu, disiplin kurulu, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme kurulu, gibi kurullar ve okul-aile birliği kurularak yönetmeliklerinde belirtilen esaslar doğrultusunda faaliyet gösterirler⁸⁸. Okullar, kurum yönetmeliklerinde yer vermek şartıyla daha başka kurullar da oluşturabilirler. Ayrıca ÖÖK Kanununun 32. maddesine göre özel öğretim kurumlarında grev yapılamaz, bu kurumlarda çalışan öğretmenler, sendika kuramazlar ve sendikalara üye olamazlar.

Özel okulların yönetici ve öğretmenleri, tören ve teşrifatta benzeri resmi okullar yönetici ve öğretmenlerinin haklarına haizdirler. Uygulamalarını kanunda gösterildiği gibi yaparlar.

⁸⁸ Hasan EREN, *1951'den 2004'e Özel Okullar Birliği ve 625 Sayılı Kanun*, İstanbul: Birmat Matb. 2004, s.34

3.4.4. ADAY ÖĞRETMENLERİN DURUMU

Aday öğretmen kavramı ile ilk defa öğretmenlik görevine başlayanlar ifade edilmektedir. Özel öğretim kurumları öğretmenleri, aday öğretmen, öğretmen, uzman⁸⁹ ve usta öğreticiler⁹⁰ olarak görev yapmaktadırlar. Aday öğretmen, uzman ve usta öğreticiler özel öğretim kurumlarında bir yıl süre ile görevlendirilir. Bu öğretmen, uzman ve usta öğreticiler, "Özel Öğretim Kurumlarında Görevlendirilen Personelin Adaylık İşlemleri ile Sicil ve Disiplin Amirleri Hakkında Yönerge"⁹¹ hükümlerine göre işlem görürler. Aday olarak atananların adaylık süresi bir takvim yılından az, iki takvim yılından çok olamaz.

Adaylar, kurumlarında rehberin gözetim ve denetiminde temel, hazırlayıcı ve uygulamalı eğitimlerini tamamlarlar. Ayrıca adaylar eğitiminden sorumlu bulunan yetkililerden de yararlanarak tabi tutuldukları eğitim programlarında yer alan konuları kapsayan birer adaylık dosyası hazırlarlar.

Temel eğitim ve hazırlayıcı eğitim sonunda başarılı olan aday kurumunda rehberin gözetim ve denetiminde derse girebilir, değerlendirme yapabilir ve bağımsız nöbet görevi üstlenirler.

Adaylar uygulamalı eğitimlerini kurumlarında tamamlarlar. Özel okullar dışındaki diğer özel öğretim kurumlarında görevli aday öğretmenler ise; uygulama eğitimlerini, kendi kurumlarında girmekle mükellef oldukları ders saatleri dışında kalan zamanlarında, Millî Eğitim Müdürlüklerince gösterilecek resmi veya özel okulda tamamlarlar. Kurumlarda görev alan adayların, adaylıklarını kaldırma işlemleri bir takvim yılı dolmadan yapılamaz.

Eğitim programları gereği adaylık eğitimlerinin, bir yıl olan en az adaylık süresini doldurmadan tamamlanması halinde başarılı olanların adaylığı kalkmış sayılmayacağından, adayın kalan sürede görevine devamı sağlanarak göreve

⁸⁹ Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğindeki ifadeye göre Uzman Öğretici: "Alanında yüksek öğrenim görmüş öğretici" olarak tanımlanmıştır.

⁹⁰ Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğindeki ifadeye göre Usta Öğretici: "Alanında öğrenim gördüğünü belgelendirenler veya alanında sertifika sahibi olan öğreticiler" olarak tanımlanmıştır. Uzman Öğreticiden farklı olarak usta öğreticiler yüksek öğrenim yapmamış olanlardır. Örneğin İlköğretim okullarında Ana Sınıflarında ve Ana Okullarında Kız Meslek Liselerinin Çocuk Gelişimi Bölümü mezunları Usta öğretici olarak çalıştırılmaktadır.

⁹¹ **Özel Öğretim Kurumlarında Görevlendirilen Personelin Adaylık İşlemleri ile Sicil ve Disiplin Amirleri Hakkında Yönerge**, http://ookgm.meb.gov.tr/Mevzuat_hm/AdaylikYon.htm , (Erişim Tarihi 17.01.2006)

başladıkları tarihten en az adaylık süresinin dolacağı bir yılın bitiminden önce adaylıklarının kaldırılma işlemi yapılamaz. Adaylığının kaldırılması teklif edilenlerin adaylıkları valilikçe kaldırılır. Adaylığın kaldırıldığı tarih; kurumda göreve başlama tarihinden itibaren bir takvim yılıdır. Valilikçe adaylığı kaldırılanların durumu ilgili kuruma bildirilir, onayın bir örneği ilgilinin özlük dosyasına konularak karteksine işlenir.

Adaylığın kaldırılması hususunda sicil amirlerinin olumsuz kanaat bildirmesi halinde, adayların uygulamalı eğitim programını bir defaya mahsus olmak üzere tekrarlamasına atamaya yetkili makam tarafından izin verilir.

Adaylığı kaldırılan öğretmen, uzman ve usta öğretici asaleten bu göreve tayin edilir. Adaylığı kalkmış olan öğretmen, uzman ve usta öğreticiler başka özel öğretim kurumlarında görev aldıkları takdirde aday muamelesi görmezler. Ancak özel okullarda adaylığı kalkmış, hatta yıllarca görev yapmış öğretmenlerin herhangi bir resmi okula atanması durumunda yeniden aday öğretmen olarak kabul edilmesi önemli bir çelişki olmaya devam etmektedir. Yapılan bu uygulamaya gerekçe olarak da ; “Öğretmenin öğretmenlikle ilgili adaylık işlemlerini özel okulda tamamladığı, ancak memuriyetle ilgili uygulamaların yapılamadığı gösterilmektedir. Bu uygulama nedeniyle özel okullarda adaylık işlemlerini tamamlamış öğretmenler resmi okullara geçtiklerinde adaylık işlemlerine yeniden tabi tutulmaktadırlar.

Okul statüsünde olmayan özel öğretim kurumlarında görevlendirilecek aday öğretmenler, o kurumda girmekle yükümlü bulundukları haftada azami 20 ders saatinin dışında kalan zamanlarında, millî eğitim müdürlüklerince gösterilecek okullarda adaylık süresini usulüne uygun şekilde tamamlamaları gerekmektedir..

İlköğretim okullarının 4 üncü sınıfından itibaren branş öğretmenleri atanabilir. Bu derslere 4. sınıftan itibaren branş öğretmenlerince girilmesi öğretmenlerin aldıkları eğitim ile ilgilidir. Branş öğretmenlerinin almış oldukları pedagojik formasyon Sınıf Öğretmenlerinden farklıdır.

İlköğretim seviyesinde öğrenim veren özel dershanelerde de branş öğretmenlerinin atamaları aynı şekilde yapılabilir.

Kurumlarca ihtiyaç duyulan alanlarda öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumundan mezun öğretmen bulunmaması halinde dersin özelliğine göre uzman ve

usta öğreticiler görevlendirilebilir. Uzman ğretici; alanında lisans eēitimi almış öğretmenlerdir. Usta ğretici de; okul öncesi ğretim kurumlarında görev yapan alanında ērenim grdēēn belgelendiren ya da alnında sertifika sahibi olan ğreticilerdir. rneēin Kız Meslek Lisesi ocuk Gelişimi ve Eēitimi mezunu olanlar Ana Okulları veya İlköğretim Okulları bünyesinde açılan Ana Sınıflarında görev alır ve Usta ğretici olarak grevlendirilirler⁹².

Uzman ve usta öğreticiler tayin şartları, seēimi, görev ve sorumlulukları hakkında özel ğretim kurumlarıyla ilgili yönetmelik, yönerge ve kurum yönetmeliklerinde hüküm bulunmayan hallerde "Milli Eēitim Bakanlıēı Kurumlarında Sözleşmeli veya Ek Ders Görevi ile Görevlendirilecek Uzman ve Usta ğreticiler Hakkında Yönetmelik" hükümleri uygulanır.

3.4.5. PERSONEL İLE YAPILACAK SöZLEşME

Özel ğretim kurumlarında çalışan müdür, diēer yönetici ve öğretmenler ile kurumların kurucuları veya kurucular temsilcisi arasında hizmet akdi en az bir yıl süreli olmak kaydıyla yazılı olarak yapılır. Yazılı olarak yapılan sözleşmede görevin türü, süresi, ders sayısı, aylık ücret veya ders saati başına verilecek ücret miktarı, terfi süreleri, zam oranları, sözleşmenin uzatılması, feshi şartları belirtilir. Milli Eēitim Bakanlıēınca uygun görülecek geēici mazeretleri nedeniyle okuldan ayrılmak zorunda bulunan öğretmenlerin yerine alınacak olan öğretmenlerle, bir yıldan daha az bir süre için de sözleşme yapılabilir. Yapılan sözleşmedeki şartlardaki deēiřiklik ancak, yeni bir sözleşme ile yapılır. Asıl görevi özel ğretim kurumlarında olan yönetici ve öğretmenlerle yapılacak sözleşmeler aylık ücret esasına göre düzenlenir. Sözleşmeler Bakanlıkça hazırlanan sözleşme formu esas alınmak üzere yapılır. Özel ğretim kurumlarında görev alan ğretim elemanlarına mahsus iş sözleşmesi rneēi Ek IV de verilmiştir. Sözleşmeler en az iki nüsha düzenlenerek, bir nüshası işveren tarafından görevlendirilen kişiye verilir. Yapılan sözleşmelerde süresi ğretim yılı içinde sona eren sözleşmeler ğretim yılı sonuna kadar kendiliēinden yenilenmiş sayılır.

625 sayılı kanuna göre özel ğretim kurumlarında grev yapılamaz, bu kurumlarda çalışan öğretmenler, sendika kuramazlar ve sendikalara ye olamazlar. Ancak bu durum resmi ğretim kurumlarında farklıdır. Resmi ğretim kurumunda

⁹² Fethi BOLAYIR, *Milli Eēitim İle İlgili Mevzuat*, I. Cilt, I. Baskı, Ankara: Bolayır Yayınları, 1994, s.144.

alışan ğretmenler sendikalara üye olabilmektedir ancak grev yapma hakları yoktur. Özel ğretim kurumlarındaki bu ifadenin değiştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Sözleşmelerde, ilgilinin mecburi veya mecburi olmayan durumlarda sosyal sigorta bağlantı yardımlarından faydalanma imkânlarını kısıtlayıcı, tehlikeye düşürücü, mevzuata aykırı düşecek şekilde özlük haklarını zedeleyecek hükümler bulunamaz.

Sözleşmelerde görevin çeşidi, süresi, ders sayısı, aylık ücreti, diğer ödenekler, ders saati başına verilecek ücret tutarı, terfi süreleriyle zam oranları, sözleşmenin kaldırılması ve uzatılması şartları belirtilir. Sözleşmelerde ödenecek ücretler ayrı sütunlar halinde yazılabileceği gibi, genel toplam olarak da belirtilebilir. Diğer şartlar sözleşmenin özel bölümüne yazılır.

Özel ğretim kurumlarında görevli personelden yönetici ve öğretmenler dışında kalanlara verilecek aylık ücret asgari ücretten az olamaz.

Özel Öğretim Kurumları Kanununa göre; Özel okullarda yöneticilik ve eğitim-öğretim hizmeti yapanlara kıdemlerine göre (Emekliler hariç) dengi resmi okullarda ödenen aylık ile sosyal yardım kapsamındaki ek ödeme tutarlarından az ücret verilemez denilmektedir. Buna göre üst sınır serbesttir. Ancak diğer hiçbir sektörde görülmeyen alt sınır getirilmiştir. Öğretmenlere resmi okullardaki benzerlerinden az ücret ödenememektedir. Sosyal yardım kapsamındaki ek ödemeler Bütçe kanunlarıyla resmi okul öğretmen ve personeline sağlanan haklara denk olarak özel okul öğretmenlerine ve personeline de ödenir. Sosyal yardım kapsamındaki ek ödemelerden vergi kesilmez.

Özel ğretim kurumlarındaki birim ek ders ücreti miktarı, resmi okullar için tespit edilen miktardan az olamaz.

Özel okul kurucuları veya kurucu temsilcileriyle müdür, diğer yönetici ve öğretmenler arasında yapılan yazılı sözleşmeler örnekleri ilgililerin atamalarına izin verilmesine esas olacak evrak ile birlikte tescil edilmek üzere Milli Eğitim Bakanlığına gönderilir. Tüm çalışanlar için Milli Eğitim Bakanlığından ve Mülki idare amirinden onay alınır. Yabancı öğretmen atamaları için en az üç aylık işlem süreci gerekmektedir. Ataması yapılacak öğretmen bir gün önce resmi kurumdan emekli olsa bile özel Öğretim Kurumunda görevlendirilebilmesi için birçok belge istenmektedir. Bu durumda işlemlerin yeterinden fazla uzayarak sistemin işleyişinin ağırlaşmasına neden olmaktadır.

Yazılı sözleşmede kararlaştırılan ücret, bordro ile her ay sonunda verilir. Yönetici ve öğretmenlere ücretlerini zamanında ödemeyen kurumlar, bu ücretleri gün başına aylık ücretin %1 fazlasıyla ödemek zorundadırlar. Yönetici ve öğretmenlerin aylık ücretleri, yönetmeliklere göre yükümlü bulundukları görevleri yapmaları şartıyla, ders yılı içindeki tatil günlerinde imtihan ve tatil aylarında da ödenir.

Özel okul kurucuları veya kurucu temsilcileri ile müdür, diğer yönetici ve öğretmenler arasında yapılacak sözleşmelere 33 ve 35 inci maddeler ile verilen hakları düşürecek hükümler konulamaz.

Muvazzaf askerlik devresi hariç başka suretlerle askerlik hizmeti için silah altına alınan özel okul yönetici ve öğretmenlerinin askerlik hizmeti karşılığı aldıkları aylık, kurumlarından aldıkları aylık ücretten az ise aradaki fark, iki aya kadar kendilerine kurumlarınca ödenir.

Özel öğretim kurumlarında çalışan öğretmen ve diğer personele, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'na göre tevsik edilen hastalıkları ve iş kazaları için Sosyal Sigortalar Kurumunca ödenen iş göremezlik ödenekleri⁹³, bu kişilerin özel öğretim kurumlarından almakta oldukları ücretten eksik ise aradaki fark özel öğretim kurumunca tamamlanır. Özel okullarda görevlendirilen yönetici ve öğretmenler 4857 sayılı İş Kanununa göre görevlendirilmektedirler. İhbar kıdem tazminatları ve her türlü hakları iş kanunu ile korunur⁹⁴. Ancak yarıyıl ve yaz tatilleri İş kanununa göre değil 657 sayılı kanuna göre düzenlenmektedir. Yarıyıl tatili ve yaz tatili resmi kurumlardaki öğretmenlere uygulanan sürelerle eşittir.

Kadın yönetici ve öğretmenlerin hamilelikleri halinde doğumdan önce ve sonra SSK (Sosyal Sigortalar Kanunu) hükümlerine göre izin verilir. Bu izin doğum öncesi ve sonrası sekizer hafta olarak uygulanmaktadır.

Özel okul yönetici ve öğretmenlerinin ölümü halinde eşine ve çocuklarına, bunlar bulunmadığı takdirde geçimi kendisine bağlı ailesi fertlerine müteveffanın aylık ücretinin üç katından az olmamak üzere özel okulca ölüm tazminatı verilir.

⁹³ Ali GÜZEL - Ali Rıza OKUR, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 8. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2002, s. 253 – 254.

⁹⁴ Hüseyin AKYILDIZ, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, I. Baskı, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Basımevi, 2004, s. 63.

3.4.6. PERSONELİN İŞTEN AYRILMASI

Sözleşme süresi bitmeden evvel görevinden ayrılmak isteyen personel, İş Kanunu'nun ilgili hükümleri mucibince Kanunun öngördüğü süre içinde işverene yazılı olarak bildirmek suretiyle görevinden ayrılabilir. Görevinden ayrılan müdürün yerine gerekli nitelik ve şartları taşıyan bir müdürün teklifi derhal yapılır. Yeni müdür görevine başlamadan eski müdür görevinden ayrılamaz.

Zaruri sebeplerle müdürlük makamının boşalması halinde kurucunun teklifi de dikkate alınarak yeni müdür teklifi yapılınca kadar kurumda müdürlük veya müdür yardımcılığı yapma nitelik ve şartlarını haiz bir kişi valilikçe müdürlüğe vekâleten görevlendirilir. Vekâlet süresi 3 aydan fazla olamaz. Görevinden ayrılan idareci öğretmen, uzman ve usta öğreticilerin görevlerinden ayrılışları en geç 1 ay içerisinde milli eğitim müdürlüğüne bildirilir. İllerde valilik, ilçelerde kaymakamlık oluru ile ilgililerin ayrılış sebeplerine uygun görevinden ayrılış veya ayrılmış sayılma onayları alınır. Görevinden ayrılan veya ayrılmış sayılan personelin durumunu milli eğitim müdürlüğüne bildirmeyen kurum müdürleri hakkında yasal işlem yapılır.

Bu maddede belirtilen hükümlere aykırı olarak görevinden ayrılanlara bir yıl özel öğretim kurumlarında görev verilmez.

Dördüncü Bölüm

4. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARININ DENETİMİ

Özel Öğretim Kurumları Eğitim- Öğretim açısından **Milli Eğitim Bakanlığı**'nın, ekonomik ilişkiler açısından **Maliye Bakanlığı**'nın, çalışanların sosyal hakları açısından **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı**'nın gözetimi ve denetimi altındadırlar.

4.1. EĞİTİM KURUMLARININ DENETİMİNİN GEREKLİLİĞİ

Eğitim konusundaki yasal düzenlemelerin Anayasamızın 42. maddesi ışığında yapıldığını daha önceki bölümlerde bahsetmiştik. 42. maddenin üçüncü fıkrasında “Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetimi ve denetimi altında yapılır” ifadesi yer almaktadır. Bu maddenin gerekçesinde; “Eğitim ve öğretim, Devletin gözetimi ve denetimi altındadır. Devletin gözetim ve denetimi eğitim ve öğretimin sağlanmasının, güvenlik altında gerçekleşmesinin temel şartıdır. Devlet eğitim ve öğretimin yapılmasını sağlayacak ve muhtevasını da denetleyecektir⁹⁵” ifadesi bulunmaktadır. Ülke düzeyinde Milli Eğitimde Eğitim ve Öğretim birlik ve bütünlüğünü sağlama görev ve sorumluluğu ile denetimi; Anayasa, 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim, 1702 sayılı İlk Ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi Ve Tecziyeleri Hakkında, 4357 sayılı İlkokul Öğretmenlerinin Kadrolarına, Terfi, Taltif ve Cezalandırılmalarına dair Milli Eğitim Bakanlığına yönelik özel Kanunlar ile Milli Eğitim Bakanlığına verilmiştir. Dolayısıyla; Yasal düzenlemeler, milli eğitim – öğretimin, ulusal düzeyde üniter devlet yapımız içerisinde bir bütün olarak yürütülmesi ile gözetim ve denetiminin, Milli Eğitim Bakanlığınca yapılmasını gerektirmektedir. Bu gereklilik doğrultusunda denetim, 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’da yer alan Teftiş Kurulu Başkanlığınca yürütülmektedir.

⁹⁵ Mehmet AKAD – Abdullah DİNÇKOL, *Gerekçeli – İçtihatlı 1982 Anayasası*, İstanbul: Alkım Kitabevi, 1998, s. 199.

Avrupa Birliği üyesi ÷lkelerde de eğitim denetimi, merkezi idare ve bazılarında da eyaletler bünyesinde oluşturulan Teftiş Kurulları veya denetim birimleri bünyesindeki müfettişler tarafından yapılmaktadır⁹⁶.

Çağın etkin ve katılımcı bir ortağı olmanın “odağı” nı eğitim-öğretim oluşturmaktadır. Eğitim birimleri, kaynakların kullanımı, paylaşımı, aktarımı ve korunması ile insan yetiştirilmesinde büyük bir sorumluluk taşımaktadır. Okullarım bu sorumluluklarını yerine getirmesinin veya getirememesinin standartlara göre tespiti, denetim ve değerlendirme sistemiyle daha anlaşılır olarak ortaya konulabilir. Çağdaş okul, sahip olduğu her türlü teknik, bilgi ve bilim gücünü, ilave kaynak yaratabilen, elindeki imkânları rasyonel bir biçimde kullanarak, bilim ve insanlık adına yararlı katkılarda bulunabilmektedir. Teftiş, okulların bu rolünü yerine getirebilecek konuma ulaşmasında ve bilim geleneğine bağlı kalarak öz denetim sistemini kurabilmesinde rehberlik görevini yerine getirmektedir.

Denetim birimi, eğitim kurumlarının amaç, hedef ve ilkeler doğrultusunda etkin ve verimli çalışmalarına rehberlik etmek, kurumları arasında eşgüdümü sağlamak ve işbirliğini geliştirmek, değerlendirmek gibi işlevleri de yerine getirmektedir.

Diğer yandan; bilgi ve teknolojiye hızlı değişim ve ilerleme, bireyleri ve eğitimcileri de değişim yönünde etkileyerek, eğitim sistemini ve işlevini de değişime zorlamakta ve yeni duruma uyum sağlamada eğitimde denetim ve rehberlik hizmetlerinin önemi daha da artmaktadır.

“İnsan yetiştirme” alanı hata kaldırmayan, yapıldığında ise telafisi zor alanlardan birisidir. Bu nedenledir ki insanları iyi yönetmek ve mutlu etmek, en az iyi yetiştirmek kadar önemlidir. Belki çoğu zaman iyi yetiştirmenin yollarını, iyi yöneticiler açarlar. Eğitim hizmeti içerisinde olanlar; Devlet ve toplum düzeninin tüm kurum ve kuruluşlarda hizmetlerin hukuk kuralları içinde ve kesintisiz yürüt÷lmesi ile sağlanacağının bilincindedir. Hukukun üst÷nlüğüne inanan Devletimiz, toplumun huzur ve düzeninin sağlama yolunda gerekli önlemleri almıştır.

Her ne kadar bu kurallara uymak bir vatandaşlık görevi ve borcu olsa da işleyişte zaman zaman bilerek veya bilmeyerek, çalışma düzeninin bozulduğu, eğitim ve yönetim çalışmalarının bu durumdan olumsuz yönde etkilendiği de bir gerçektir. Bu

⁹⁶ İrfan ERDOğAN, *Danimarka ve İsveç Eğitim Sistemleri*, I.Basım, İstanbul: Anka Matbaası, Özel Okullar Birliği Yayınları, 2005, s. 9.

olumsuzlukların ortadan kaldırılarak, kişi ve kurumların disipline edilebilmesi, kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelerin yaptırım gücüne başvurulması ile mümkün olabilecektir.

Teftiş, bir kurumun kuruluş amacı doğrultusunda, yasa, yönetmelik ve ilgili mevzuata uygun, işlem-eylem yerindeliği, verim, etkinlik ve hizmet kalitesinin sağlanması ile varsa usul ve esaslardan sapmalar ve bunların nedenlerini tespitle, çözüm önerileri sunmak, madde ve insan kaynaklarının örgütün amacı doğrultusunda en rasyonel şekilde kullanılmasını sağlamak ve yardımcı olmaktır. Kısaca, kamu adına ve yararına uygulama ve davranışların mevzuata uygunluğunu kontrol etme işlevidir.

Çağdaş yönetimlerde, hedeflerini koymayan, bunları gerçekleştirmek için bir planlamaya gitmeyen ve uygulama sonuçlarını değerlendirmeyen bir sistemden söz edilemez. Üretilen ve gerçekleştirilenlerin kontrolü, eksiklik ve yanlışlıkların düzeltilmesi, amacın gerçekleştirilmesi açısından bir zorunluluktur.

Her yıl 3-5 Avrupa ülkesinin toplam nüfusu kadar öğrenciyi okul ve öğretmenle buluşturan eğitim sistemimizin boyutu, kontrol ve değerlendirme öğesini öne çıkarmaktadır. Nitekim Anayasamızın 42. maddesindeki; "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır..." ifadesi, denetimin önemini ortaya koymaktadır.

4.2. DENETİM İLE İLGİLİ KANUNLAR

4.2.1. TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

Özel Öğretim Kurumlarının denetiminin en önemli dayanağı AY'nın 42'nci maddesindeki, "...eğitim ve öğretim Atatürk İlkeleri ve İnkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre Devletin gözetimi ve denetimi altında yapılır." İfadesi ile ortaya çıkmaktadır.

Anayasamızın 42. maddesinde eğitimle ilgili düzenleme metnini tam olarak verecek olursak Anayasal olarak eğitime verilen önemi daha iyi kavramış oluruz.. Buna göre; *"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve*

İnkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz. Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır. Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir. Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez. Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez. Eğitim ve Öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletler arası antlaşma hükümleri saklıdır.⁹⁷” ifadesi ile eğitimin devlet güvencesinde olduğu ve temel yapısının nelerden oluştuğu belirtilmiştir.

4.2.2. TEVHİDİ TEDRİSAT KANUNU

TTK (Tevhidi Tedrisat Kanunu)’nun 1. maddesinde eğitimle ilgili olarak; *“Türkiye dâhilindeki bütün müessesatı ilmiye ve tedrisiye Maarif Vekâletine merbuttur.”* İfadesi yer almıştır. Buna göre eğitimden sorumlu olan devlet kurumu belirtilmiştir.

4.2.3. 1739 SAYILI MİLLÎ EĞİTİM TEMEL KANUNU

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunun 17. Maddesinde *“Millî eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır. Resmi, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Millî Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Millî Eğitim Bakanlığının denetimine tabidir.”* İfadesi ile Milli Eğitim Bakanlığının sorumluluğu belirtilmiştir.

Yine aynı kanunun 56. Maddesinde bu sorumluluk teyit edilmiştir. Buna göre eğitim ve öğretim hizmetinin, bu kanun hükümlerine göre Devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur.

⁹⁷ A. Şeref GÖZÜBÜYÜK, *Anayasa Hukuku Anayasa Metni ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, 9. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2000, s.366.

Kanunun 28. Maddesinde ifade edildiği gibi Türkiye’de ilköğretim okulu, lise veya dengi okullar, Milli Eğitim Bakanlığının izni olmaksızın açılmaz. Milli Eğitim Bakanlığı veya diğer bir bakanlık tarafından açılmış veya açılacak okullar (Askeri liseler dahil) ile özel okulların derecelerinin tayini, Milli Eğitim Bakanlığına aittir. Askeri eğitim kurumlarının dereceleri, Milli Savunma Bakanlığı ile birlikte tespit edilir. Diğer bakanlıklara bağlı lise ve dengi okulların program ve yönetmelikleri, ilgili bakanlıkla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından birlikte yapılır ve Milli Eğitim Bakanlığınca onanır. Diğer bakanlıklara bağlı okullar, Milli Eğitim Bakanlığının gözetim ve denetimine tabidir. Gözetim ve denetim sonunda uygun eğitim ortamı ve niteliği taşımayan kurumların denkliği usulüne uygun şekilde Milli Eğitim Bakanlığınca iptal edilir. Kurumlar Milli Eğitim Bakanlığı denetim elemanlarınca denetlenir.

4.2.4. 3797 SAYILI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI TEŞKİLAT ve GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN

Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanunun 2. maddesinde, Milli Eğitim Bakanlığının görevlerinden bahsedilmiştir. Buna göre; “Milli Eğitim Bakanlığının görevleri şunlardır:

a) Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, Türk Milletinin milli, ahlaki, manevi, tarihi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş vatandaş olarak yetiştirmek üzere, Bakanlığa bağlı her kademedeki öğretim kurumlarının öğretmen ve öğrencilerine ait bütün eğitim ve öğretim hizmetlerini planlamak, programlamak, yürütmek, takip ve denetim altında bulundurmaktır.

Aynı kanunun 27. maddesinde Teftiş Kurulu Başkanlığının görevlerinden bahsedilmiştir. Buna göre Teftiş Kurulu Başkanlığı; “Bakandan alacağı emir veya onay üzerine Bakan adına aşağıdaki görevleri yapar:

a) Bakanlık teşkilatı ile Bakanlık kuruluşlarının her türlü faaliyet ve işlemleriyle ilgili olarak teftiş, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmek,

b) Bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan ve programa uygun çalışmasını temin etmek amacıyla gerekli teklifleri hazırlamak ve Bakana sunmak,

c) Özel kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak”.

Teftiş Kurulunun ve Müfettişlerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usulleri tüzükle düzenlenmektedir. .

4.2.5. 625 SAYILI ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI KANUNU

Özel Öğretim Kurumları Kanununun 2. maddesinde “Özel öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetimi altındadır” ifadesi ile Özel Öğretim Kurumlarının denetiminden sorumlu olacak kurum açıkça belirtilmiştir. Aşağıda denetim ile ilgili kanun maddelerini kısaca belirteceğiz.

ÖÖKK nun 44. maddesine göre - Amaç ve faaliyetleri arasında özel öğretim kurumu işletmeciliği bulunan tesislerin teftiş makamı Milli Eğitim Bakanlığıdır. Bu gibi tesis, dernek ve şirketlerin işletmecilikle ilgili her nevi işlem, karar, faaliyet ve evrakını teftiş ve denetlemeye ve bu kurumların toplantılarında Hükümet komiseri bulundurmaya Milli Eğitim Bakanlığı yetkilidir ifadesi mevcuttur.

ÖÖKK nun 45. maddesinde de; “Sözleşmesi yürürlükte olan yönetici ve öğretmenlerden yetersizliğine iki teftiş ve denetleme raporuna dayanılarak Milli Eğitim Bakanlığınca karar verilenlerle hizmete devamında sakınca görülenlerin Bakanlıkça verilmiş olan çalışma izni iptal olunur. Ve bu durum ilgili kuruma bildirilir. Bu bildiriş sözleşmenin feshine ve ilgilinin kurumla ilişkisinin kesilmesine yeter sebep teşkil eder” hükmü bulunmaktadır. Bu ifade ile çalışma izninin iptali konusunda hüküm verilmiştir.

ÖÖKK nun 46. maddesinde; “Özel öğretim kurumunun teftiş ve denetlemesi sırasında, zaruret görülen durumlarda, Milli Eğitim Bakanlığı o kurumun müdürü ve öğretmenlerine işten el çektirebilir. Bu takdirde Milli Eğitim Bakanlığı geçici olarak sorumlu bir müdür ve öğretmen atanması hususunda, kurumun mütalaasını da göz önünde bulundurmak suretiyle, gerekli tedbiri alır. .

Bu kurumlar, faaliyetlerini sadece kazanç sağlamak için düzenleyemezler. Ancak, Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda eğitimin kalitesini yükseltmek, gelişmelerine fırsat ve imkân verecek yatırımlar ve hizmetler yapmak üzere gelir sağlayabilirler” ifadesi yer almaktadır.

Genel Denetim ilköğretim kurumundaki eğitim-öğretim ve yönetim çalışmaları ile kurum ve kurum çalışanlarının performans değerlendirmesi amacıyla periyodik olarak yapılan faaliyetir

Özel Öğretim Kurumları Kanununa göre her derece ve nitelikteki özel öğretim kurumları eğitim, öğretim ve yönetim bakımından Milli Eğitim Bakanlığı'nca özel yönetmeliğine göre teftiş ve denetlemeye tabi tutulmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 89'uncu maddesinde de; *“Özel ilköğretim okulu, ilköğretim seviyesinde program uygulayan özel dersane, öğrenci etüt eğitim merkezi ve özel kursların teftişi ilköğretim müfettişlerince, ortaöğretim ve dengi program uygulayan özel öğretim kurumlarının genel teftişi ise Bakanlık Müfettişlerince yapılır. Özel öğretim kurumları, öğretime başladıkları yıl içinde genel teftişe tâbi tutulurlar. Kurumların genel denetimleri sırasında yönetici, öğretmen, uzman ve usta öğreticilerin ders teftişleri de yapılır. Teftiş sonucunda düzenlenen raporların bir sureti Bakanlığa gönderilir.”* İfadesi yer alır.Özel öğretim kurumlarında görevli yöneticiler ile yabancı uyruklu öğretmen, uzman ve usta öğreticilerin özlük dosyaları Valiliklerde bulunduğundan, ders teftiş raporları da illerde bulunun özlük dosyalarında muhafaza edilmektedir.

4.2.6. TÜRK CEZA KANUNU

Özel öğretim kurumlarına aykırı davranışlara uygulanacak yaptırımlar Türk Ceza Kanunu'nda belirtilmiştir. Öğretim kurumlarının açılması ile ilgili olarak Türk Ceza Kanunu'nun da hükümler bulunmaktadır. TCK (Türk Ceza Kanunu)'nun 263. maddesinde “Kanuna Aykırı Eğitim Kurumu Açmak” başlığı altında kanuna aykırı eğitim kurumu açanlara uygulanacak yaptırımlar belirtilmiştir. Buna göre “kanuna aykırı olarak eğitim kurumu açanlara, bunları çalıştıranlara ve bu kurumlarda kanuna aykırı olarak açıldığını bildiği halde öğretmenlik yapanlara, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası” verileceği hükmü yer almaktadır. Ayrıca açılan bu kurumların kapatılacağı da 263. maddenin 2. fıkrasında belirtilmiştir. Ancak bu kanun kısa bir süre sonra yapılan değişiklikle aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Kanuna aykırı eğitim kurumu

Kanuna aykırı olarak eğitim kurumu açan veya işleten kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır.”

Maddenin ilk şeklinde *“Kanuna aykırı olarak eğitim kurumu açanlar, bunları çalıştıranlar veya bu kurumlarda kanuna aykırı olarak açıldığını bildiği halde öğretmenlik yapanlar”* cezalandırıldığı halde, değişiklikle sadece bu kurumları *“açanların”* ve *“işletenlerin”* cezalandırılması benimsenmiştir. Önceki düzenlemede yer alan *“çalıştıranlar”* ibaresi yeni metinde *“işletenler”* şeklinde ifade edilmiştir ki, bu değişikliğin hükmün uygulanmasında bir yenilik getirmemiştir. Ancak önceki metinde öngörülen ceza hem indirilmiş hem de hapis veya adlî para cezası olarak seçimlik hale getirilmiştir. Bunun yanında söz konusu yerlerin kapatılmasına ilişkin düzenleme de kaldırılmıştır. Ancak söz konusu hükmün kaldırılması, idarenin ruhsatsız açılan bu işletmeleri kapatılmasına engel olmadığı gibi, bu konuda soruşturma ve kovuşturmanın sonuçlanmasını beklemesi de gerekmemektedir⁹⁸.

4.3. TEFTİŞ DENETİM ve SORUŞTURMA

4.3.1. TEFTİŞ

Özel öğretim kurumlarının teftişi türüne göre iki şekilde yapılmaktadır. Birincisi Özel ilköğretim okulu, ilköğretim seviyesindeki program uygulayan özel dersane, öğrenci etüt eğitim merkezi ve özel kursların teftişi ilköğretim müfettişlerince, İkincisi de orta öğretim ve dengi program uygulayan özel öğretim kurumlarının genel teftişi ise Bakanlık müfettişlerince yapılmaktadır. Özel öğretim kurumları, öğretime başladıkları yıl içinde genel teftişe tâbi tutulurlar. Kurumların genel denetimleri sırasında yönetici, öğretmen, uzman ve usta öğreticilerin ders teftişleri de yapılır. Teftiş sonucunda düzenlenen raporların bir sureti Bakanlığa gönderilmektedir.

Denetimlerde kurumların bünyelerine göre bilirkişi kullanılabilir. Bu bilirkişilerin tespiti nitelik ve şartları, çalışma usulleri Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenir.

4.3.2. TÜZEL KİŞİLİĞE HAİZ KURULUŞLARIN DENETİMİ

Amaç ve faaliyetleri arasında özel öğretim kurumu işletmeciliği bulunan tüzel kişilerin her çeşit işlem, karar, faaliyet ve evrakını, ilgili diğer makamların denetim hakları saklı kalmak kaydı ile teftiş ve denetlemeye Bakanlık yetkilidir. Tüzel kişiler genel kurul toplantı tarihlerini en az bir hafta önceden Bakanlığa yazılı olarak bildirirler.

⁹⁸ Dr. Çetin ARSLAN – Bahattin AZİZAĞAOĞLU, *Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1. Baskı, , Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 2005, s. 1067.

Bakanlıkça gerek görüldüğü takdirde genel kurul çalışmalarını takip etmek üzere bir temsilci gönderilir.

Özel öğretim kurumları yönetmeliğinin 91. maddesine göre kurumların teftişi sırasında, lüzum ve zaruret görülen durumlarda, o kurumun müdür ve öğretmenlerine işten el çektirilebilir.

İşten el çektirmede hizmetin aksamaması için aşağıdaki tedbirler alınır:

a)İşten el çektirilen müdürün yerine, kurumun müdür başyardımcısı, müdür başyardımcısı bulunmadığı takdirde diğer müdür yardımcılarında biri veya kurucunun Bakanlığın onayıyla görevlendireceği yahut Bakanlığın kurucunun görüşünü göz önünde bulundurmak suretiyle şartları taşıyan bir kimse geçici olarak görevlendirilir.

Müdüre vekâlet eden veya yerine geçici olarak görevlendirilen kimseye işten el çektirilen müdürün sözleşmesinde yazılı müdürlük ücretinin yarısı kurucu tarafından ödenir. Görevlendirilen kişi kurum dışından ise; bu ücretten daha fazlası verilebilir.

b)İşten el çektirilen müdür başyardımcısı ve müdür yardımcılara ait idari görevler, ücret söz konusu olmaksızın diğer müdür yardımcıları tarafından yapılır.

c)İşten el çektirilen öğretmenlerin açık kalan dersleri için bu yönetmeliğin 58 inci maddesi hükmüne göre işlem yapılır. Buna göre işten el çektirilen öğretmenlerin açık kalan dersleri için sözleşme ile ücretli öğretmen, uzman ve usta öğretici görevlendirilebilir.

Özel Öğretim Kurumlarının kuruluşu, işleyişi ve denetimi Milli Eğitim Bakanlığının sorumluluğundadır. Kanuna aykırı olarak eğitim kurumları açanlara 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 263. maddesi gereğince işlem yapılır. TCK göre; “*Kanuna aykırı olarak eğitim kurumu açan veya işleten kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır*⁹⁹” hükmü bulunmaktadır. Bu ifade ile amaçlanan devlete ait olan eğitim görevi ve denetleme fonksiyonunun korunmasıdır¹⁰⁰. Özel Öğretim kurumları üzerindeki denetim yetkisi kanun ile Milli Eğitim Bakanlığına verilmiştir. Her derece ve nitelikteki özel öğretim kurumları eğitim, öğretim ve yönetim bakımından Milli Eğitim Bakanlığınca özel yönetmeliğine göre teftiş ve denetlemeye tabi tutulmaktadır.

⁹⁹ Arslan, s. 1065

¹⁰⁰ Dinçkol, s.149

Özel okulların teftiş ve denetlenmeleri, okulların özellik ve seviyeleri ile 625 sayılı kanunun 8. maddesinde göre belirlenen şartları koruyup korumadığı da dikkate alınarak yapılır. Bunlar özel öğretim kurumu açılması ile ilgili olan şartlardır.

Amaç ve faaliyetleri arasında özel öğretim kurumu işletmeciliği bulunan tesislerin teftiş makamı Milli Eğitim Bakanlığıdır. Bu gibi tesis, dernek ve şirketlerin işletmecilikle ilgili her nevi işlem, karar, faaliyet ve evrakını teftiş ve denetlemeye ve bu kurumların toplantılarında Hükümet komiseri bulundurmaya Milli Eğitim Bakanlığı yetkilidir. Sözleşmesi yürürlükte olan yönetici ve öğretmenlerden yetersizliğine iki teftiş ve denetleme raporuna dayanılarak Milli Eğitim Bakanlığınca karar verilenlerle hizmete devamında sakınca görülenlerin Bakanlıkça verilmiş olan çalışma izni iptal olunur. Ve bu durum ilgili kuruma bildirilir. Bu bildiriş sözleşmenin feshine ve ilgilinin kurumla ilişkisinin kesilmesine yeter sebep teşkil eder. Bu uygulama ile Ö.Ö.K. Personeli ile devlet memurlarına uygulanan konu ile ilgili düzenlemeler benzeşmektedir. Devlet Memurları Sicil Yönetmeliği'nde "İki defa üst üste olumsuz sicil alanlar başka bir sicil amirinin emrine atanırlar burada da olumsuz sicil alanların memuriyetle ilişkisi kesilir" ifadesi yer almaktadır. Buna göre, resmi ve özel öğretim kurumları personelinin tabi olduğu teftiş ve sicil uygulamaları birbirine benzemektedir.

Özel öğretim kurumunun teftiş ve denetlemesi sırasında, zaruret görülen durumlarda Milli Eğitim Bakanlığı o kurumun müdürü ve öğretmenlerine işten el çektirebilir. Bu takdirde Milli Eğitim Bakanlığı geçici olarak sorumlu bir müdür ve öğretmen atanması hususunda, kurumun mütalaasını da göz önünde bulundurmak suretiyle gerekli tedbiri alır.

Özel Öğretim Kurumları Kanununa göre kurumlarının yönetici ve öğretmenleri hakkında, kurumun bünyesine göre, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 1702 sayılı ilk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun, 4357 sayılı Hususi İdarelerden Maaş Alan İlkokul Öğretmenlerinin Kadrolarına Terfi, Taltif ve Cezalandırılmalarına ve bu Öğretmenler İçin Teşkil Edilecek Sağlık ve İhtimai Yardım Sandığı ile Yapı Sandığına ve Öğretmenlerin Alacaklarına Dair Kanunda yazılı olan ve bu kurum öğretmenlerinin özelliklerine göre uygulanabilen ödül ve ceza hükümleri uygulanmaktadır.

Özel Öğretim Kurumları Kanununun 47. maddesinde yazılı ödül ve cezalar, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununu ve bu Kanuna dayalı yönetmeliklerle yetkili kılınan amir ve mercilerce verilir.

625 sayılı Ö.Ö.K.Kanununun 49 maddesine göre “özel öğretim kurumlarının yönetici ve öğretmenleri suç işlemeleri halinde veya görevlerinden ötürü kendilerine karşı işlenen suçlardan dolayı 765 sayılı Türk Ceza Kanununun uygulanması ve ceza kovuşturması bakımından memur sayılmaktadır”. Görüldüğü gibi kanun, özel öğretim kurumları personeline kamu hizmetlisi statüsü vermiştir. Birçok kamu hizmetlisine işlenen suçlar yönünden failin memurlara karşı suç işlemiş sayılmamasına karşın özel öğretim kurumlarında çalışan personelin memura çok yaklaştırılması Anayasa’nın eğitim ve öğretime verdiği öneme uygun düşmektedir¹⁰¹. Ancak özel öğretim kurumları personeline ait bu uygulamaya MMHK (Memurun Muhakematı Hakkında Kanun) da yer verilmemiştir. Yargıtay uygulamalarına göre 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunun 49. maddesinde yer alan ‘Özel öğretim kurumları yönetici ve öğretmenlerinin ceza kanunu uygulamasında ve ceza kovuşturmasında memur sayıldıklarını’ belirten kural ile özel öğretim kurumları yönetici ve öğretmenlerinin MMHK’ ya tabi kılınmadığı açıktır. Bu sebeple ceza uygulaması ile ilgili olduğu kurum yönetici ve öğretmenlerinin kovuşturma yöntemi yönünden genel hükümlere bağlı olduğu ifade edilmiştir¹⁰². Görüldüğü gibi 625 sayılı kanunun 49 . maddesinde “....T.C.Kanununun uygulanması ve ceza kovuşturması bakımından memur sayılır” ifadesine karşın MMHK nun da konu yer almamıştır. Ve soruşturma genel hükümlere göre yürütülmektedir.

Özel öğretim kurumları ile ilgili olarak mevzuat ve uygulamalar ile ilgili olaylar ve uygulanacak yaptırımlar aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

¹⁰¹ C.Metin ŞEKERCİOĞLU, *Ceza Hukukunda Memur Kavramı*, I. Baskı, İstanbul: Cezaevi Matbaası, 1974, s. 66

¹⁰² Erkal EVLİYAOĞLU, *Memur Sayılma ve Memur Gibi Cezalandırılma Yargı Kararları*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2001, s. 127

4.3.3. TEFTİŞİN ANLAMI

Teftiş, bir kurumun kuruluş amacı doğrultusunda yasa, yönetmelik ve ilgili mevzuata uygun, işlem-eylem yerindeliği, verim, etkinlik ve hizmet kalitesinin sağlanması ile varsa usul ve esaslardan sapmalar ve bunların nedenlerini tespitle, çözüm önerileri sunmak, madde ve insan kaynaklarının örgütün amacı doğrultusunda en rasyonel şekilde kullanılmasını sağlamak ve yardımcı olmaktır. Kısaca, kamu adına ve yararına uygulama ve davranışların mevzuata uygunluğunu kontrol etme işlevidir.

Klasik teftiş anlayışı; sadece, yönetim uygulamalarının yürürlükteki mevzuata göre değerlendirilip hatalı ve eksik yönlerinin tespiti ile yetinmekten ibaret iken; günümüzde denetim, yönetim mekanizmalarının gösterdiği performansın, yürürlükteki mevzuatla ne ölçüde uyumlu olduğunun belirlenmesinin yanında, aksayan ve eksik bırakılan hususlarda ilgililere rehberlik etmek, uygulanabilir çözüm önerileri üretmek, onların önünü ve ufkunu açmak gibi görevler yüklenmiştir.

Denetim, genel olarak kamuda, özel ve tüzel kişiliği bulunan kurum ve kuruluşlarda yapılmakta olan işlerin kaynak, imkan ve koşullar dikkate alınarak, Anayasal ve yasal çerçeve ile belirlenen amaç, öngörülen temel ilke ve hedeflere uygunluğunu, doğruluğunu, düzenliliğini, verimliliğini, ekonomikliğini, etkinliğini; objektif, geçerli, güvenilir ölçütlere göre karşılaştırma yapabilme, evrensel ve ulusal standartlara ve planlanan esaslara göre durumu ortaya koyma, giderilebilir eksiklikler için rehberlikte bulunma, gelişim ve değişim için misyon ve vizyon kazandırmaya ilişkin öneriler getirme sürecidir.

Çağdaş yönetim anlayışında; plânlama, uygulama, denetleme vazgeçilmez etkinlikler olarak kabul edilmekte olup, denetlenmeyen bir yönetimin kendisini yenilemesi, geliştirmesi ve çağın gereğini yerine getirmesi mümkün değildir. Çağdaş denetim aynı zamanda, plânlama ve uygulamaların hedefe ulaşp ulaşmadığının belirlenmesi, varsa eksik ve sapmaların düzeltilmesi amacının yanında kurumun ve çalışanların sürekli gelişimini sağlamaya yönelik stratejilerin belirlenmesini de hedefler. Yapılan faaliyetlerden istenilen verimin alınması, beklenen fayda ve gelişimin sağlanması, faaliyetlerin başarı ile sürdürülebilmesi, sürekli ve etkili bir denetimle sağlanabilir.

4.3.4. İNCELEME VE SORUŞTURMA İŞLEMİNİN ANLAMI

Kanun koyucu ne kadar iyi niyetli, kanunlar da ne kadar mükemmel olursa olsun; uygulayıcılar, konulan kuralları doğru uygulamadığı sürece, istenen verimin elde edilmesi, belirlenen hedefe ulaşılması mümkün değildir

Hataları en aza indirmenin ve hedefe ilerlemenin yegâne yolu, yapılanları gözden geçirmek, denetlemek, yanlışları bularak düzeltmek ve onları tekrarlamamaktır. Bu fert için de, kurum için de, millet için de aynıdır.

Kamu görevini yürüten memur, öğretmen ve yöneticilerimizden bilerek veya bilmeyerek yasalara uymayanlara, yani kusur ve suç işleyenlere her zaman ve her kesimde rastlanılmaktadır. Böyle durumlarda kanunlara dayandırılan yetki ve ilgililerin yasalara uyması sağlanacak ve gerektiğinde de cezai yaptırımlara başvurulacaktır. Devlet yönetiminin ve kamu hizmetlerinin sağlıklı ve verimli bir düzeyde sürdürülebilmesi için inceleme ve soruşturmalar yapılarak sorumlular hakkında gerekli işlemler gerçekleştirilmektedir.

Özellikle, eğitim-öğretim hizmetlerinin geleceğimiz bakımından taşıdığı büyük önem nedeniyle konuya daha duyarlı bir şekilde yaklaşmak gerekmektedir.

Kamu hizmetinde görevlendirilenlerin, yönetim ve mesleki iş birliği açısından çeşitli sorunlarının incelenip soruşturulması ve bir sonuca bağlanması idarenin en önemli görevlerinden birisini oluşturmaktadır.

4.3.5. İNCELEME ve SORUŞTURMA SONUÇLARINA GÖRE YAPTIRIMLAR

Bu bölümde inceleme ve soruşturma raporları sonucunda uygulanacak yaptırımları inceleyeceğiz. Bu yaptırımları şöyle sıralayabiliriz. 1-Kuruma uygulanacak yaptırımlar 2-Personele uygulanacak yaptırımlar, 3-Adli yaptırımlar, 4-Mali yaptırımlar

4.3.5.1. Kuruma Uygulanacak Yaptırımlar

4.3.5.1.1. Geçici Kapatma

625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 15. Maddesinde; Kanun, tüzük ve yönetmeliklere veya umumi emirlere aykırı hareketi veya aykırı harekette

ısrarı tespit edilen özel ğretim kurumu, hareketinin ağırlık derecesine göre geçici veya sürekli olarak Millî Eğitim Bakanlığınınca kapatılabilir.

hükmi gereğince dershaneler geçici veya sürekli olarak kapatılabilir.-Geçici kapatmada süre için, kanunda alt ve st sınır getirilmemiş olup, muhakkikin inisiyatifine bırakılmıştır. Geçici kapatma geçmiş yıllarda 15 gün ile bir yıl arasında uygulanmıştır.

Kurucu eğitim-ğretim elemanı değilse işlediği suçtan kurum cezalandırılmaktadır. Süre kurucunun işlediği suların çeşidine göre değişmektedir.

4.3.5.1.2. Sürekli Kapatma

Kurum, aynı veya değişik suçlardan, aynı yıl içinde veya 2 yıl st üste geçici olarak kapatılmışsa; aykırı harekette ısrara girdiğinden; sürekli olarak kapatılmaktadır.

Sürekli kapatmada Kanunun 17. maddesine göre de işlem yapılmaktadır.

625 Sayılı zel ğretim Kurumları Kanununun 17. maddesinde; “Kapanan veya kapatılan kurum, mühürlerini, yönetici, ğretmen ve öğrencilerle ilgili bütün defterlerini, dosyalarını ve diğer evrakını ilgili Valiliğe devir ve teslim etmeğe mecburdur. Devir veya teslimden kaçınan veya bu görevi savsaklayan kurucu veya temsilcileri hakkında Türk Ceza Kanunun 526. Maddesi ile birlikte bu kanunun 16. maddesinin 3. fıkrası da uygulanır.” Hükmi bulunmaktadır.

Yine 625 Sayılı zel ğretim Kurumları Kanununun 16. Maddesinin 3. fıkrasında; “Yukarıdaki şartlara uymadan okulunu kapatan bir kurucuya tekrar bir özel okul açma veya ortak olma izni verilemez

Öğrenci velilerinin kurucular aleyhine umumi hükümlere göre açacakları davalar saklı kalmak şartıyla ayrıca kurucu, öğrencilerden o yıl içinde aldıkları taksitleri aynen iade eder.” Hükümleri uygulanır. Bu ifadelerle bu hizmetten yararlananların haklarının korunması amaçlanmıştır.

4.3.5.2. Personele Uygulanacak Yaptırımlar

625 Sayılı zel ğretim Kurumları Kanununun 47. Maddesinde; “zel ğretim kurumlarının yönetici ve öğretmenleri hakkında, kurumun bünyesine göre 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 1702 sayılı İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun, 4357 Sayılı Hususi İdarelerden Maaş Alan İlkokul

Öğretmenlerinin Kadrolarına, Terfi, Taltif ve Cezalandırılmalarına ve Bu Öğretmenler İçin Teşkil Edilecek Sağlık ve İhtimai Yardım Sandığı İle Yapı Sandığına ve Öğretmenlerin Alacaklarına Dair Kanunda, yazılı olan ve bu kurum öğretmenlerinin özelliklerine göre uygulanabilen ödül ve ceza hükümleri uygulanır¹⁰³.” Hükümü bulunmaktadır. Buna göre özel öğretim kurumlarında görevli öğretmenler, resmi kurumda çalışan öğretmenlerle aynı seviyede tutulmuş, ödül ve ceza uygulamaları da aynı şekilde yapılmaktadır.

625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 48. Maddesinde; ”47. madde de yazılı ödül ve cezalar, 657 Sayılı DMK (Devlet Memurları Kanunu) ve kanuna dayalı yönetmeliklerle yetkili kılınan amir ve mercilerce verilir. İfadesi ile ödül ve cezayı verecek amir ve mercilerde belirtilmiştir.

Özel Öğretim Kurumlarında görevli personel sözleşmeli eleman olduğundan 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 125/D-f bendi (Kademe İlerlemesinin Durdurulması Cezası) yerine, aynı Kanunun 125/C maddesi (Aylıktan Kesme Cezası) veya Özel Öğretim Kurumları Kanunun 23. veya 45. veya 46. maddeleri uygulanmaktadır¹⁰⁴.

4.3.5.2.1. Personele Uygulanacak İdari Yaptırımlar

625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 45. maddesinde; “Sözleşmesi yürürlükte olan yönetici ve öğretmenlerden yetersizliğine iki teftiş ve denetleme raporuna dayanılarak Millî Eğitim Bakanlığınca karar verilenlerle hizmete devamında sakınca görülenlerin Bakanlıkça verilmiş olan çalışma izni iptal olunur. ve bu durum ilgili kuruma bildirilir. Bu bildiriş sözleşmenin feshine ve ilgilinin kurumla ilişkisinin kesilmesine yeter sebep teşkil emektedir. Buna göre yönetici ve öğretmenlerin çalışma izinleri iptal edilebilir.

4.3.5.2.2. İşten El Çektirme

İşten el çektirme konusunu daha önce açıklamıştık. Ancak burada konu bütünlüğü bakımından tekrar yer vermekte yarar görüyoruz. 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 46. maddesinde; “Özel öğretim kurumunun teftiş ve denetlemesi sırasında, zaruret görülen durumlarda Milli Eğitim Bakanlığı o kurumun müdürü ve

¹⁰³ Bolayır, s. 138.

¹⁰⁴ Bolayır, s. 169

öğretmenlerine işten el çektirebilir. Bu takdirde Milli Eğitim Bakanlığı geçici olarak sorumlu bir müdür ve öğretmen atanması hususunda, kurumun mütalaasını da göz önünde bulundurmak suretiyle gerekli tedbiri alır.”

Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin 91. Maddesinde; Kurumların teftişi sırasında, lüzum ve zaruret görülen durumlarda, o kurumun müdür ve öğretmenlerine işten el çektirilebilir.” İfadeleri işten el çektirmenin hukuki dayanakları olarak görülmektedir.

4.3.5.3. Adli Yaptırımlar

Türk Ceza Kanunun ilgili hükümlerine göre suç sayılan hususlarda Mahalli Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasıdır. Özel Öğretim Kurumlarında öğretmen niteliklerini taşımayan kişilere kurumunda ders verdiren müdür, kurucu ve ders veren ilgili hakkında, o yerin Cumhuriyet Başsavcılığına Türk Ceza Kanunun 263 maddesine göre suç duyurusunda bulunulur.

4.3.5.4. Mali Yaptırımlar

Sigorta primlerini zamanında yatırmayan veya hiç yatırmayan kurumlar için, o ilin SSK İl Müdürlüğüne, vergilerini zamanında yatırmayan veya vergi kaçıran kurumlar için, o ilin Defterdarlığına suç duyurusunda bulunulur.

4.3.6. İNCELEME VE SORUŞTURMA GEREKTİREN UYGULAMALAR

Özel Öğretim Kurumlarında İnceleme ve soruşturma gerektiren hatalı uygulamalar ve yaptırımları genel olarak aşağıdaki gibidir.

- 1-Yerleşim plânında izinsiz değişiklik yapmak,
- 2-İzinsiz öğretmen ve personel çalıştırmak,
- 3-Öğretmenlik özelliklerini taşımayan kişilere kurumda ders verdirmek,
- 4-Resmi okul öğretmenlerini çalıştırmak,
- 5-Velileri yanıltıcı reklâm ve ilân vermek,
- 6-İzinsiz kurum nakli yapmak,

7-Kontenjan üzerinde öğrenci kaydetmek,

8-Kurumunu usulsüz kapatma,

9-Hazırlayıcı ve temel eğitimini tamamlamayan aday öğretmenlere ders verdirmek,

10-Çalışanların görevine usulsüz olarak son vermek,

4.3.6.1. Yerleşim Planında İzinsiz Değişiklik Yapmak

625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 8. Maddesinin son paragrafında; Kurum açma izin belgesinin verilmesine esas teşkil eden hususlardan her hangi birinde değişiklik yapılması Millî Eğitim Bakanlığının iznine bağlıdır.

Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesinin¹⁰⁵ 89. Maddesinin 2. Paragrafında; “Yerleşim plânlarında; Bakanlığın veya Valiliğin izni olmadan herhangi bir değişiklik yapılamaz” ifadesi mevcuttur.

Bu hüküm gereğince Bakanlık veya Valiliğin izni olmadan yerleşim plânlarında değişiklik yapılamamaktadır.

4.3.6.2. İzinsiz Öğretmen Ve Personel Çalıştırmak

625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 23. Maddesinde; Özel öğretim kurumlarının müdürleri kurucuları tarafından, diğer yönetici ve öğretmenleri genel olarak müdürleri tarafından seçilir ve istihdamları Millî Eğitim Bakanlığının iznine sunulur. Bakanlığın iznine sunulmadan önce müdür ile diğer yönetici ve öğretmenler işe başlatılamazlar.

Gerekli şartları taşıyan yönetici ve öğretmenler için Bakanlıkça çalışma izni düzenlenir. Çalışma izninin iptali yine Bakanlıkça yapılır.

Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin 38. Maddesinin 2. Paragrafında; Genel müdür, genel müdür yardımcısı, müdür, müdür yardımcıları ile yabancı uyruklulara (öğretmen, uzman ve usta öğreticilere) çalışma izinleri Bakanlıkça, bunların dışında kalan öğretmen, uzman ve usta öğreticilere çalışma

¹⁰⁵ *Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi*, I. Baskı, İstanbul: Özel Okullar Birliği Yayınları, 2004, s.55.

izinleri Valiliklerce verilir. Valilikler teklifi yapılan personele Bakanlıkça verilen ön izin belgesine göre çalışma izni verirler. Buna göre Özel Öğretim Kurumları Milli Eğitim Bakanlığının izni olmadan yönetici ve öğretmen, Valiliğin izni olmadan da personel çalıştıramamaktadırlar.

4.3.6.3. Öğretmenlik Özelliklerini Taşımayan Kişilere Kurumunda Ders Verdirmek

625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 21. Maddesinin 3. paragrafında; Her derece ve türdeki özel öğretim kurumlarının yöneticilik ve eğitim-öğretim hizmetlerinde, en az dengi resmî kurumlarına atanabilmek için gerekli nitelik ve şartları taşıyanlar, resmî dengi bulunmayan özel öğretim kurumlarının yöneticilik ve eğitim-öğretim hizmetlerinde ise, Millî Eğitim Bakanlığınca tespit edilecek nitelik ve şartları taşıyanlar görevlendirilir. Kurumların özellikleri göz önünde tutularak yönetici ve öğretmenlerde aranacak nitelik ve şartlar yönetmelikte belirtilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin 39. maddesine göre her derece türdeki kurumlara öğretmen olarak atanacaklarda aranan nitelik ve şartlar aranır hükmü bulunmaktadır. Buna göre özel öğretim kurumlarında üniversite öğrencileri, mühendisler veya öğretmenlik niteliği bulunmayan memurlar tarafından ders verilememektedir.

Görevlendiren kurum müdürü, kurucu ve derse girenler hakkında Türk Ceza Kanununun 263 maddesi gereğince o yerin Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulur.

4.3.6.4. Resmi Okul Öğretmenleri Çalıştırmak

625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 21. Maddesine aykırı hareket eden kurum hakkında Kanunun 15. maddesi, görev alanlar hakkında 47. ve 48. maddelerine göre işlem yapılır. Resmî okul öğretmeni çalıştıran dershaneye geçici kapatma cezası, çalışan öğretmenlere de Kademe İlerlemesinin Durdurulması Cezası Verilir.

4.3.6.5. Velileri Yanıltıcı Reklâm Ve İlan Vermek

625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 30. Maddesinde; Özel öğretim kurumları ancak tanıtıcı mahiyette reklâm ve ilân verebilirler hükmü bulunmaktadır.

“Özel öğretim kurumları reklâm ve ilânlarının birer örneğini yayımından en az on beş gün önce valiliğe vermek zorundadır. Reklâm ve ilânın tanıtıcı mahiyette olduğuna valilik karar verir. Bu kurumlar reklâm ve ilânlarında gerçeğe aykırı beyanda bulunamazlar, televizyonda reklâm ve ilân yapamazlar” ifadesi ile oluşacak haksız rekabetin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu kurumlara reklâm yasağı getirilmesinin nedenleri olarak şöyle diye biliriz. Özel okullar arasındaki yarışma akademik başarı alanında olması gerekir. Bir özel okul adının ne kadar yaygınlaştığı kurumun gelişmesi ile ilgilidir¹⁰⁶.

4.3.6.6. İzinsiz Kurum Nakli Yapmak

625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 8. Maddesinin son paragrafında; Kurum açma izni belgesinin verilmesine esas teşkil eden hususlardan her hangi birinde değişiklik yapılması Millî Eğitim Bakanlığın onayına bağlıdır. Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin 23/a-1 maddesinde; Yönetmeliğin 5. ve 6. maddelerinde yer alan bina ile ilgili şartlara ve belgelere dayalı olarak Bakanlığın izni ile kurum nakli yapılabilir. Bu izin işlemi tamamlanmadan yeni bina ve binalarda öğretime başlanamaz, öğrenci kaydedilemez.

İzinsiz nakil yapan kurumlara izin onayı alıncaya kadar geçici kapatma cezası verilir.23/2 maddesinde; Yangın, deprem, sel, sağlık sebepleri ve tahliye kararı gibi hallerden dolayı binayı ani olarak terk etme durumunda kalan kurumlar, Valiliğin izni ile faaliyetine başka bir binada devam edebilirler. Bu durum Valiliklerce Bakanlığa bildirilir. Bir yılsonunda şartlara uygun bina sağlamayan kurumların faaliyetine izin verilmez.

4.3.6.7. Kontenjan Üzerinde Öğrenci Kaydetmek

625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 8. maddesinin 2 .ve 3. paragraflarında; Özel öğretim kurumlarının, öğrenci sayısı Millî Eğitim Bakanlığının izni olmadan artırılmaz. Kurum açma izni belgesinin verilmesine esas teşkil eden hususlardan her hangi birinde değişiklik yapılması, Millî Eğitim Bakanlığın onayına bağlıdır. Bun göre kurumlar izinsiz kontenjan değişikliği yapamazlar. İzinsiz değişiklik

¹⁰⁶ Hasan EREN, “*Özel Okullara Ad verme*”, Özel Okullar Birliği Bülteni, Ocak 2006, Yıl 4, Sayı 11, s. 24.

yapan kurumlara geçici kapatma cezası, müdürüne disiplin cezası verilir. Ayrıca mali yaptırım olarak o yerin İl Defterdarlığına suç duyurusunda bulunulur.

4.3.6.8. Kurumunu Usulsüz Kapatma

625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 16. Maddesinde; Bir özel okulun kurucusu; Bakanlığa, yönetici, öğretmen ve öğrencilere, en az altı ay önce yazılı olarak bildirmek şartıyla ve gerekçesi Bakanlıkça uygun bulunulduğu takdirde, öğretim yılı sonunda okulunu kapatabilir. Ancak kapatma gerekçesinin Bakanlıkça uygun görülmemesi halinde, bu gibi okullar devletleştirilebilir. Bunun dışında bir özel okul, kurucusu tarafından öğretim yılı içinde hiçbir şekilde kapatılamaz. Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin 31. Maddesinde; Yönetmeliğin 29. maddesinde belirtilen şartlara uymadan kurumunu kapatan kurucuya tekrar kurum açma veya bir kurumu devir alma ya da ortak olma izni verilemez. Bu durumda; öğrenci veya velilerin kurucular aleyhine genel hükümlere göre açacakları davalar saklı kalmak şartıyla, kurucu öğrencilerden o yıl veya dönemde aldığı ücretleri aynen iade eder.

625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 17. Maddesinde; Kapanan ve kapatılan kurum, mühürlerini, yönetici, öğretmen ve öğrencilerle ilgili bütün defterlerini, dosyalarını ve diğer evrakını ilgili valiliğe devir ve teslim etmeye mecburdur. Devir ve teslimden kaçınan veya bu görevi savsaklayan kurucu veya temsilciler hakkında Türk Ceza Kanunun 526. maddesiyle birlikte bu kanunun 16. maddesinin 3. fıkrası da uygulanır.

4.3.6.9. Temel ve Hazırlayıcı Eğitimini Tamamlamayan Aday Öğretmenlere Ders Verdirmek

Özel Öğretim Kurumlarında Görevlendirilen Personelin Adaylık İşlemleri ile Sicil ve Disiplin Amirleri Hakkında Yönergenin 43. Maddesinde; “Adaylar, kendi kurumlarında bu Yönergede belirtilen usul ve esaslar dahilinde temel eğitim ve hazırlayıcı eğitim sonunda yapılan sınavlarda başarılı olanlara haftada azami;

a) Lise seviyesindeki kurumlarda görevli aday öğretmen, uzman ve usta öğreticiler 15 saat,

b) Okul öncesi eğitim, ilkokul ve ortaokul seviyesindeki aday öğretmen, uzman ve usta öğreticiler 18 saat görev yaparlar.”

Bu sebeple temel ve hazırlayıcı eğitimini tamamlamayan aday öğretmenler derse giremezler. Derse giren aday öğretmenlere ve kurum müdürlerine disiplin cezaları uygulanır.

4.3.6.10. Çalışanların Görevine Usulsüz Olarak Son Vermek

625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 23. Maddesinde; Özel Öğretim Kurumları Müdürleri, kurucular tarafından diğer yönetici ve öğretmenleri genel olarak müdürleri tarafından seçilir. Ve istihdamları Millî Eğitim Bakanlığının iznine sunulur. Bakanlığın iznine sunulmadan önce, müdür ile diğer yönetici ve öğretmenler işe başlatılamazlar. Gerekli şartları taşıyan yönetici ve öğretmenler için Bakanlıkça çalışma izni düzenlenir. Çalışma iznin iptali yine Bakanlıkça yapılır. Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin; 52. Maddesinde; İki ayrı teftiş raporuyla başarısızlığı tespit edilen idareci, öğretmen, uzman ve usta öğreticiler ile hizmete devamında mahsur görülen kurum personelinin çalışma izinleri, bu izinleri veren merciler tarafından kaldırılır ve görevlerine son verilir.

56. Maddesinde; Sözleşme süresi bitmeden evvel görevinden ayrılmak isteyen personel, İş Kanununun ilgili hükümleri mucibince Kanunun ön gördüğü süre içinde işverene yazılı olarak bildirmek suretiyle görevinden ayrılabilir.

657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 94. maddesinde; Devlet Memuru bağlı olduğu kuruma yazılı olarak müracaat etmek suretiyle çekilme isteğinde bulunabilir. Mezuniyetsiz veya kurumlarınca kabul edilen mazereti olmaksızın görevin terk edilmesi ve bu terkin kesintisiz on gün devam etmesi halinde, yazılı müracaat şartı aranmaksızın çekilme isteğinde bulunulmuş sayılır.

Çekilmek isteyen memur yerine atanan kimsenin gelmesine veya çekilme isteğinin kabulüne kadar görevine devam eder. Yerine atanan kimse bir aya kadar gelmediği veya yerine bir vekil atanmadığı takdirde, üstüne haber vererek görevini bırakabilir. Olağan üstü mazeretle çekilenler, üstüne haber vermek şartıyla bir ay kaydına tabi değildir. Bu ifade gereğince sözleşmedeki işi bırakma şartları oluşmadan,

mazeretsiz olarak on gün göreve gelmeme ve isteğe baēlı istifa hallerinin dışında personelin görevine son verilemez.

Bu hükümlerin dışında personelin görevine son veren kurum hakkında geçici kapatma, müdürü hakkında disiplin cezası uygulanır.

SONUÇ

Bu çalışmada Türkiye’deki Özel Öğretim Kurumlarının kuruluş, işleyiş ve denetimi incelenmiştir. Eğitimin yaşantımız içerisindeki önemi yadsınamaz. Ülkemizde Özel Öğretim Kurumlarının gelişimi Cumhuriyet sonrası hız kazanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde özellikle son zamanlarda ıslahat hareketleri ile eğitim alanında düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Özellikle yabancı devletlerin açmış olduğu okulların çokluğunu çalışmamızda açıkladık. Ayrıca Azınlık okulları da eğitim alanında faaliyet göstermektedir. Azınlık okulları ve yabancılara ait okulların faaliyeti Lozan Antlaşması ile güvence altına alınmıştır. Halen ülkemizde yabancılara ve azınlıklara ait okullar faaliyetini sürdürmektedir.

Eğitim sistemimizin içerisinde özel öğretim kurumlarının payı çok küçük kalmıştır. Bunun başlıca sebeplerinden birisi ekonomik zorluklardır. Son zamanlarda özel öğretim kurumlarının eğitimdeki payını arttırıcı önlemler alınmaktadır. Bunlardan en önemlisi 1965 yılında çıkarılan Özel Öğretim Kurumları Kanunun değiştirilmesi ile ilgili olarak TBMM de hazırlanan kanun taslağıdır. Bu kanunla Özel Öğretim Kurumlarına birtakım teşvikler getirilmektedir. Kanun günümüzün şartlarına uyarlanarak yeniden düzenlenmeye çalışılmaktadır. Kamu hizmetleri içerisinde yer alan “Eğitim Hizmeti” alanında özel sektörde faaliyet gösterebileceği hükmü Anayasa’ımızda yer almaktadır. Anayasa’mızın 42. maddesinde “Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir” ifadesi ile bu alanda özel kesiminde faaliyette bulunabileceği hükmü getirilmiştir. Ayrıca yasal düzenlemeler çerçevesinde yabancılara da öğretim kurumu açabilecekleri ve bu kurumlarda çalışabilecekleri belirtilmiştir. Yabancıların yanı sıra Azınlıklarında eğitim , öğretim faaliyetleri çalışmamızda incelenmiş olup bu kurumların Milli Eğitim Bakanlığı denetiminde olduğu ifade edilmiştir. Yabancıların öğretim kurumu açma özgürlüğüsınırlı olarak tanınmıştır. Özel Öğretim Kurumları Kanunu’nda 1988 yılında yapılan bir değişiklik ile yabancı gerçek ve tüzel kişiler doğrudan ya da Türk vatandaşları ile ortaklık yolu ile yalnızca yabancıların devam edebileceği “milletlerarası nitelikte öğretim kurumu” açabilecekleri hükmü getirilmiştir. Bu hükümle Milletlerarası nitelikte öğretim kurumu açılması bakımından “karşılıklılık” şartı aranmamaktadır. Örneğin Rus vatandaşlarının

devam edeceği bir okul Antalya da “Milletlerarası Okul” statüsünde açılmıştır. Ancak bu okul açılırken Rusya’daki vatandaşlarımıza böyle bir imkânın tanınıp tanınmadığı şartı aranmamaktadır. Durum böyle olunca vatandaşlarımız açısından öğretim özgürlüğü eşitsizliği ortaya çıkmaktadır. Bu şartın Özel Öğretim Kurumları Kanunu’nda aranmaması tarafımızca bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir.

Ayrıca Özel Öğretim kurumlarında çalışan personelin sendikalara üye olamaması gibi bir yasağın bulunması, 625 sayılı ÖÖKK’ nun çağın ne kadar gerisinde kaldığını göstermesi bakımından ilgi çekicidir. Resmi okullardaki meslektaşları sendikalara üye olabilmekte iken modern kurumlar olarak tabir ettiğimiz Özel Öğretim Kurumlarında çalışan öğretmenler aynı haktan yoksun bulunmaktadır. Bununda bir eksiklik olduğu kanaatindeyiz.

Özel Öğretim Kurumlarının açılmasında çok uzun bir prosedür uygulanmaktadır. Kurum açma izni yerel düzeyde valiliklere verilerek işlemlerin kısalarak daha etkin bir hale gelebileceğini düşünmekteyiz. Zira merkezden bu kurumların idare edilmesi bu kurumların gelişmesini yavaşlatmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığının rolünün daha çok denetim düzeyinde şekillendirilerek bu tür kurumların işleyişinin hızlandırılabilceği düşüncesindeyiz.

Ayrıca son günlerde gündemde olan teşvik tedbirlerinin vergi indirimi düzeyi ile sınırlı kalmasının suiistimalleri önleyeceği kanaatindeyiz. Zira özel öğretim kurumlarına uygulanan vergi oranları yapılan işin niteliğine göre yüksek görülmektedir. Böyle bir durum özel öğretim kurumlarının sadece hizmetin kalitesini arttırmak niyeti ile gelir sağlayabileceği hükmüne ters düşmektedir. Çünkü bu kurumlar kar amacı güdülerek açılmamaktadır.

Sonuç itibarı ile, günümüzde özel öğretim kurumlarının eğitim sistemimiz içindeki payı oldukça düşük bir düzeydedir. Temel Kanunu yaklaşık 50 yıl önce atılmış olan kurumların gelişmesi için ilgili 625 sayılı yasanın değiştirilmesi gerekmektedir. Özel Öğretim Kurumlarının eğitim sistemimiz içindeki payını yükselterek rekabetçi bir yapı ile eğitim kalitemizin artırılabilceği düşüncesindeyiz. Personel bakımından da nitelikli istihdamın bu tedbirlerle sağlanabilceği sonucu çıkarılabilir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akad Mehmet ve Dinçkol Abdullah, *Gerekçeli – İçtihatlı 1982 Anayasası*, İstanbul: Alkım Kitabevi, 1998
- Akad, Mehmet, *Genel Kamu Hukuku*, , İstanbul, Filiz Kitabevi 1997
- Akın, İlhan AKIN, *Kamu Hukuku*, 6. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 1993,
- Akyıldız, Hüseyin, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, I. Baskı, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Basımevi, 2004
- Altuğ, Yılmaz, *Yabancıların Hukuki Durumu*,4. Baskı, İstanbul: Akgün Matbaası, 1971
- Altunya, Niyazi, *Anayasa Hukuku Açısından Türkiye’de Eğitim Ve Öğrenim Hakkı*, I. Baskı İstanbul: MEB Yayınları, 2003
- Armağan, Servet, *Temel Haklar Ve Ödevler*, I.Baskı, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1980
- Arsava, Füsün, *Azınlık Kavramı ve Azınlık Haklarının Uluslararası Belgeler ve Özellikle Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 27. Maddesi Işığında İncelenmesi*,I. Baskı, Ankara: AÜSBF Yayınları 1993
- Arslan Çetin ve – Azizağaoğlu Bahattin , *Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1. Baskı, , Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 2005
- Aybay, Rona, *Yurttaşlık (Vatandaşlık) Hukuku*, 3. Baskı, İstanbul: Aybay yayınları 1995
- Balcı, Muharrem, *Eğitim Ve Öğretimde Haklar ve Yükümlülükler*, I. Baskı,İstanbul: Danışman Yayınları, 1998
- Bilge, Suat, *Milletlerarası Politika*, Ankara: AÜSBF Yayınları, 1996
- Bilim, Cahit Yalçın, *Türkiye’de Çağdaş Eğitim Tarihi*”, II. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2002
- Bolayır, Fethi, *Milli Eğitim İle İlgili Mevzuat*, I. Cilt, I. Baskı, Ankara: Bolayır Yayınları, 1994
- Çetinkaya, Özhan, *Türkiye’de Devlet İşletmeciliği ve Özelleştirme*, Bursa: Ekin Kitabevi, 2001
- Dinçkol, Bihterin (Vural),*1982 Anayasası Çerçevesinde ve Anayasa Mahkemesi Kararlarında Laiklik*, , I. Baskı, İstanbul, Kazancı Yayınları, 1992

- Ercan, Yavuz, *“Türkiye de Gayrimüslimlerin Hukuki, İctimai ve İktisadi durumu”* 1. Basım, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1983
- Erdoğan, İrfan, *Danimarka ve İsveç Eğitim Sistemleri*, I.Basım,İstanbul: Anka Matbaası, Özel Okullar Birliği Yayınları, 2005
- Eren, Hasan , *1951’den 2004’e Özel Okullar Birliği ve 625 Sayılı Kanun*, İstanbul: Birmat Matb. 2004
- Eren, Hasan, *Özel Okullar*, I. Basım, İstanbul: Türkiye Özel Okullar Birliği Yayınları, 2005
- Ergin, Osman, *Türk Maarif Tarihi*, II. Cilt İstanbul: Eser Matbaası, 1977
- Evliyaoğlu, Erkal, *Memur Sayılma ve Memur Gibi Cezalandırılma Yargı Kararları*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2001
- Gölcüklü, Feyyaz ve Gözübüyük, A. Şeref, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, II. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi , 1998
- Gören, Zafer, *Anayasa Hukukuna Giriş*, I. Baskı, İzmir:Fakülteler Kitabevi, 1997
- Gören, Zafer, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Yorumu*, I. Basım, Ankara, 2002
- Gözler, Kemal GÖZLER, *İdare Hukuku Dersleri*, , I. Baskı, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 2002
- Gözübüyük, A. Şeref, *Anayasa Hukuku Anayasa Metni ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, 9. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2000
- Gözübüyük, A. Şeref, *Anayasa Hukuku*, 12. baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2003
- Gözübüyük, A. Şeref, *Kamu Yönetimi Hukuku*, I.Bası, Ankara: T.O.D.A.İ.E. yayınları No.151,1976
- Gözübüyük, A. Şeref, Tan, Turgut *İdare Hukuku* C.I, 2.Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2001
- Günday, Metin, *İdare Hukuku*, 8. Baskı, Ankara: İmaj Yayıncılık, 2003
- Güneş, Seyithan, *Teori ve Uygulamada Kişi Özgürlüğü ve Güvencesi*, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1998
- Güzel, Ali ve Okur, Ali Rıza, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 8. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2002
- Kaboğlu, İbrahim Özden, *Özgürlükler Hukuku*, İstanbul, Afa Yayınları 1994
- Karan, Meryem, *Sosyal Politika*, Bursa, Ezgi Kitabevi, 2000
- Killi, Suna ve Gözübüyük, A. Şeref, *Türk Anayasa Metinleri*, 2. Baskı, İstanbul, 2000
- Kocahanoğlu, Osman Selim, *Gerekçeli ve Açıklamalı Anayasa*, I. Baskı, İstanbul, Temel Yayınları, 1993

- Koçer, Hasan Ali, *Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi*, II. Baskı, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1991
- Kubalı, Hüseyin Nail KUBALI, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları ve Siyasi Rejimler*, I.Baskı, İstanbul 1964
- Kuzu, Burhan, *1982 Anayasası Temel Nitelikleri ve Getirdiği Yenilikler*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1990
- Metin, C. , *“Osmanlı Millet Sistemi”*, Ankara 1994
- Mumcu, Ahmet, *İnsan Hakları & Kamu Özgürlükleri*, I. Baskı, Ankara: Savaş Yayınları, 1992
- Onar, Sıdık Sami , *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, İstanbul: Marifet Basımevi, 1952
- Özyılmaz, Emre, *Heybeliada Ruhban Okulu*, Tamga Yayıncılık, Ankara 2000
- Reisoğlu, Safa, *Uluslararası Boyutlarıyla İnsan Hakları*, I. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2001
- Reisoğlu, Safa, *Uluslararası Boyutlarıyla İnsan Hakları*, İstanbul, Beta Yayınları, 2001
- Sertoğlu, M. *Osmanlı İmparatorluğunda Azınlık Meselesi*, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, 1969
- Sezer, Abdullah, *1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve İlgili Mevzuat*, I. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2004
- Sezer, Ayten, *Atatürk Döneminde Yabancı Okullar (1923 – 1938)* , I. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1999
- Soysal, Mümtaz, *100 Soruda Anayasanın Anlamı*, 11. Baskı, , Ankara, Gerçek Yayınevi, 1997
- Soysal, Mümtaz, *100 Soruda Anayasanın Anlamı*, İstanbul, 1987
- Şafak, Ali, *Hukuk Sözlüğü*, İstanbul, Temel Yayınları, 1996
- Şekercioğlu, C.Metin , *Ceza Hukukunda Memur Kavramı*, I. Baskı, İstanbul: Cezaevi Matbaası, 1974, s. 66
- Tanör, Bülent ve Yüzbaşıoğlu, Nemci, *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku*, I. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001
- Tanör, Bülent, *İki Anayasa 1961 ve 1982*, III. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 1994
- Tekinalp, Gülören, *Türk Yabancılar Hukuku*, 5. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 1996
- Tekinalp, Gülören, *Türk Yabancılar Hukuku*, 7. Bası, İstanbul: Beta Yayınları, 2002

- Tezcan, Durmuş ve Sancakdar, Mustafa Ruhan Oğuz , *A.İ.H.S. Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu*, II. Baskı, Ankara: Seçkin, 2004
- Teziç, Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınları, 1991
- Tunaya, Tarık Zafer, *Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku*, 5. Baskı, İstanbul, Ekin Yayınları 1982
- Uğur, M. Osman, *Özel Öğretim Kurumlarında Vergi Ve Muhasebe Uygulamaları*,I. Baskı, İstanbul: Türkiye Özel Okullar Birliği Yayınları,2005
- Yayla, Yıldızhan, *İdare Hukuku*, II. Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi,1990
- Yücekök, Ahmet N. *Türkiye'de Örgütlenmiş Dinin Sosyo-Ekonomik Tabanı (1946–1968)*, I.Baskı, Ankara: Sevinç Matbaası, 1971

İnternet Kaynakları

Bazı Kanunlarda ve 178 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun K. No: 5228, K.T. 16.07.2004, <http://rega.basbakanlik.gov.tr/Eskiler/2004/07/20040731.htm#1> , (Erişim Tarihi 15.05.2006) , md.27.

Demir, Hilal, “*Özel Okullarda Yabancı Dil Öğretiminin Tarihi ve Günümüzdeki Yeri*”, 2004, <http://www.ingilish.com/hd6.htm> (Erişim Tarihi 04.09.2005), par. 29

Devlet Planlama Teşkilatı, “İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi: Eğitim”, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/egitim/egitim.htm> (Erişim Tarihi 18.03.2006), md. 702

Gençyürek, Levent, *Özel Okul Kazançlarına Vergi İstisnası*, 30/09/2004, http://www.alomaliye.com/levent_gencyurek_ozel_okul_muaf.htm (Erişim Tarihi 30/01/2006) par.24

Gökçen, Salim, “*Heybeliada Ruhban Okulu Yanılsamaları*”, Ortodoks Teoloji Akademisi, http://www.stradigma.com/turkce/aralik2003/print_05.html (25.11.2005) par. 31.

İstanbul Ticaret Odası Dergisi, “*Türkiye’de ve Dünyada Özel Öğretim Kurumlarının Eğitimdeki Yeri*”, Yıl: 1993, Sayı: 2, s.8.

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, 1991, http://ookgm.meb.gov.tr/Mevzuat_hm/OOKYon.htm, (07.02.2006)

Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi, http://ookgm.meb.gov.tr/Mevzuat_hm/yonetmelikler/OOKstyonduz.htm ,(Erişim Tarihi: 26.02.2006)

Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi, I. Baskı, İstanbul: Özel Okullar Birliği Yay. 2004, s. 11.

Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi, I. Baskı, İstanbul: Özel Okullar Birliği Yayınları, 2004, s.55.

Özel Öğretim Kurumlarında Görevlendirilen Personelin Adaylık İşlemleri ile Sicil ve Disiplin Amirleri Hakkında Yönerge, http://ookgm.meb.gov.tr/Mevzuat_hm/AdaylikYon.htm , (Erişim Tarihi 17/01/2006)

T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı, Mevzuat, “**633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun**”, <http://www.diyaret.gov.tr/turkish/mevzuatkanunicerik.asp?id=1422>, (Erişim Tarihi 04.05.2006) Ek Madde III.

T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı, Mevzuat, Diyanet İşleri Başkanlığı Kuran Kursları ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği,

<http://www.diyaret.gov.tr/turkish/mevzuaticerik.asp?id=2204> (Erişim Tarihi 04.05.2006) Madde 7. Par. 9.

Yaşar, Nuri, *Yabancı ve Azınlık Okullarının Türk Hukukundaki Statüsü*, makale, <http://www.abchukuk.com/makale/makale37.html> (Erişim Tarihi 09.10.2005), par. 10.

Yükseköğretim Kanunu, <http://www.yok.gov.tr/mevzuat/kanun/kanun2.html> (14.02.2006) , md.34

Sürekli Yayınlar

- Akyıl, Sadettin, *Yabancı Öğretmen Atamalarına İlişkin Sorunlar*, Türkiye Özel Okullar Birliği Bülteni, Ocak 2006, Yıl 3, Sayı 7, s. 10.
- Altındal, Aytunç, *"Statü Meselesi Sorundur"*, Nokta, S:37, (4–10 Eylül 1994), s.30.
- Bilgen, Pertev, *Kamu Hizmeti Hakkında, İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Yıl: 1, Sayı:1, s. 13, 1990.
- Calan, Gökür, *"Fener Patrikhanesi Vatikan Olma Yolunda"*, Nokta, S:37, (4–10 Eylül 1994), s.27.
- Dinçkol, Bihterin, *"Zorunlu Din Eğitim ve Öğretimi" Bağlamında 1982 Anayasasının 24 üncü ve Medeni Kanunun 266 ncı Maddeleri Arasındaki Çelişki*, Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 5, S.1 – 3 (Ocak-Aralık 1990), s.95–96
- Eren, Hasan, *"Özel Okullara Ad verme"*, Özel Okullar Birliği Bülteni, Ocak 2006, Yıl 4, Sayı 11, s. 24.
- Kaplan, Emine, *"İzinsiz Kurslara Ceza Yok"* Cumhuriyet Gazetesi, 31/05/2005, s. 9 http://www.barobirlik.org.tr/calisma/basinda_yargi/2005/05/31.htm (Erişim Tarihi 05.04.2006) s. 19–20
- Milli Eğitim Bakanlığı, *İstatistik Verileri*, 2006, [http://sgb.meb.gov.tr/daireler/istatistik/TURKIYE_EGITIM_ISTATISTIKLER I_2005_2006.pdf](http://sgb.meb.gov.tr/daireler/istatistik/TURKIYE_EGITIM_ISTATISTIKLER_I_2005_2006.pdf) (08.02.2006), s.26 – 27

ÖZEL ÖĞRETİM KURUMU AÇACAKLAR İÇİN BAŞVURU FORMU

Gerçek ve Tüzel Kişilerin Adı				
Kurumun Adı				
Kurumun Amacı				
Kurumun Adresi				
Telefon ve Faks No				
Kurumun Bina Durumu	Kendinin ☐	Kira ☐		
Kurumun Hitap Ettiği Yaş Grubu	Öğrenci ☐	Yetişkin ☐		
Öğrencilerin Okuma Şekli	Yatılı ☐	Gündüzlü ☐		
Yatılılık Durumu	Kız ☐	Erkek ☐		
Açılacak Özel Öğretim Kurumunun Derecesi, Türü ve Uygulanacak Program				
Okul Öncesi Eğitim	Anaokulu ☐	Anasınıfı ☐		
İlköğretim	1.Sınıf ☐	2.Sınıf ☐	3.Sınıf ☐	4.Sınıf ☐
	5.Sınıf ☐	6.Sınıf ☐	7.Sınıf ☐	8.Sınıf ☐
Orta Öğretim				
Türü (Lise, Meslek, Ticaret Lisesi vb.)				
Açılmak İstenen Sınıflar	Hazırlık Sınıfı ☐	9.Sınıf ☐	10.Sınıf ☐	
	11.Sınıf ☐	12.Sınıf ☐		
Uygulanacak Olan Program Türü				
Kurslar				
Dershane	İlköğretim ☐	Orta Öğretim ☐	Üniversite Hazırlık ☐	
Etüt Eğitim Merkezi	İlköğretim ☐			
.....VALİLİĞİNE (Millî Eğitim Müdürlüğü) Yukarıda durumunu belirttiğim Özel Öğretim Kurumuna kurum açma izni almak istiyorum. Gereğini arz ederim (Kurucu veya Kurucu Temsilcisinin Adı, Soyadı, Tarih, İmza)				

EK: 1/b	
ÖZEL ÖĞRETİM KURUMU AÇACAKLAR İÇİN BAŞVURU FORMU	
Gerçek ve Tüzel Kişilerin Adı	
Kurumun Adı	
Kurumun Amacı	
Kurumun Adresi	
Telefon ve Faks No	
Kurumun Bina Durumu	Kendinin ☐ Kira ☐
Kurumun Hitap Ettiği Yaş Grubu	Öğrenci ☐ Yetişkin ☐
Öğrencilerin Okuma Şekli	Yatılı ☐ Gündüzlü ☐
Yatılılık Durumu	Kız ☐ Erkek ☐
Açılacak Özel Öğretim Kurumunun Derecesi, Türü ve Uygulanacak Program	
Okul Öncesi Eğitim	Anaokulu ☐ Anasınıfı ☐
İlköğretim	1.Sınıf ☐ 2.Sınıf ☐ 3.Sınıf ☐ 4.Sınıf ☐ 5.Sınıf ☐ 6.Sınıf ☐ 7.Sınıf ☐ 8.Sınıf ☐
Orta Öğretim	
Türü (Lise, Meslek, Ticaret Lisesi vb.)	
Açılmak İstenen Sınıflar	Hazırlık Sınıfı ☐ 9.Sınıf ☐ 10.Sınıf ☐ 11.Sınıf ☐ 12.Sınıf ☐
Uygulanacak Olan Program Türü	
Kurslar	
Dershane	İlköğretim ☐ Orta Öğretim ☐ Üniversite Hazırlık ☐
Etüt Eğitim Merkezi	İlköğretim ☐
.....VALİLİĞİNE (Millî Eğitim Müdürlüğü) Yukarıda durumunu belirttiğim Özel Öğretim Kurumuna öğretime başlama izni almak istiyorum. Gereğini arz ederim (Kurucu veya Kurucu Temsilcisinin Adı, Soyadı, Tarih, İmza)	

EK:II		
T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI Özel Öğretim Kurumları Ruhsatnamesi		
Kurucu Tüzel Kişilikse Unvanı		FOTOĞRAF
Kurucu veya Kurucu Temsilcisinin		
Adı, Soyadı		
Uyruğu		
Doğum Yeri ve Yılı		
En Son Mezun Olduğu Okul		
İkamet Adresi		
Özel Öğretim Kurumunun		Kurum Kodu
Adı		
Öğrencilerin Okuma Şekli	Yatılı ☐	Gündüzlü ☐
Yatılılık Durumu	Kız ☐	Erkek ☐
Giderlerin Ne Suretle Karşılanacağı		
İli – İlçesi		
Nahiyesi – Köyü		
Mahallesi		
Sokağı		
Kapı No		
Kontenjanı		
Kurum Açma İzninin	Tarihi ... / ... /	Numarası.
Ruhsatnamenin Veriliş Sebebi		
Öğretime Başlama İzni Verilen Program	Öğretime Başlama İzin Yazısının Tarih-Numarası	Öğretime Başladığı Tarih/Öğretim Yılı
Yukarıda durumu belirtilen Özel Öğretim Kurumunu açmak isteyen adı geçen kurucunun gereken şartları taşıdığı yapılan inceleme sonucu anlaşıldığından belirtilen programlarda öğretim yapmak üzere bu ruhsatname kendisine verildi. .../.../..... Millî Eğitim Müdürü Valisi		

**ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDA GÖREV ALAN ÖĞRETİM ELEMANLARINA
MAHSUS İŞ SÖZLEŞMESİ**

1-İş Veren Kurumun

- a) Adı :
b) Adresi :
c) Kurucu veya tescilli temsilcisinin adı ve soyadı :

2-Görev Alan Elemanın

- a) Adı ve Soyadı :
b) Ev Adresi :
c) Görevinin Çeşidi :
(Bu kısma öğretmenin "asıl görevli aylık ücretli öğretmen" veya "ders ücretli öğretmen" mi olduğu yazılacaktır.)
d) Varsa yöneticilik görevinin adı:
(Müdür, müdür yardımcısı)
(Ders ücretli öğretmenlere yöneticilik görevi verilmez.)
e) Okutacağı derslerin adı :
f) Haftalık ders saati sayısı : Aylık ücret karşılığı (.....)
Ders ücreti karşılığı (.....)
Toplam (.....)

g) Asıl görevli aylık ücretli ise:

- Aylık ücret miktarı : Brüt (.....)
Bir ders saati ücreti : Brüt (.....)
Yöneticilik aylık ücreti : Brüt (.....)

h) Ders ücretli ise;

- Bir ders saati ücreti : Brüt (.....)
k) İş gücü zammı : Brüt (.....)

l) Sosyal yardım kapsamındaki

- ek ödemeler : Net (.....)

Yabancı uyruklu öğretmenlerde ücret tek kalem ile gösterilebilir.

3-Süre:

- a) Sözleşmenin (görevin) başlama tarihi :
b) Sözleşmenin bitim tarihi :
c) Sözleşmenin tanzim tarihi :
(Sözleşmenin tanzim tarihi başlama tarihinden sonraki bir tarih olamaz)

4-Terfi süresi ve zam Nisbeti :

(Taraflarca serbest olarak karşılıklı rızaya müsteniden tespit olunur)

- a) Terfi süresi : (.....yılı)
b) Zam nisbeti : (.....%)

5-Fesih Şartları :

Kurucu veya öğretmen, sözleşmeyi yenilememek istediği takdirde, sözleşme süresinin bitiminden en geç bir ay önce bu durumu muhatabına yazılı olarak bildirmek mecburiyetindedir. Aksi halde sözleşme kendiliğinden yenilenmiş sayılır.

6-Genel Şartlar:

a) Süresi öğretim yılı içinde sona eren sözleşmeler ders yılı sonuna kadar kendiliğinden yenilenmiş sayılır.

b) Görev alan yönetici, öğretmen, uzman ve usta öğretici, Özel Öğretim Kurumları Kanunu, ilgili yönetmelikler, Bakanlık emirleri ile benzeri dengi öğretim kurumları için mer'i mevzuatın amir bulunduğu hükümler dahilinde görev yapmayı taahhüt eder.

c) Ücretli olarak görev alan elemanın aylık ders saati ücreti; bir ay zarfında okuttuğu ders saati sayısının, bu sözleşmede bir ders saati karşılığı gösterilen ders saati ücreti ile çarpımından elde edilen miktardır. Asıl görevli aylık ücretli yönetici, öğretmen, uzman ve usta

öğreticiler aylığı karşılığı haftada okutmakla yükümlü olduğu derslerin dışında ücretli ders okutuyorsa, okutulan bu dersleri için ödenecek aylık ücret de aynı yoldan hesaplanır.

d)Elemanın aylık ücreti, bordro ile her ay sonunda ödenir. Aylık ücretleri zamanında ödenmediği takdirde bu ücretleri geçen her gün için % 1 fazlası ile ödemeyi kurum taahhüt eder.

e)Asıl görevli aylık ücretli öğretim elemanının aylık ücreti, yönetmeliklere göre yükümlü bulundukları görevleri yapmaları şartı ile yılda 12 ay; ders ücretli öğretim elemanlarının aylık ders ücreti ders yılı içindeki tatil günlerinde ve sınav aylarında da, resmî okullardaki gibi ödenir.

f)Görev alan eleman, kurum ve kurucu aleyhinde kötüleyici beyanlarda bulunamaz.

g)Görev alan eleman, aldığı görevi ifa etmez veya ilgili resmî makam tarafından çalışma izni geri alınırsa, işbu sözleşme feshedilmiş sayılır.

h)İşbu sözleşme de aksine hüküm bulunmayan hallerde veya eksik kalan hususlarda Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Yönetmelik, Bakanlık emirleri ve ilgili diğer kanunların hükümleri uygulanır.

İ)İşbu sözleşmenin uygulanmasından hasıl olacak anlaşmazlıklar için, ... mahkemelerinin yetkisi taraflarca kabul edilmiştir.

7-Özel Şartlar:

(Kanunlarla verilen hakları düşürecek hükümler konamaz.)

.....
.....
.....

İşveren (Kurucu) veya Temsilcisi
Adı-Soyadı ve İmzası

Görev Alan Öğretim Elemanı
Adı-Soyadı ve İmzası

Yukarıdaki imzaların kurucu ile görev alan öğretim elemanına ait olduğu tasdik olunur.

Müdür
Adı-Soyadı
İmzası ve Mühür

KURUM YETKİLİLERİNCE HAZIRLANACAK ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI ÖĞRETİCİ VE YÖNETİCİLERİNE AİT TEKLİF FORMU

1-Kurumun adı :
 2-Kurumun adresi :
 3-Teklif edilen elemanın
 a)Adı soyadı :
 b)Doğum yeri ve yılı :
 c)Cinsiyeti ve medeni hali :
 d)Baba adı :
 e)Ana adı :
 f)Uyruğu :
 g)Teklif edilen görev :
 h)İkametgâh adresi ve süresi :
 i)Son mezun olduğu okulun adı :
 j)Mecburi hizmet durumu : Yoktur: Borcunu Ödemiştir: Belgesi Ektedir.

4-Başka Kurumda Görevli İse :

Kurumun Adı	Resmî / Özel	Okuttuğu Ders	Haftalık Ders Saati	Aylık Ücreti	Ders Saati Ücreti
.....					
.....					

5-Emekli İse :
 Emekli Olduğu Okul / Kurum Adı :
 Emeklilik Tarihi: Şekli: İstek Sicil Malûlen Yaş Resen
 Serbest Meslek Sahibi İse İş : :

6-Başka Bir Kurumdan Ayrılmış İse:

Kurumun Adı	Resmî / Özel	Ayrılış Tarihi	Ayrılış Şekli		Derecesi	Kademesi
			İstifa	Müstafi		
.....						

7-Hizmet Süresine Esas Olan; Bugüne Kadar Yaptığı Görevler:

Yeri	Adı	Başlama	Tarihleri	Ayrılma	Süresi	
					Yıl	Ay
.....						
.....						
.....						
.....						

Branşı :
 Okutacağı Derslerin Adı :
 Okutacağı Haftalık Ders Saati Sayısı :

Okul Öncesi Eğitim Kurumu: ... İlköğretim Kurumu: ... Orta Öğretim Kurumu: ... Muhtelif Kurs: ...
 Dershane: ... Öğrenci Etüt Eğitim Merkezi: ... Diğerleri:

8-Sözleşmenin süresi :
 Düzenleme Tarihi :
 Başlama Tarihi :
 Bitiş Tarihi :
 Yukarıdaki bilgilerin doğru olduğunu bildiririm:

Görev Alan	Soyadı	Adı	Görevi	İmza	Tarih
Onaylayan Müdür/Kurucu:					

MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

.../.../199

SAYI :
KONU:

Yukarıda durumu belirtilen'in Özel
..... çalışma izni düzenlenmesi için gereğini arz ederim.

Müdür

Kurucu

(Müdür yardımcısı, öğretmen, uzman ve usta öğreticilerin tekliflerini genel müdür ile kurum müdürü, müdür ve genel müdür tekliflerini ise kurucu imzalayacaktır.)

**MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINA
(Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü)**

T.C..... İli.....
Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı :
Konu :

İlimiz.....
.....teklif edilen
.....ait ektedir.

Çalışma İzninin düzenlenmesini emirlerinize arz ederim.

.....

EKLER:

- 1-Tasdikli öğrenim belgesi örneği
 - 2-İş Sözleşmesi
 - 3-Cumhuriyet Başsavcılığı yazısı
 - 4-Nüfus cüzdanının tasdikli örneği
 - 5-Sağlık raporu
 - 6-İkamet belgesi
 - 7-Fiili hizmet cetveli
 - 8-İkamet belgesinin onaylı örneği (Yabancı uyruklu için)
 - 9-Pasaport ve çalışma vizesinin onaylı örneği (Yabancı uyruklular için)
- **

Not: EK:V'in arka sayfası

ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARININ VERECEKLERİ

MALİ TEMİNAT MİKTARLARI

Özel Öğretim Kurumunun Türü	Malî Teminat Kat sayısı	X	Öğrenci Sayısı	X	Memur Maaş Kat sayısı	=	Kurumun Ödeyeceği Malî Teminat Miktarı
Orta öğretim kurumu	600						
İlköğretim kurumu	500						
Okul öncesi eğitim kurumu	200						
Haberleşme ile öğretim yapan kuruluşlar	600						
Dershaneler	1000						
Motorlu taşıt sürücü Kursları	600						
Diğer kurslar	400						
Öğrenci etüt eğitim merkezleri	400						
Milletler arası öğretim kurumları	600						